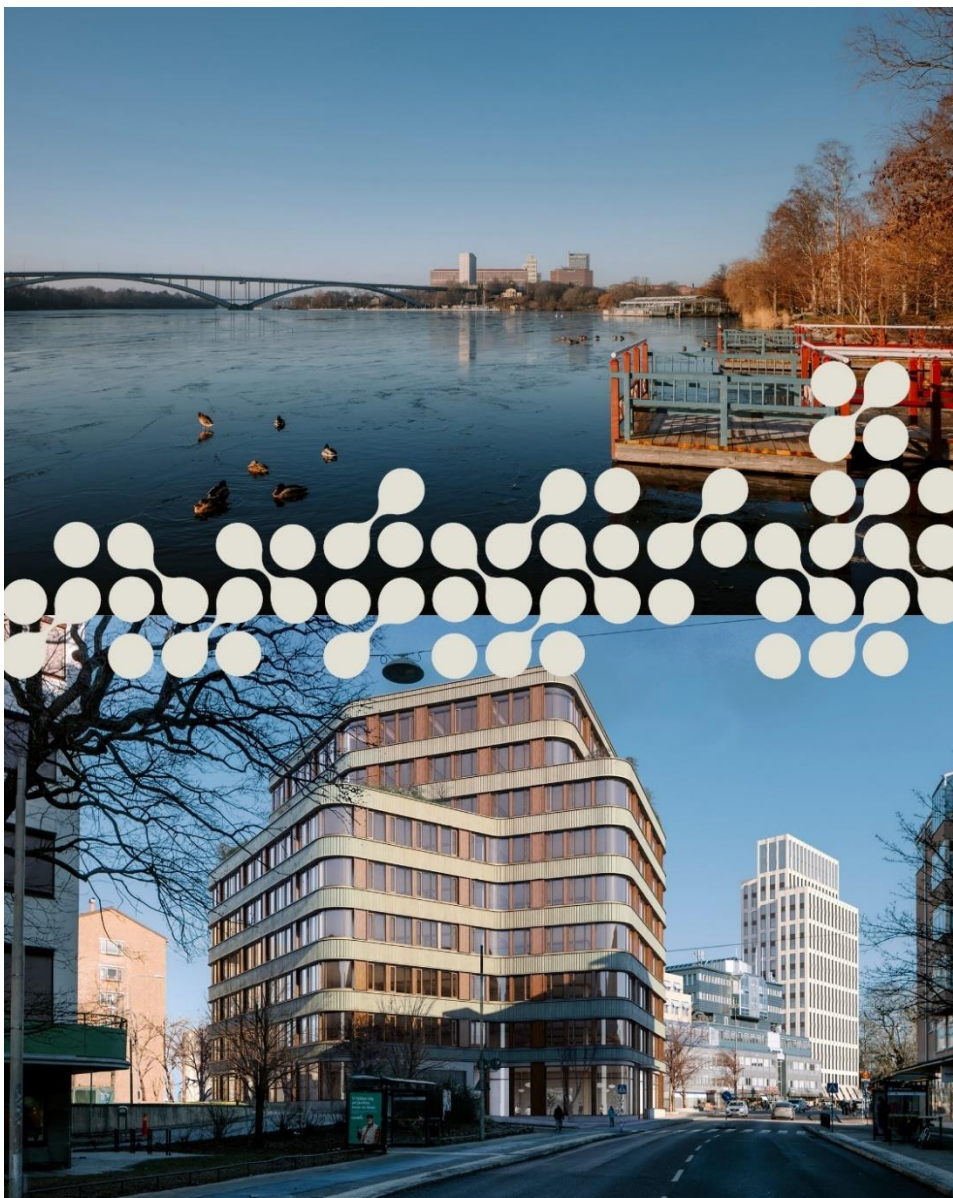

Miljökonsekvensbeskrivning
**DETALJPLAN TRÄNGKÅREN 6 OCH 7
TIDNINGSKVARTEREN**

Slutrapport

2025-08-20

Uppdrag: 332147 MKB Trängkåren
Titel på rapport: Miljökonsekvensbeskrivning - detaljplan Trängkåren
6 och 7
Status: Slutrapport
Datum: 2025-08-20

Medverkande

Beställare: Areim Stockholm Trängkåren AB
Kontaktperson: Louise Bruneheim
Konsult: Tyréns Sverige AB
Uppdragsansvarig: Daniel Nilsson, kulturgeograf
Utredare: Martin Lagergren, byggnadsantikvarie
Kvalitetsgranskare: Stina Hagelqvist, bebyggelseantikvarie och
arkitekturhistoriker
Ylva Nilsson, miljöutredare

Sammanfattning

Areim vill tillsammans med Stockholm stad utveckla fastigheterna Trängkåren 6 och 7 i Marieberg och arbetar med att ta fram ett förslag till detaljplan. Tyréns har haft i uppdrag att utföra en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) avseende aspekten kulturmiljö i granskningsskedet av planprocessen.

Planområdet har ett centralt läge i stadsdelen och vetter mot de två huvudgatorna Rålambsvägen i norr och Gjörwellsgatan i söder och i öster.

Fastigheterna Trängkåren 6 och 7 utgör de så kallade "tidningskvarteren" i stadsdelen Marieberg på Kungsholmen, Dagens Nyheter (Trängkåren 7) och Svenska Dagbladet (Trängkåren 6). 1958 års stadsplan lade grunden för tidningshusens flytt från Klarakvarteren och Mariebergs modernistiska årsring. Den modernistiska årsringen omfattar även storskalig bostadsbebyggelse (Erlanderhuset och det så kallade Bacon Hill) på Silvieberget som tillsammans med DN-skrapan och SvD-huset utgör en framträdande komposition i stadssiluetten. Malmgårdar (1700-1800-tal), funktionalistiska bostadsområden (1940-tal) och postmodernism är andra årsringar som präglar Marieberg.

Tidningshusen vid Marieberg omfattas av riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115). Fastigheterna Trängkåren 6 och 7 är blåklassade enligt Stadsmuseets klassificeringskarta, vilket innebär den högsta kulturhistoriska klassen och att en byggnad/fastighet är av synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

Planförslag

Detaljplanen syftar till att möjliggöra en utveckling av tidningskvarteren genom i huvudsak fler kontors-, handels- och servicelokaler. Syftet är också att bidra till utvecklingen av Marieberg genom att tillskapa stadskvaliteter i utemiljön, bidra till mer attraktiva och trygga offentliga rum, mötesplatser, tvärkopplingar och förbättrad orienterbarhet.

Planförslaget syftar till att bidra till stadsutvecklingen av Marieberg genom att tillskapa en större palett av urbana och rumsliga kvaliteter. Ny bebyggelse föreslås på tre platser inom området. En högre byggnad i södra delen av fastigheten Trängkåren 6 (Eken), en söder om Signalparken (Signalhuset) samt en till- och påbyggnad (Krönikan) av Tidningshuset mot Signalparken. Befintlig bebyggelse i form av ett kontorshus och ett parkeringsgarage rivs. DN-torget utvecklas med byggnader med entréer och verksamheter i husens bottenvåningar samt med platser för aktivitet och vistelse. Lastgatan utformas till ett urbant stråk. Gjörwellsgatan

utvecklas som huvudgata. Signalparken får därmed en ny entré från DN-torget och Gjörwellsgatan. I syfte att långsiktigt skydda kulturvärden inom planområdet införs i planen rivningsförbud för byggnader som ska stå kvar, skyddsbestämmelser för värdebärande karaktärsdrag hos byggnader och landskap samt utformnings- och varsamhetsbestämmelser.

Plansamråd och parallella uppdrag inför granskning

Plansamråd genomfördes under 27 september – 8 november 2022. Samrådshandlingarna fokuserade främst på knäckfrågor kopplade till att uppföra höga byggnader på platsen samt dess påverkan på riksintresset Stockholms innerstad och Bromma flygplats. Flertalet av de synpunkter som framfördes på samrådet gällde framför allt föreslagen bebyggelses volymer, påverkan på stadsbilden och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen menade att samrådsförslaget skulle leda till påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövärden. Samtidigt gjorde de bedömningen att det är möjligt att uppföra ytterligare högre hus i Marieberg och att stadsdelen ger unika förutsättningar för kompletteringar inom riksintresset. Synpunkterna i samrådet ledde till att planförslag och MKB omarbetades och att parallella uppdrag utfördes för att utveckla förslaget inför granskning av detaljplanen.

I granskningsskedet genomfördes parallella uppdrag, där Wingårdhs arkitekters förslag ansågs mest lämplig för Trängkåren 6 och för påbyggnaden av Tidningshuset och Lundgaard & Tranberg arkitekters förslag för Trängkåren 7. Det parallella uppdraget innebar fördjupande förhållningssätt till hur tillägg kan anpassas till kulturmiljön, som senare utvecklats till liggande planförslag.

Omarbetningar av planförslaget som gjorts är bland annat att bebyggelsen sänkts inom Trängkåren 7 och att ny högdal inom Trängkåren 6 orienterats och utformats för att minska påverkan på den modernistiska kompositionen i Mariebergs storskaliga volymer. Förslaget har också bearbetats för att uppnå större avstånd mellan angränsande befintliga höga byggnader för ökad luftighet.

Osäkerheter

Ett urval av viktiga vypunkter har gjorts för att bedöma planförslagets påverkan. Metodiken med vypunkter innebär att man utgår från en fixerad punkt i stadslandskapet. Med andra ord ger vypunkter inte en helt rättvisande bild då påverkan kan bedömas variera i rörelse utmed en sträcka och beroende på hastighet.

Föreslagna inslag inom planområdet som inte kan regleras i detaljplan innebär en osäkerhet om förändringar blir genomförda och på vilket sätt.

Konsekvenser av planförslaget

Riksintresset

Planförslaget bedöms sammantaget försvaga riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115). Planförslaget bedöms inte riskera att påtagligt skada detsamma. Bedömning av påverkan på riksintresset utgår från förändringar av berörda uttryck för riksintresset som definieras i områdets beskrivningstext. Avgörande för bedömningen är i hur hög grad platsen fortsatt kommer att karaktäriseras av eller kunna återspegla det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet.

Planförslaget bedöms inte medföra stora negativa konsekvenser för något berört uttryck. Konsekvenserna för uttrycken om stadssiluetten samt byggnaderna för press och media har bedömts som medelstora negativa. Planförslaget bedöms medföra konsekvenser enligt nedan förteckning.

Relevanta uttryck	Konsekvens
Byggnader för press, media, förlag	Medelstora negativa
Stadssiluetten	Medelstora negativa
Fronterna mot vattenrummet	Små till medelstora negativa
Modernistiska höghus spridda i staden	Små till medelstora negativa
Stadens utbyggnadsfaser	Små negativa
Utsiktspunkter	Små negativa
Modernistiska bostadsområden	Små negativa
Postmodernistiska områden	Små negativa
Industrimiljöer	Små negativa
Modernistiska parkanläggningar	Obetydliga till små negativa
Nya typer av offentliga byggnader	Obetydliga
Stadens anpassning till naturgeografin	Obetydliga
Stadslandskapets uppdelning – öar och malmar	Obetydliga
Stenstadens yttre gräns	Obetydliga
Malmgårdarna	Små positiva till små negativa
Kontrasten tät stad – gröna parker	Små positiva till små negativa

Vad gäller stadssiluetten ändras uppfattningen av Marieberg beroende på var i staden som man befinner sig. Bedömningen varierar från liten påverkan till stor negativ och omfattar förändringar av den modernistiska kompositionen/erna med DN-skrapan, SvD-huset och de storskaliga bostadshusen på Silvieberg.

Stadens utbyggnadsfaser, med Mariebergs storskaliga modernistiska årsring i särskilt fokus, bedöms i den stora skalan och mellanskan fortsatt vara läsbar. Planförslaget påverkar i varierande grad från olika vinklar. I den nära skalan får planförslagets påverkan på den modernistiska årsringen, som grundar sig på 1958 års stadsplan, större genomslag.

Påverkan på 1940-talets bostadsbebyggelse och postmoderna miljöer bedöms som liten. Konsekvenserna för läsbarheten av stadens utbyggnadsfaser bedöms sammantaget som små negativa.

Avseende uttrycket, byggnaderna för press och media, innebär planerade förändringar generellt sett att läsbarheten av tidningskvarterens historiska utveckling försvagas. Effekterna mildras av att de från kulturhistorisk synpunkt mest väsentliga byggnaderna bevaras, inklusive de industrihistoriska delarna av tidningskomplexen.

De kumulativa effekterna på riksintresset bedöms vara obetydliga. På längre sikt kan förändringarna ha en positiv inverkan på möjligheterna att bruka och förvalta kulturmiljön.

Plan- och bygglagen

Tidningskvarteren har historiskt brutit mot de närliggande bostads- och institutionsområdena. Planförslaget innebär fortsatta steg bort från de modernistiska ideal som i grunden format området.

Hänsyn bedöms ha tagits till områdets kulturhistoriska kontext och kulturvärdena på platsen genom anpassning av byggnaderna till både tidningskvarteren och Marieberg i sin helhet. De rivningar som krävs berör utbyggnadsetapper som bedöms vara underordnade de viktigaste delarna av tidningsanläggningarna.

De ändringar av befintliga byggnader som krävs efter rivningar eller i samband med anslutning till nya byggnader bedöms vara varsamma. Planförslagets byggnader bedöms sammantaget mestadels ge en god helhetsverkan, men sett från platser söder om vattenrummet och även från Tranebergsbron bedöms detta intresse inte kunna uppfyllas till fullo.

Konsekvenser av nollalternativet

Sammantaget bedöms ett nollalternativ innebära små negativa konsekvenser. Parkeringshusets ovissa status och avsaknaden av skyddsbestämmelser i plan bedöms utgöra hot mot kulturvärdena. Det riskerar att ge smygande förändrar som sammantaget leder till märkbar negativ påverkan. Förutsättningarna för utvecklat stadsliv i tidningskvarteren bedöms också försämrats vilket medför risk att tidningskvarterets roll som lokalt centrum och relevans som kontorskomplex kan försvagas. Samtidigt bevaras den modernistiska helheten och årsringarna inom planområdet vilket medför att tidningskvarterens karaktär till stora delar bevaras. Den modernistiska

kompositionen i stadssiluetten bibehålls med stor sannolikhet och DN-skrapans roll som landmärke utmanas inte i dess direkta närområde.

Miljömålet God bebyggd miljö

Planförslaget bedöms såväl bidra till som motverka miljömålet God bebyggd miljö. Kulturvärden förloras och miljöns modernistiska karaktär och kvarvarande industrikänsla försvagas. Samtidigt bedöms planens reglering av rivningsförbud, byggnadshöjder, skydd och varsamhet ifråga om befintliga byggnader samt utformning av nya byggnader ge goda förutsättningar för en gynnsam förvaltning och utveckling av bebyggelsens kulturvärden inom planområdet. Planförslaget bedöms vara positivt för människors vardagsmiljö, med bland annat förbättrad stärkt handel, förbättrade vistelsezoner och minskad biltrafik inom tidningskvarteren.

Innehållsförteckning

1 Inledning	11
1.1 Detaljplanens bakgrund och syfte	11
1.1.1 Planområdet	11
1.2 Tillbakablick – planeringsprocess.....	12
2 Nuläge.....	14
2.1 Områdesbeskrivning	14
3 Kort historik.....	16
3.1 Marieberg	16
3.2 Byggnadshistorik Trängkåren 6, SvD-huset	17
3.3 Byggnadshistorik Trängkåren 7, DN-huset.....	18
4 Planer och bestämmelser.....	21
4.1 Miljöbalken (1988:808).....	21
4.1.1 Riksintressen för kulturmiljövården	21
4.2 Plan- och bygglagen (2010:900)	21
4.2.1 Översiktsplan	22
4.2.2 Gällande detaljplaner	23
4.2.3 Kulturhistorisk klassificering	23
5 Planförslag	25
5.1 Arkitektonisk idé.....	25
5.2 Beskrivning av planförslaget	29
5.2.1 Nya byggnader	30
5.3 Nya planbestämmelser	31
6 Alternativ	31
6.1 Alternativ lokalisering	31
6.2 Alternativ utformning	31
6.2.1 SWECO	32
6.2.2 Snøhetta	33
6.2.3 Lundgaard & Tranberg arkitekter	34
6.2.4 Wingårdhs	35
6.2.5 Bedömning av utformningsalternativ	36
6.3 Nollalternativ	36

7 Metodik för miljöbedömning	38
7.1 Syfte och process	38
7.2 Samråd inför framtagande av MKB	39
7.2.1 Undersökning om betydande miljöpåverkan	39
7.3 Avgränsning av MKB	39
7.3.1 Avgränsning av miljöaspekter	39
7.3.2 Geografisk avgränsning	39
7.3.3 Avgränsning i tid	39
7.4 Samråd om planförslag och MKB.....	40
7.4.1 Samrådets inverkan på planförslaget.....	40
 8 Miljökonsekvenser	 41
8.1 Metod för konsekvensbedömning	41
8.2 Osäkerheter	43
8.3 Bedömningsgrunder.....	44
8.3.1 Riksintresse Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115).....	44
8.3.2 Plan- och bygglagen (PBL)	46
8.4 Förutsättningar.....	49
8.4.1 Marieberg - karaktär och stadsbild	49
8.4.2 Bostadshus	51
8.4.3 Tidningskvarteren	52
8.4.4 Trängkåren 7/Dagens Nyheter	53
8.4.5 Kulturvärden – DN-skrapan/högdal	54
8.4.6 Diskussion , värdering av kulturvärden – DN:s övriga byggnadsdelar	55
8.4.7 Trängkåren 6/Svenska Dagbladet.....	60
8.4.8 Kulturvärden – SvD-huset	61
8.4.9 Diskussion, värdering av byggnadsdelar och anläggning	61
8.5 Konsekvenser av planförslaget	66
8.5.1 Vystudie – nuläge och förändring.....	66
8.6 Konsekvenser – riksintresse för kulturmiljövården	136
8.6.1 Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna ...	136
8.6.2 Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	136
8.6.3 Stadssiluetten	140
8.6.4 Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranter, obebyggda bergsformationer och grönladda höjder.....	142
8.6.5 Fronterna mot vattenrummen.....	142
8.6.6 Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet	143

8.6.7 Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet.....	143
8.6.8 Stenstadens tydliga yttre gränser vid västra stenstadsgården	144
8.6.9 Malmgårdar	144
8.6.10 Nya typer av offentliga byggnader.....	144
8.6.11 Modernismens genomslag (1930-1940-talen)	145
8.6.12 Modernistiska höghus spridda över staden	145
8.6.13 Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk.....	146
8.6.14 Postmodernistiska områden.....	147
8.6.15 Stockholms som industristad	147
8.6.16 Byggnaderna för press, media, förlag	148
8.7 Kumulativa effekter - riksintresse	151
8.8 Sammanfattande bedömning - konsekvenser i relation till riksintresset	151
8.9 Konsekvenser – PBL	155
8.9.1 Översiktsplan.....	155
8.9.2 Kulturvärdena på platsen	155
8.9.3 Intresset av en god helhetsverkan	159
8.9.4 Varsamhet och förvanskning.....	163
8.9.5 Planbestämmelser och arkitekturprogram.....	168
8.10 Sammanfattande bedömning - konsekvenser i relation till PBL	170
8.11 Konsekvenser av nollalternativet.....	173
8.12 Miljömål	175
8.12.1 Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö	175
9 Samlad bedömning.....	177
10 Fortsatt arbete.....	178
11 Referenser	179
Bilaga - bedömningsnyckel påverkan riksintressanta uttryck för Trängkåren 6 & 7	181

1 Inledning

1.1 Detaljplanens bakgrund och syfte

Areim vill tillsammans med Stockholm stad utveckla fastigheterna Trängkåren 6 och 7 i Marieberg och arbetar med att ta fram ett förslag till detaljplan. Efter samråd har planförslaget omarbetats och ska i detta planskede granskas inför färdigställande av detaljplan.

Tyréns har i uppdrag att utföra en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) avseende aspekten kulturmiljö i samband med detaljplanläggning av fastigheterna i granskningsskedet av planprocessen. Granskningen är sista möjligheten för de som berörs att tycka till om planförslaget, men också ett tillfälle att se hur synpunkter från samrådet påverkat planen.

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra en utveckling av området genom en komplettering med i huvudsak fler kontors-, handels- och servicelokaler. Syftet är också att bidra till utvecklingen av Marieberg genom att till skapa stadskvaliteter i utemiljön, bidra till mer attraktiva och trygga offentliga rum, mötesplatser, tvärkopplingar och förbättrad orienterbarhet.

1.1.1 Planområdet

Planområdet ligger centralt i stadsdelen Marieberg på Kungsholmen och är ca 2,8 hektar stort. Planområdet vetter mot de två huvudgatorna Rålambsvägen i norr och Gjörwellsgatan i söder och i öster. Väster om och i direkt anslutning till planområdet ligger en mindre park, Signalparken samt flerbostadsbebyggelse.

Figur 1 Översiktbild med aktuellt planområdet markerat i gult. Karta: Lantmäteriet.
Bearbetad av Tyréns.

Inom planområdet ligger två karaktäristiska byggnader, Dagens Nyheters huvudkontor samt Svenska Dagbladets för detta kontorshus.

Fastigheterna Trängkåren 6 och 7 utgör de så kallade "tidningskvarteren" i stadsdelen Marieberg på Kungsholmen. Dagens Nyheter (Trängkåren 7) och Svenska Dagbladet (Trängkåren 6) flyttade under citysaneringen från gamla Klarakvarteren till Marieberg.

Tidningskvarteren är del av riksintresse för kulturmiljövården Stockholm innerstad med Djurgården [AB 115], reviderat 2023.

Fastigheterna är blåklassade enligt Stadsmuseets klassificeringskarta vilket innebär att en byggnad/fastighet är av synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

1.2 Tillbakablick – planeringsprocess

Nedan följer en schematisk beskrivning av planprocessen fram till idag.

Program för Marieberg

Ett program för utvecklingen av Marieberg godkändes av stadsbyggnadsnämnden i oktober 2012.

Start av projektet

Stadsbyggnadsnämnden beslöt i september 2019 att ge Stadsbyggnadskontoret i uppdrag att påbörja planarbete för fastigheterna Trängkåren 6 och 7.

Samrådsskede

Plansamråd genomfördes under 27 september – 8 november 2022. Se vidare under avsnitt 7.4 Samråd om förslag till MKB.

Efter samrådet valde Stadsbyggnadskontoret att genomföra ytterligare studier av föreslagna byggnaders volymer och gestaltning med hänsyn taget till omgivande bebyggelse, stadsbilden, lokalklimat, kulturvärden och riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) .

Granskningsskede

I granskningsskedet fördjupades arbetet genom parallella uppdrag, vilket innebar att fyra arkitektkontor tog fram förslag till utformning och gestaltning av bebyggelsen.

Målet med det parallella uppdraget var att få fram genomförbara och högkvalitativa förslag för den nya bebyggelsen. Uppdraget innebar fördjupande förhållningssätt till hur tillägg kan anpassas avseende bland annat kulturmiljön, stadens siluett, arkitektur, stadsliv, lokalklimat och som senare legat till grund för liggande planförslag.

Bedömningsgruppen rekommenderade den 23 januari 2024 fortsatt arbete för förslagsställarna Lundgaard & Tranberg Arkitekter för nybyggnad av Trängkåren 7 respektive Wingårdhs för Trängkåren 6.

Motiven till deras val av inriktning efter det parallella uppdraget grundade sig huvudsakligen att valde byggnader visade på god hantering av platsens förutsättning och kulturvärden.

Ekenhusets riktning ansågs stödja grammatiken för helheten av byggnader i Marieberg, och stärker den övergripande kompositionen och bildar en stark grupp av bebyggelse med DN-skrapan, SvD-huset och närliggande byggnader. Byggnadens slanka gavlar och luftighet i siluetten i vyn från innerstaden ger byggnaden ett samtida uttryck. Den utgör, menade bedömningsgruppen, en välbalanserad komposition som harmoniserar med både befintliga och nya element.

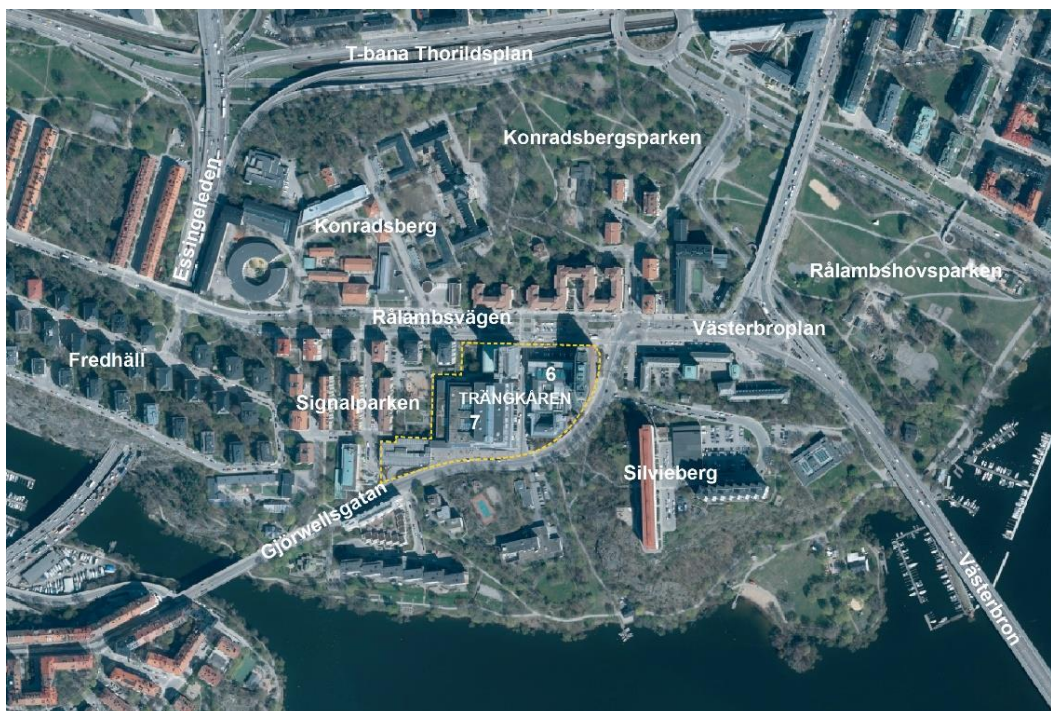
Signalhuset ansågs förhålla sig väl till platsen och omgivande bebyggelse. De rundade formspråket ansågs skapa en egen karaktär och bidra till att ta ner skalan på platsen. Den rundade formen ger en byggnad utan baksidor

som relaterar såväl till Signalparken som Gjörwellsgatan. Därutöver tillskapas, enligt bedömningsgruppen, goda komfort- och vistelseförhållanden i Signalparken.

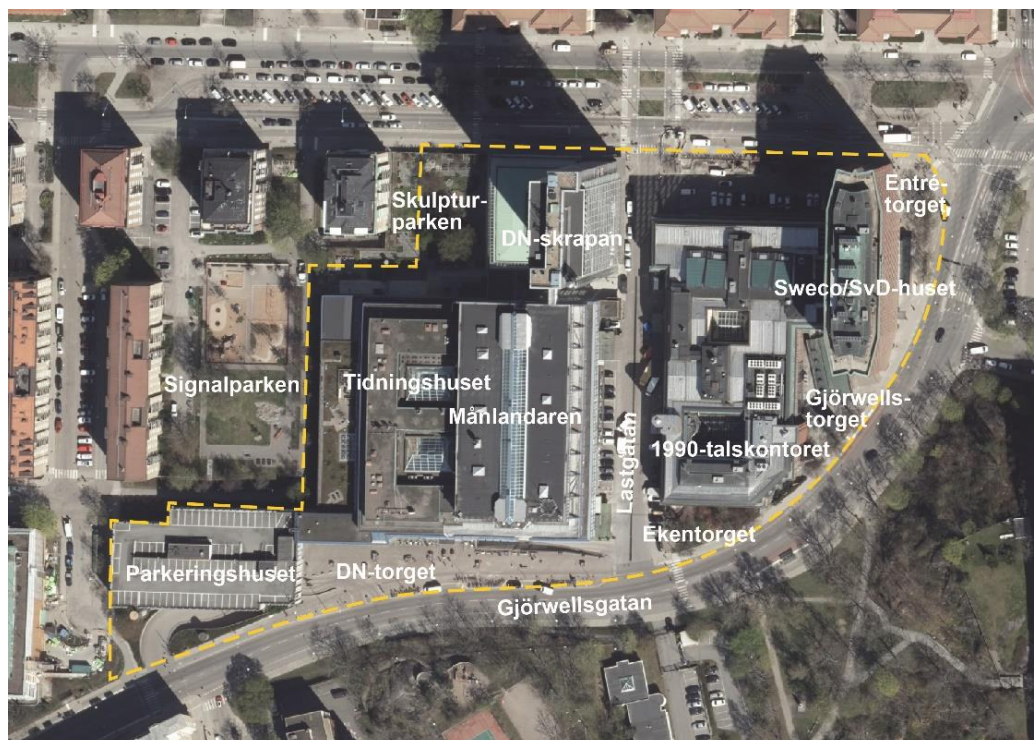
Krönikan ansågs vara ett välbalanserat tillskott vars volymkomposition fungerar väl ihop med Månlandaren i den övergripande kompositionen. Trappningen i strukturen bidrar till att skapa gynnsamma ljus- och vindförhållanden i Signalparken, vilket är viktigt för den upplevda vistelsemiljön.

2 Nuläge

2.1 Områdesbeskrivning

Figur 2 Översiktsskild med planområde markerat i gult. Karta: Lantmäteriet. Bearbetad av Tyréns.

Figur 3 Inzoomad bild av planområdet. Karta: Lantmäteriet. Bearbetad av Tyréns.

Stadsdelen Marieberg karaktäriseras sedan slutet av 1950-talet av en storskalig, luftig och heterogen stadsbild med omfattande inslag av grönska, bevarad topografi och trafikseparering. Det är modernistiska stadsplaneideal som präglar Marieberg. De kännetecknas bland annat av funktionsseparering, stora inslag av grönska och bevarad topografi skiljer sig avsevärt från tidigare stadsbyggnadsideal som till exempel den klassiska stenstaden som snarare är tät, regelbunden och integrerad till sin karaktär.

Planområdet har ett centralt läge i stadsdelen och vetter mot de två huvudgatorna Gjørwells-gatan och Rålambsvägen. Väster om och i direkt anslutning till fastigheten Trängkåren 7 ligger en mindre park, Signalparken. Inom fastigheten Trängkåren 7 finns den så kallade DN-trädgården eller "Skulpturparken". Båda fastigheterna innehar en mängd byggnader uppförda under olika årtionden och dess högdelar syns på långt håll från många platser i staden. På fastigheten Trängkåren 6 finns den ursprungliga anläggningen för Svenska Dagbladet med personalrestaurang och konferenslokaler. På fastigheten Trängkåren 7 finns den höga DN-skrapan med tillhörande lågdel, innehållande kontor, konferenslokaler, restaurang och café. Det så kallade Tidningshuset söder om skrapan som tidigare inrymde DN:s tryckeri är numera en kontorsbyggnad som är sammanbyggd med ett parkeringshus.

3 Kort historik

Nedanstående historik bygger framför allt på Whites kulturmiljöanalys (2020) och Nyréns antikvariska förundersökning från 2011 respektive 2019

3.1 Marieberg

Marieberg är en del av Kungsholmens stadsdelsområde. Området gränsar till Essingeleden/E20 i väst, Drottningholmsvägen och Rålambshovsparken i norr och öst och Mariebergssjön i söder. Från öst angör Västerbron som övergår till Rålambsvägen vilken delar området i två.

Länge var Marieberg landet utanför Stockholm. Marken ägdes av staten och stora delar har sedan långt tillbaka använts för militära ändamål. Högre artilleriläroverket och Kungl. Fälttelegrafkåren har bland annat varit förlagda här. Mellan 1876-1950 fanns även en ammunitionsfabrik i området. Spår från områdets militära historia finns kvar genom bland annat kvarteretsnamn som Trängkåren.

I Marieberg, liksom i andra delar av Stockholm, byggdes sommarnöjen för välbärgade och adelsmän. De kallades Malmgårdar på grund av deras placering på Stockholms malmar. Malmgårdarna användes som sommarbostäder för att komma bort från stadens trängsel och orena luft samt för odling. Vissa av dessa var enklare medan andra liknade mer herrgårdar. Triewalds malmgård, Villa Adolfsberg, Villa Klastorp och Stora Rålambshov finns kvar och är belägna utmed Mälarstranden.

På Marieberg har även sedan länge funnits industrier, anläggningar och institutioner man av olika anledningar inte önskade ha centralt placerade. Av dessa finns en del kvar idag. Norr om Rålambsvägen finns bland annat anläggningen som tillhörde mentalsjukhuset Konradsberg från 1861 till 1960-talet. Söder om Rålambsvägen låg 1758-1788 Mariebergs Porslinsfabrik som idag är borta.

Under 1930-talet växte ett behov av att utvidga Stockholm, framför allt gällande bostäder. Staten började bl.a. exploatera sin mark på Fredhäll och en ny stadsplan var färdig 1937. Dock byggdes endast ett par av de planerade husen, de längs med Gjörwellsgatan och Wennerbergsgatan. Utöver Fredhäll kunde inte marken frigöras från sin tidigare användning under vare sig 1930- eller 1940-talet. Stadsplanen för Konradsberg och Marieberg reviderades flera gånger och först 1958 gjordes en grundlig omarbetning som möjliggjorde uppförandet av de två stora tidningshusen som ligger där idag.

1944 beslöt staden att göra en generalplan för Stockholms stad, som gav stort utrymme åt saneringsfrågan. Klarakvarteren var ett av objekten för sanering och för tidningsverksamheten blev verksamheten mer och mer olämplig med sina utspridda delar.

Exploateringen av Marieberg innebar att stadsdelens siluett- och karaktärs- mässigt genomgick stora förändringar. De två tidningshusen uppfördes 1961-62. Vid samma tid bebyggdes Silvieberget med storskalig bostadsbebyggelse enligt det internationella idealet "hus-i-park". Det 16 våningar höga Erlanderhuset, i dagligt tal kallad för "Dragspelshuset" tack vare sin veckade fasad, stod klar 1962 och "Bacon Hill", den långsträckt huskroppen i nord-sydlig riktning färdigställdes året efter. En annan bostadsmastodont ligger vid Mälarens strand i kvarteret Kattuntryckeriet från 1960-61. En av anledningarna till att platsen planerades för höga hus är att de inte konkurrerade med stenstadens kyrktorn. Det är de storskaliga byggnaderna vilka ersatte fabrikernas skorstenar och kasernbyggnader, som idag dominerar stadsdelens siluett.

Staten ingick på sitt håll en överenskommelse med Sovjetunionen om ett ambassadområde i Marieberg. Ryska ambassaden är uppförd 1972 i modernistisk arkitekturstil.

Marieberg upplevs även efter den storskaliga utbyggnaden som en förhållandevis grön stadsdel. Detta har dels att göra med brant och svårbebyggd terräng utmed vissa delar av förkastningsbranten ner mot Mälaren. Dels den modernistiska stadsplaneringen och Stockholmsskolans parkideal. Men även malmgårdarnas bevarade trädgårdar.

3.2 Byggnadshistorik Trängkåren 6, SvD-huset

Anders Tengbom tillsammans med Stefan Salomon ritade Svenska Dagbladets nya tidningshus som uppfördes 1961-62. Man kunde samla hela tidningsproduktionen på ett och samma ställe med goda kommunikations- och distributionsmöjligheter. Byggnaden utformades med en låg produktionsdel i tre våningar ovan mark samt en hög kontorsdel med 14 våningar. Huset uppfördes i rött tegel med högdelen som en skärm mot Riddarfjärden. Dess avsmalnande gavlar hämtade inspiration från Gio Pontis Pirelli-hus i Milano. Lågdelen mot Rålambsvägen inrymde centrumfunktioner, kopplade till en liten platsbildning. År 1972 gjordes en påbyggnad av lågdelen och ljusgårdarna byggdes in.

1983 gjordes en tillbyggnad av restaurang Marginalen vid högdelens södra del. Den blev senare postkontor och används nu som tandläkarmottagning. Ursprungligen fanns en glasad veranda längs östra fasaden.

År 1991 gjordes en tillbyggnad mot söder på yta som tidigare varit parkering. Samtidigt ändrades högdelens huvudentré som vetter mot Västerbroplan.

Under 1990-talet flyttade SvD ut och konsultbolaget Sweco flyttade in i delar av huset.

År 2011 gjordes en ombyggnad för Sweco som samlade sin verksamhet i Stockholm i det nya huvudkontoret. Stora ändringar gjordes i lågdelen, ett inglasat "vardagsrum" tillkom samt ny kontorsinredning i högdelens.

3.3 Byggnadshistorik Trängkåren 7, DN-huset

Professor Paul Hedqvists arkitektkontor fick 1956 i uppdrag att göra de första skisserna för ett tidningshus placerat i Mariebergområdet. Utformningen landade efter ett antal diskussioner i ett 23 våningar högt hus med en lägre del om 4 våningar. Den högre delen kallades ursprungligen för Kontorshuset och den lägre för Industrihuset, baserat på deras funktioner. Idag benämns dessa delar som Höghuset och Tidningshuset.

Figur 4 Skiss av Paul Hedqvists arkitektkontor i ArkDes samlingar som bland annat visar att Industrihuset/Tidningshuset avsågs få en bottenvåning med öppen karaktär mot öster. De stora glaspartierna kom dock inte till utförande. Källa: White 2018.

Strax efter sitt hundraårsjubileum 1964 flyttade Dagens Nyheter in i de nya lokalerna. Byggnaderna har en stomme av pelardäckskonstruktion av armerad betong. Fasadernas beklädnad gjordes av tegelformade plattor av lfö-chamotte med glaserad yta. På kontorshuset monterades de i stora element och på industribyggnaden styckvis med bruk. Enligt Hedqvist var de exteriöra rörliga skyltarna en önskan från byggherrens sida och likaså den kraftigt marmorerade beklädnaden i bottenvåningen.

Redan 1967 byggdes lågdelen Tidningshuset på genom utvidgning av plan 4 samt tillförandet av plan 5 som fläktvåning.

1972 påbörjades en utbyggnad av Tidningshuset som skulle komma att fortsätta in på nästa årtionde och närmast fördubbla Tidningshusets yta. Utbyggnaden skedde i flera steg för att arbetet på tidningen skulle kunna fortsätta utan avbrott.

Kring 1972 tillkom parkeringshuset som byggdes ihop med den nya utbyggnaden på Tidningshuset. Parkeringshuset utformades i nio våningar i tidsenlig brutalistisk stil med regelbundet placerade, vertikala betongelement med synlig ballast av sjösten samt inslag av smide

1987 gjordes en påbyggnad av Tidningshuset och ombyggnad av presshallen. Ombyggnaderna föranleddes av att Expressen behövde utöka sin arbetsyta och en tävling utlystes för en påbyggnad. Tävlingen vanns av Tengbom arkitekter genom Erik Thelaus, som ritade en high tech-inspirerad byggnad som står på avlastande tvärpelare vilka lyfter hela påbyggnaden över fläktrummet. Byggnaden kallas Månlandaren.

Därefter har kontinuerliga moderniseringar gjorts för att möta hyresgästernas behov.

Det har huvudsakligen varit interiöra förändringar bland annat baserat på att allt mindre och mindre yta tillhör pressen och fler hyresgäster tagits in. En satsning har även gjorts för att förbättra flödena genom huset och öppna upp det mer för allmänheten.

4 Planer och bestämmelser

4.1 Miljöbalken (1988:808)

Miljöbalken (MB) utgör den övergripande miljölagstiftningen. Lagen syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö.

4.1.1 Riksintressen för kulturmiljövården

Områden av riksintresse för kulturmiljövården är sammanhängande miljöer av särskilt stor betydelse ur ett nationellt perspektiv och regleras i 3 kap. 6 § MB. Ett riksintresse för kulturmiljövården är en miljö eller ett landskap som särskilt väl återspeglar viktiga historiska skeenden och samhällsprocesser. Inom riksintresseområden väger de kulturhistoriska värdena därför särskilt tungt vid beslut om ändrad mark eller vattenanvändning och den fysiska miljön i övrigt.

Att tillvarata kulturmiljövårdens riksintressen handlar dels om att förhindra att värdena skadas, dels om att områdets kulturhistoriska värden och potential ska vara fortsatt tongivande vid förändringar.

Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]

Tidningshusen vid Marieberg omfattas av riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115). Riksintresset motiveras enligt följande:

Motivering: Storstadsmiljö, som i planstruktur och bebyggelse återspeglar funktionen som landets huvudstad och politiska och administrativa centrum sedan medeltiden, med sitt läge vid mötet mellan Saltsjön och Mälaren som gett speciella topografiska och kommunikationsmässiga förutsättningar för handel och försvar. Central plats för länets och landets ekonomi, turism och kultur- och samhällsliv. De olika epokerna och århundrandena som är väl representerade i stadsplane- och byggnadskonsten, från medeltiden till 1900-talets slut. (Stadsmiljö; hamnstad, sjöfartsstad, industristad, residensstad, skolstad, universitets- och regementsstad, rekreationsmiljö)

4.2 Plan- och bygglagen (2010:900)

Plan- och bygglagen (PBL) reglerar hur mark- och vattenområden används samt hur markanvändningen skall utvecklas. Lagen fastställer att planläggningen av mark- och vattenområden är en kommunal angelägenhet och ställer krav på att kommunen upprättar en översiktsplan

över hela kommunen. Lagen innehåller bestämmelser om bland annat detaljplaner och bygglov. All bebyggelse omfattas av det så kallade varsamhetskravet och särskilt värdefull bebyggelse får inte förvanskas (Läs mer under avsnitt 8.1.2).

4.2.1 Översiktsplan

Stockholms stad översiktsplan "Stockholm växer" vann laga kraft 23 mars 2018.

Marieberg anges i översiktsplanen vara ett område med stora stadsutvecklingsmöjligheter. Området kan kompletteras bostäder, service, verksamheter, gator, parker, kultur och idrottsytor. Kompletteringar ska göras med utgångspunkt i kunskap om nuvarande karaktär, kvaliteter och behov. I översiktsplanen hänvisas till det tidigare framtagna programmet för Marieberg med beskrivningen att det finns stora möjligheter till stadsutveckling med en variation av bostäder, service, verksamheter samt nya och förbättrade offentliga rum.

Stadsutvecklingsområde – omvandling (mycket stora stadsutvecklingsmöjligheter)

Område som föreslås omvandlas till blandad stadsbebyggelse med bostäder, service, verksamheter, gator, parker, kultur och idrottsytor. Att utveckla de gröna kvaliteterna och säkerställa funktioner som skolor och förskolor, är en viktig del i stadsutvecklingen. Omvandlingen kan innebära helt eller delvis ändrad markanvändning.

Stadsutvecklingsområde – komplettering (stora stadsutvecklingsmöjligheter)

Område med blandad stadsbebyggelse där omfattande komplettering föreslås. Området kan kompletteras med bostäder, service, verksamheter, gator, parker, kultur och idrottsytor. Att förstärka de gröna kvaliteterna och säkerställa funktioner som skolor och förskolor, är en viktig del i stadsutvecklingen. Komplettering ska göras med utgångspunkt i kunskap om nuvarande karaktär, kvaliteter och behov. Inom området kan finnas delar där större strukturförändringar föreslås.

Figur 5 Utsnitt av Stockholms stadsutvecklingskarta. Stockholm stad, 2018. Marieberg är i översiktsplanen markerat som ett område med stora utvecklingsmöjligheter.

4.2.2 Gällande detaljplaner

För fastigheterna Trängkåren 6 och Trängkåren 7 gäller DP 8520, vilken anger användningsändamål industri och kontor med butiker, restaurang, parkeringshus samt park och gata. Planen vann laga kraft 1990-06-07

Detaljplanen har ett antal olika utformningsbestämmelser, bland annat höjd över nollplan som omfattar höjdskillnader mellan de olika byggnadsdelarna. Detaljplanen innehåller inga särskilda skydds- eller varsamhetsbestämmelser.

4.2.3 Kulturhistorisk klassificering

Fastigheterna Trängkåren 6 och 7 är blåklassade enligt Stadsmuseets klassificeringskarta, vilket innebär den högsta kulturhistoriska klassen och att en byggnad/fastighet är av synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

Figur 6 Kulturhistorisk klassificering, Stockholms stadsmuseum.

Klassificeringen görs generellt på fastighetsnivå. De tre klassificeringar som Stadsmuseet använder sig av är:

BLÅTT är den högsta klassen och omfattar bebyggelse som bedöms ha synnerligen höga kulturhistoriska värden.

GRÖNT innebär också ett högt kulturhistoriskt värde och betyder att bebyggelsen bedöms vara särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

GULT är den tredje nivån som används vid klassificering. Fastighet markerad med gult på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta innebär att bebyggelsen bedöms ha positiv betydelse för stadsbilden och/eller vissa kulturhistoriska värden.

5 Planförslag

Beskrivningen av planförslaget är sammanfattat utifrån Stockholms stads planbeskrivning.

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra en utveckling av tidningskvarteren genom en komplettering med i huvudsak fler kontors-, handels- och servicelokaler. Syftet är också att bidra till utvecklingen av Marieberg genom att tillskapa stadsqualiteter i utemiljön, bidra till mer attraktiva och trygga offentliga rum, mötesplatser, tvärkopplingar och förbättrad orienterbarhet.

Ny bebyggelse föreslås på tre platser inom området. En högre byggnad i södra delen av fastigheten Trängkåren 6 (Eken eller i denna rapport Ekenhuset), en söder om Signalparken (Signalhuset) samt en till- och påbyggnad (Krönikan) av Tidningshuset mot Signalparken. För att möjliggöra denna utveckling föreslås att befintlig bebyggelse i form av ett kontorshus och ett parkeringsgarage rivs.

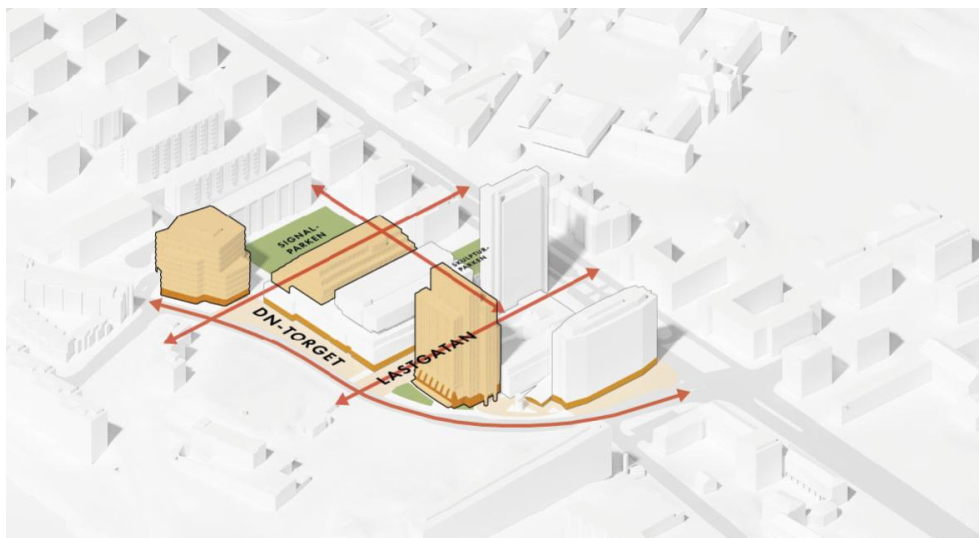

Figur 7 Montage med vy av planförslaget. Fotomontage: Wingårds och Lundgaard & Tranberg arkitekter. Källa: Stockholm stad, Arkitekturprogram tillhörande detaljplan.

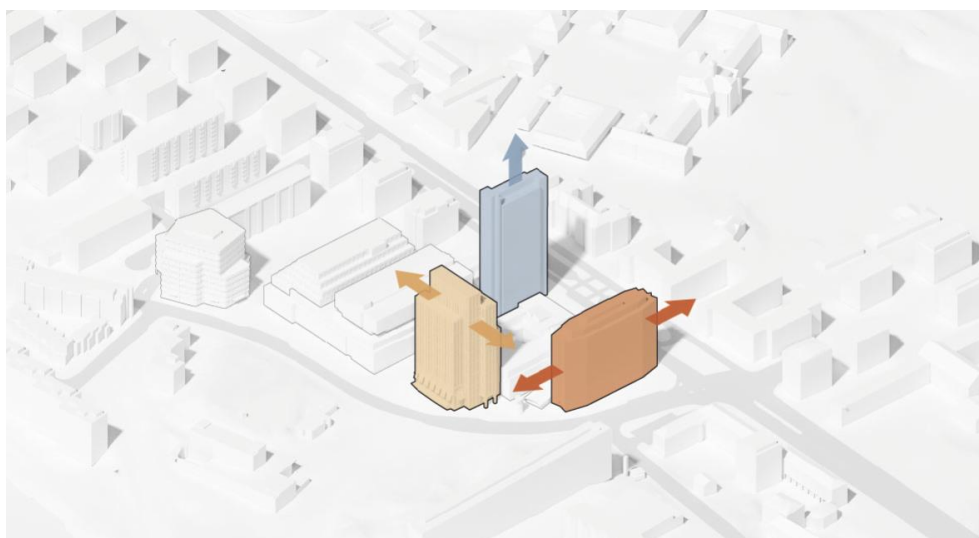
5.1 Arkitektonisk idé

En utveckling av Tidningskvarteren utgår från att skapa en stadsdel med egen identitet och en ny attraktiv målpunkt i en unik del av Stockholms innerstad. Nya byggnadsvolymer blir ett nytt historiskt lager som förhåller sig till platsens kulturmiljövärden och genom högkvalitativt arkitektur berikar stadens siluett. Tidningskvarterens tidigare slutna kvarter ska öppnas upp och utvecklas till en inbjudande plats för människor att leva och verka i. En

utveckling av området tillför fler människor på platsen, bättre serviceunderlag och bättre förutsättningar för stadsliv.

Figur 8 Genom att öppna upp nya stråk och utveckla befintliga ska kopplingar inom och genom området stärkas. Platser och parkrum blir tydligare definierade. Källa: Wingårdhs Arkitektkontor.

Figur 9 En ny hög byggnad bygger med sin placering och riktning vidare på Mariebergs stadsbyggnadsmönster med vinkelställda volymer. Placering, riktning och volymsuppbbyggnad syftar till att göra ett distinkt och läsbart avtryck i stadens siluett samtidigt som DN-skrapans roll som landmärke kvarstår. Källa: Wingårdhs Arkitektkontor.

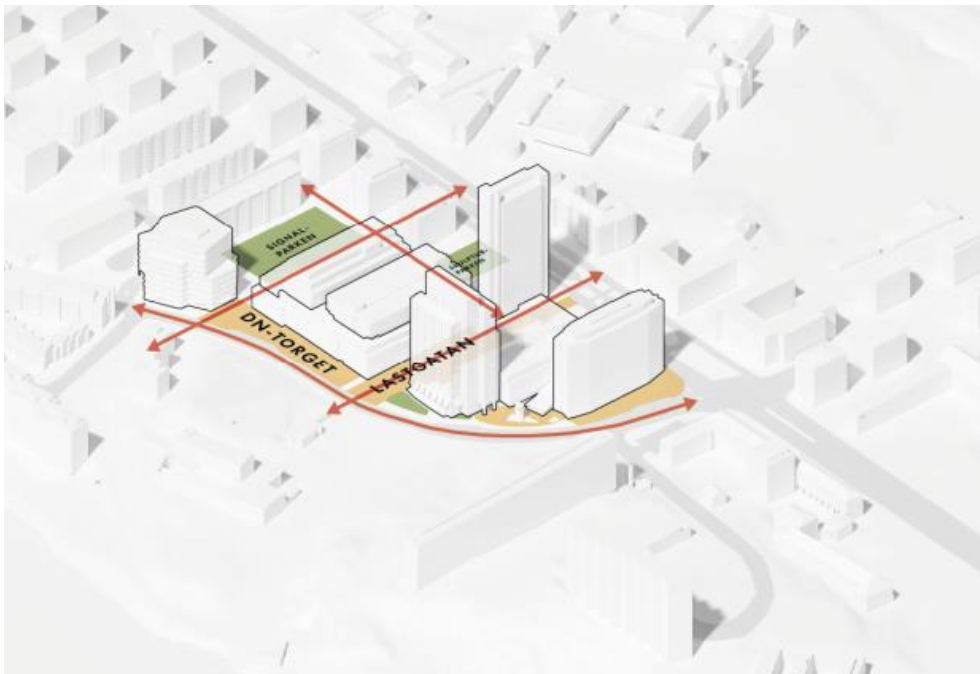
Figur 10 Rivningen av parkeringshuset möjliggör att Tidningshuset får en sammanhängande form som är greppbar. Påbyggnadens fasta volym kontrasterar mot Månlandarens lätthet och bidrar till en balanserad helhetskomposition. Källa: Wingårdhs Arkitektkontor.

Figur 11 Signalhuset (grön) har en friare form och förmedlar mötet mellan Tidningskvarteren och bostadsmiljöerna västerut och utgör på likt SvD-huset en hörnsten i entrén till området. Källa: Wingårdhs Arkitektkontor.

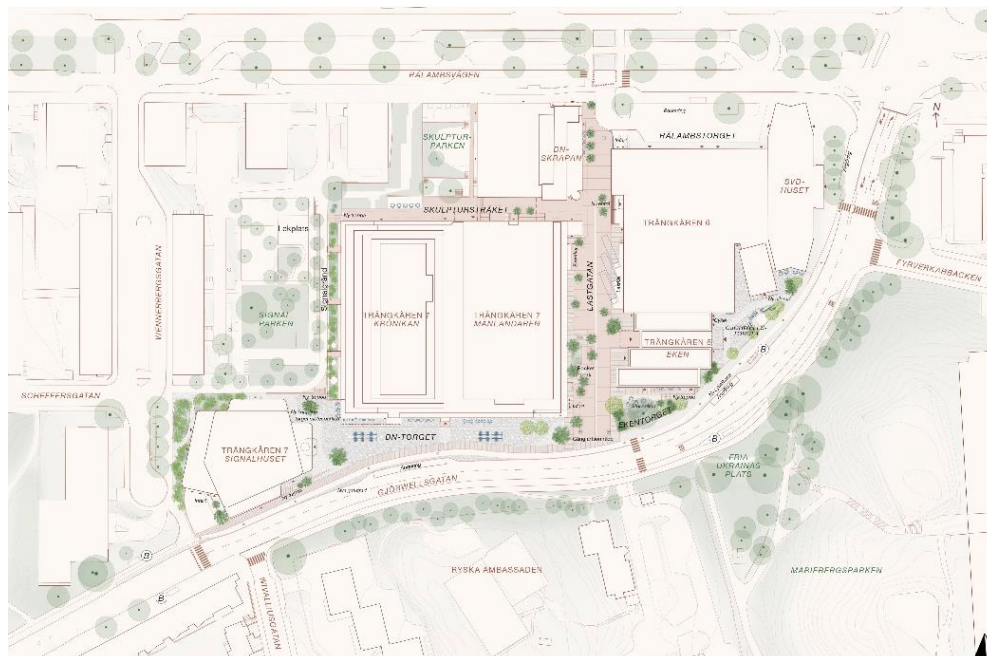

Figur 12 Aktiva bottenvåningar stärker Gjörwellsgatan som stadsmässig gata. Stadsrum med tydliga fondmotiv bildar en serie platser av olika karaktär som blir till flikar längs med gatans mjuka krökning.

Figur 13 Nya kopplingar förbinder väl definierade stadsrum

5.2 Beskrivning av planförslaget

Figur 14 Situationsplan över planförslag. Illustration av Landskapslaget. Källa Stockholm stad.

Den nya bebyggelsen avses huvudsakligen användas till kontor. Inom Trångskären 7, i Signalhuset, medges hotellverksamhet. I bottenvåningarna tillskapas lokaler med möjlighet att etablera olika verksamheter. Planbestämmelsen centrumändamål preciserar i vilka delar av fastigheterna krav ställs på att publika lokaler ska finnas

Nya gröna stråk utvecklas som kopplas mot stadsdelens befintliga parker och gröna stråk. Gröna värden förstärks även utmed Gjörrwellsgratan och torget.

Området får fler kopplingar inom tidningskvarteren och till omgivningen. Lastgatan ska utvecklas som ett viktigt stråk i nord-sydlig riktning. Signalgränd förlängs och skapar ett tvärstråk mellan Rålambsvägen och Gjörrwellsgratan genom att befintligt parkeringshus rivs. Signalparken får därmed en ny entré från DN-torget och Gjörrwellsgratan.

Gjörrwellsgratan utvecklas som huvudgata. DN-torget utvecklas med byggnader med slutna bottenvåningar till en levande stadsmiljö med entréer och verksamheter i husens bottenvåningar samt med platser för aktivitet och vistelse.

Lastgatan utformas som gångfartsområde och ett multifunktionellt och flexibelt urbant stråk med plats för olika händelser och funktioner. Lastgatans funktion idag som zon för inlastning begränsas och befintlig markparkering utgår.

DN-torget blir ett bilfritt torg med bebyggelse för utåtriktade verksamheter i bottenvåningarna. Garageramper som idag dominerar torget utgår och i stället möjliggörs en ny sydorienterad platsbildning.

Ekentorget, söder och öster om nya Trängkåren 6 blir en ny entréplats för Tidningskvarteren. Platsen präglas av den stora eken som bevaras och de mindre platser som finns längs det avlånga torget.

5.2.1 Nya byggnader

Nya byggnadsvolymer ska förhålla sig till platsens kulturvärden. Det nya höga huset inom Trängkåren 6 inordnar sig i det befintliga ortogonala planmönstret och bildar tillsammans med större byggnader i Marieberg en komposition av höga- och/eller stora hus som är synliga på långt håll. Det nya huset söder om Signalparken ligger i gränsen mellan bostadskvarteren i väster och kontoren i öster och utformas för att möta de olika bebyggelsekaraktärerna och stadsrummen. Tidningshusets västra del byggs till och på, och blir en samtida pendang till Månlandaren.

I södra delen av fastigheten Trängkåren 6 placeras kvarterets nya höga byggnad, Ekenhuset, som är 19 våningar högt. Byggnader består av en trappad volym med fyra öst-västligt orienterade skivor som ger en reslig slank form. Fasadgestaltningen bygger på ett vertikalt uttryck. Mindre platsbildningar och entréplatser skapas runt byggnaden. Mot lastgatan tar byggnaden ett kliv ut och bidrar till att definiera lastgatan som rum.

Signalhuset ligger i gränsen mellan bebyggelse av olika karaktär och funktioner och definierar övergången från Tidningskvarteren till bostadsområdet. Huset utgör början och slutet av Tidningskvarteren och ramar in Signalparken, DN-torget och Gjörwellsgatan.

Signalhuset anpassar sig i skala och volym till olika förutsättningar, omgivningens bebyggelse och stadsrum samt sol- och vindförhållanden. Byggnaden har en varierad höjd där huset är som högst nio våningar men trappas mer mot omgivningen. Mot bostäderna i väster trappas huset ner till fyra respektive sex våningar och mot Gjörwellsgatan och DN-torget sju respektive fem våningar.

Inom fastigheten Trängkåren 7 tillkommer Krönikan, som utgör en samtida pendang till Månlandaren och placeras på Tidningshusets västra del och

består av både en tillbyggnad av Tidningshusets bottenvåning och en påbyggnad. Huset är som mest 8 våningar högt. Tillbyggnaden innebär att den befintliga Tidningshusets lågdel förlängs ut mot Signalparken i två våningar.

Påbyggnaden utgör en samtida pendang till Månlandaren och karaktäriseras av en bakåtrappad volym i alla väderstreck som bidrar till att balansera upp kvarterets övergripande komposition. Den trappade volymen bryter ned skalan mot Signalparken

5.3 Nya planbestämmelser

I syfte att långsiktigt skydda kulturvärden inom planområdet införs i planen rivningsförbud för byggnader som ska stå kvar, skyddsbestämmelser för värdebärande karaktärsdrag hos byggnader och landskap samt utformnings- och varsamhetsbestämmelser som ska styra hur ändringar får göras. För att söka säkerställa att nya byggnader utformas enligt planarbetets intentioner meddelas utformningsbestämmelser. Ett arkitekturprogram har tagits fram som stöd för att säkerställa utformningen i kommande handläggning.

6 Alternativ

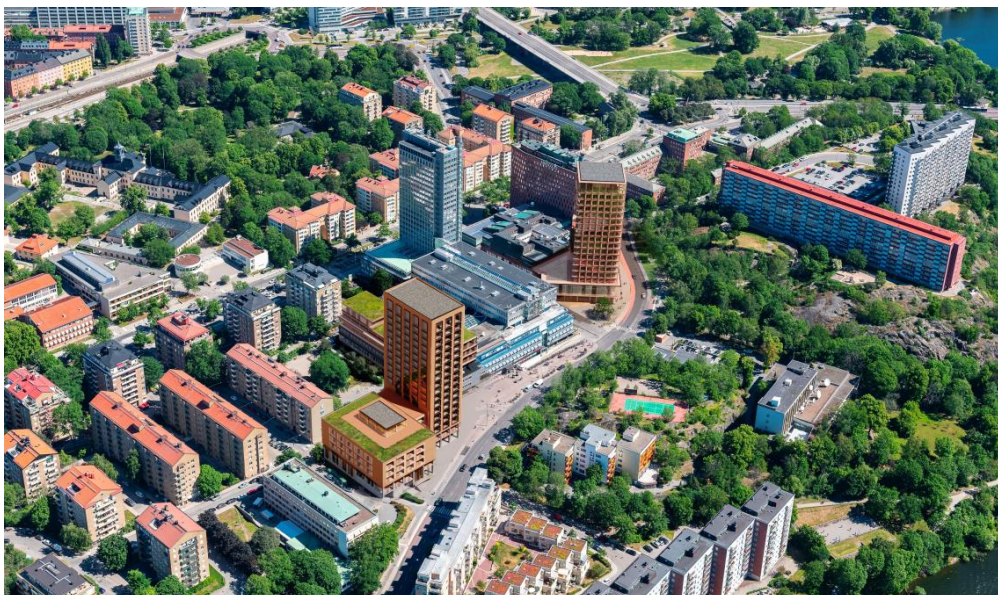
6.1 Alternativ lokalisering

Stockholm stad har tagit ställning till lokalisering i Program för Marieberg (2012) och kommunens översiktsplan (2018). Frågan om alternativ lokalisering betecknas som utredd.

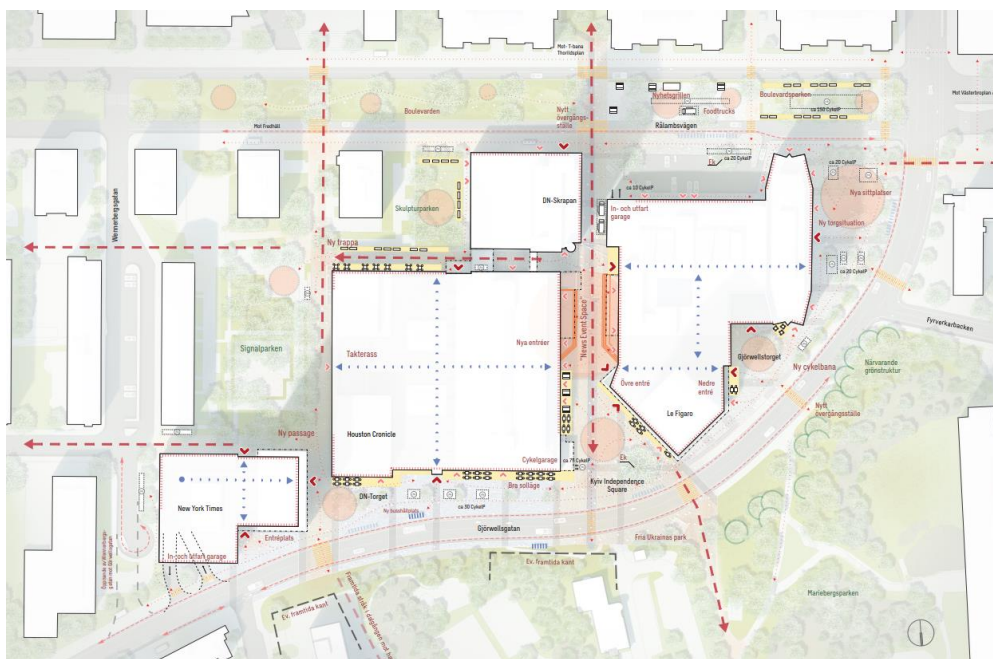
6.2 Alternativ utformning

Inför samrådet 2022 studerades lämpliga lägen för ny bebyggelse och ett stort antal volymer med olika fotavtryck utvärderades i planarbetet. Efter samrådet genomfördes parallella uppdrag för att ytterligare belysa volym- och gestaltningsfrågor samt utformning av landskapet. Nedan redovisas de förslag till utformning och gestaltning som togs fram i parallella uppdragen 2023.

6.2.1 SWECO

Figur 15 *Perspektivbild. Källa: Sweco.*

Figur 16 *Markplan, skala 1:1000. Källa: Sweco.*

6.2.2 Snøhetta

Figur 17 Perspektivbild. Källa: Snøhetta

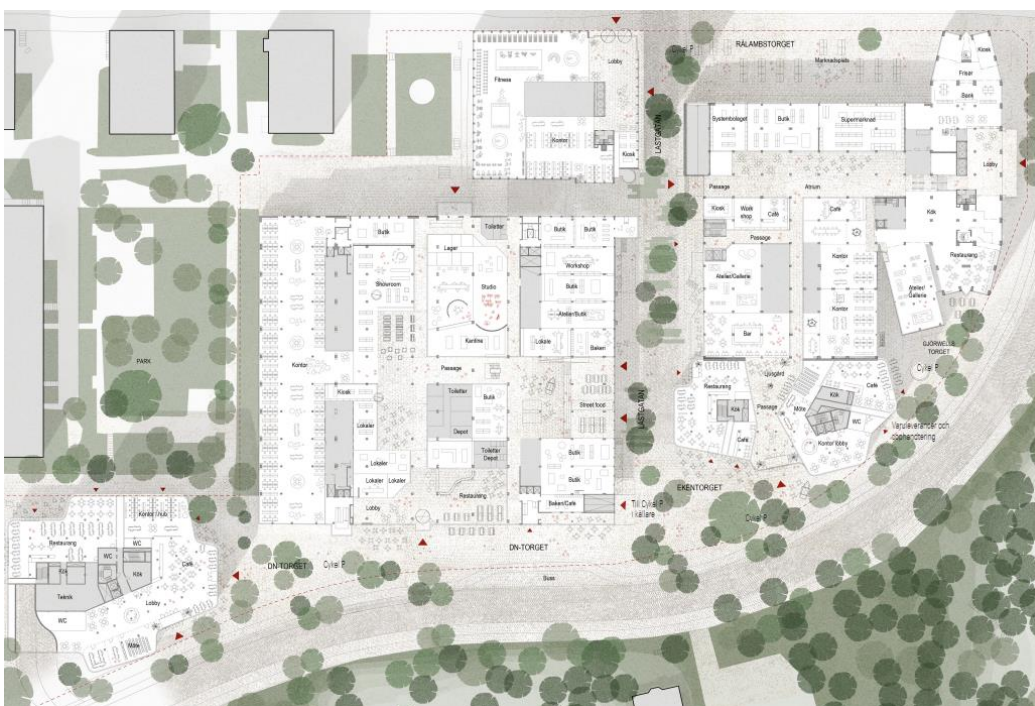

Figur 18 Situationsplan, skala 1:1000. Källa: Snøhetta.

6.2.3 Lundgaard & Tranberg arkitekter

Figur 19 Perspektivbild. Källa: Lundgaard & Tranberg arkitekter.

Figur 20 Markplan, skala 1:800. Källa: Lundgaard & Tranberg arkitekter.

An aerial photograph of a city neighborhood, likely in Stockholm, Sweden. The image shows a mix of architectural styles, including modern glass-fronted buildings and older, more traditional brick structures. A prominent feature is a large, modern building complex with a curved, terraced design. The area is interspersed with lush green trees and parks. A river or canal is visible on the right side of the image, and a bridge spans across it. The overall scene depicts a vibrant, urban environment with a high density of buildings and green spaces.

Wingårds I Tidningskvarteren 2023-11-27

Situationsplan

Skala 1:1000

	BTA	I-på BTA	LOA
TK7	18260	15280	11985
Pålysgården	9100	8825	7170
Tk6	14160	13950	10830
Totalt	41520	38055	29985

Uppdrag: 332147 MKB Trångskåren	2025-08-20
Beställare: Areim Stockholm Trångskåren AB	Slutrapport
https://tyrens.sharepoint.com/sites/332147-SE-TYR/Shared Documents/0 BK/MKB/Slutversion/Miljökonsekvensbeskrivning för detaljplan slutversion 250820.docx	

6.2.5 Bedömning av utformningsalternativ

I utvärderingskriterierna för parallella uppdragen låg bland annat att förslagen skulle ha ett övertygande förhållningssätt till kulturmiljön, högkvalitativ arkitektur som berikar stadens siluett och bidra till att Marieberg ska vara en stadsdel med egen identitet.

Antikvarisk kompetens bidrog med underlag inför arkitekternas arbete och var med i utvärderingen av förslagen. Resultatet av det parallella uppdraget var en delad vinst, där Wingårdhs arkitekters förslag ansågs bäst för Trängkåren 6 för påbyggnaden av Tidningshuset och Lundgaard & Tranberg arkitekters förslag för Trängkåren 7. Sedan parallella uppdrag har planförslaget bearbetats vidare, se vidare under rubrik 5.

6.3 Nollalternativ

Nollalternativet beskriver den situation som sannolikt uppstår om någon ny detaljplan för Trängkåren 6 och 7 inte tas fram. Det valda tidsperspektivet är 2040. Tidsramen på ca 15 år är den tidpunkt då det kan antas att de byggnader och konstruktioner som medges i den föreslagna detaljplanen bör ha färdigställts.

Nedan beskrivning av nollalternativet utgår till stor del från bestämmelserna Dp 8520 som vann laga kraft 1990-06-07 och ersatte PI 5218B samt PI 7346B för nuvarande Trängkåren 6, 7 och 8.

Nollalternativet bedöms innebära följande:

- Befintlig bebyggelse, kontorshuset från 1991 inom Trängkåren 6 och parkeringshuset inom Trängkåren 7 rivs inte. Parkeringshuset är i dåligt skick varför dess långsiktiga funktion som garage inte är säkerställd.
- Befintlig bebyggelse med kulturvärden skyddas inte genom planbestämmelser.
- Gällande detaljplan har strikta höjdangivelser. Ingen höjning av bebyggelsen kommer att ske, med undantag av "hissmaskinrum och glaslanterniner som i vissa delar får förläggas över tillåten byggnadshöjd". Höjdskillnader mellan befintliga huskroppar består.
- Kvarteren blir inte förtätade genom att mer mark bebyggs. För bebyggelsen är "största bruttoarea i m2 ovan mark (våningsyta) inom användningsområdet" för Trängkåren 6 angivet 39 500 m2 och för Trängkåren 7 54 000 m2.
- Swecos nya entré ut mot lastgatan har genomförts.

- Lastgatan utvecklas med restaurang med uteservering utanför DN-skrapan.
- Befintligt fläktrumsplan görs om till kontor i Tidningshuset i Trängkåren 7.
- Utbudet av lokaler för service och handel är i stort oförändrat.

Konsekvenser av nollalternativet beskrivs i avsnitt 8.9.

7 Metodik för miljöbedömning

7.1 Syfte och process

Syftet med en miljöbedömning är att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra. Syftet är också att integrera miljöhänsyn i planeringen och att utgöra en del av beslutsunderlaget inför beslut om detaljplanen.

Miljöbedömningen redovisas i en miljökonsekvensbeskrivning (MKB), denna rapport. Den miljöhänsyn som identifieras i MKB:n bör sedan följa projektet under framtagandet av förfrågningsunderlag och miljökrav för genomförandet. Det gäller också de miljöaspekter som är relevanta för planarbetet men som inte utreds inom ramen för miljöbedömningen.

Detaljplaner upprättas av kommuner för att reglera användningen av mark- och vattenområden samt bebyggelse och byggnadsverk inom ett visst område. Detaljplanen är juridiskt bindande och gäller tills den upphävs eller ersätts av en ny detaljplan.

Om en detaljplan kan väntas medföra betydande miljöpåverkan ska en miljöbedömning ingå i planprocessen. Processen för miljöbedömningen sker i samspel med detaljplaneprocessen vilket innebär att utredningar och konsekvensbeskrivningar av miljöaspekter utgör underlag som kan påverka detaljplanens innehåll och utformning. Planens konsekvenser för de miljöaspekter som kan medföra betydande påverkan ska redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen. Övriga miljökonsekvenser redovisas i planbeskrivningen.

I denna MKB redovisas miljökonsekvenserna av detaljplanen för Trängkåren 6 och 7. Planförslaget och miljökonsekvensbeskrivningen kommer att ställas ut för granskning innan planförslaget kan antas av kommunen.

7.2 Samråd inför framttagande av MKB

7.2.1 Undersökning om betydande miljöpåverkan

Stockholms stad har vid undersökning enligt 6 kap. 6 § MB kommit fram till att genomförandet av detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och att en strategisk miljöbedömning enligt 6 kap. 3 § miljöbalken och 4 kap 34 § plan- och bygglagen (2010:900) ska genomföras. Kommunen bedömde att kulturmiljö var den aspekt som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och ska hanteras inom ramen för miljöbedömningen.

Länsstyrelsen bedömde att kommunen lyft fram de väsentligaste miljö- och hälsoaspekterna i underlaget, och att kulturmiljö bör belysas inom ramen för MKB:n (Samrådsyttrande 2020-02-04. Beteckning 402-2383-2020).

7.3 Avgränsning av MKB

7.3.1 Avgränsning av miljöaspekter

Betydande miljöaspekter

Föreliggande MKB behandlar aspekten kulturmiljö. Planens övriga konsekvenser för miljön har inte bedömts som betydande i miljöbalkens mening och redovisas därför endast i planbeskrivningen (Se kapitel 7.2 Samråd inför framttagande av MKB).

7.3.2 Geografisk avgränsning

Miljökonsekvensbeskrivningen omfattar dels konsekvenser av planförslaget inom planområdet, dels den påverkan som planförslaget bedöms ha på olika avstånd, se illustrationer med vpunkter, figur 32 och 33.

7.3.3 Avgränsning i tid

Horisontår för konsekvensbedömningarna är år 2040.

Miljökonsekvenserna beskrivs för ett scenario där planförslaget är fullt utbyggt. För nollalternativet inkluderar avgränsningen den utveckling som kan förväntas inom planområdet om någon ny detaljplan inte vinner laga kraft fram till och med år 2040.

7.4 Samråd om planförslag och MKB

Planförslaget med tillhörande MKB framtagen av White Arkitekter (2022) sändes ut på samråd 2022-09-27 till 2022-11-08. Under samrådet har totalt 154 yttranden inkommit, varav 24 yttranden inkom från remissinstanser, 109 från sakägare och 21 från övriga.

Samrådshandlingarna fokuserade i samrådsskedet främst på knäckfrågor kopplade till att uppföra höga byggnader på platsen samt dess påverkan på riksintresset Stockholms innerstad och Bromma flygplats.

Flertalet remissinstanser tillstyrkte planförslaget men framförde synpunkter i sak, framför allt vad gäller föreslagen bebyggelses volymer, påverkan på stadsbilden och kulturmiljövården. Ett par remissinstanser avstyrkte planförslaget i delar (den höga byggnaden inom fastigheten Trängkåren 6) med hänsyn till riksintresset för kulturmiljövården.

Länsstyrelsen menade att samrådsförslaget skulle leda till påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövården. Samtidigt gjorde de bedömningen att det är möjligt att uppföra ytterligare högre hus i Marieberg och att stadsdelen ger unika förutsättningar för kompletteringar inom riksintresset.

De flesta sakägare och övriga boende var generellt negativa och önskade att bebyggelsen bearbetas för att ge en mindre påverkan på omgivningen.

Länsstyrelsen ansåg att MKB bör bearbetas för att bättre överensstämma med bedömningsgrunderna för riksintresset. Länsstyrelsen uppmanade därför kommunen att bearbeta miljökonsekvensbeskrivningen så att den tydligare tar sin utgångspunkt i uttrycken.

Stadsbyggnadskontoret såg utifrån synpunkterna behov av bearbetning av planförslaget avseende byggnaders volymer och gestaltning med hänsyn taget till omgivande bebyggelse, stadsbilden, kulturvården, riksintresset, och påverkan på lokalklimatet (skugga och vind).

7.4.1 Samrådets inverkan på planförslaget

I samrådet avgavs yttranden som medfört att planens tillkommande bebyggelse omstuderats.

Remissinstanser såg behov av en högre grad av anpassning till riksintresset för kulturmiljö och Mariebergs kulturvården. Omarbetningar av planförslaget som gjorts utifrån dessa synpunkter är att bebyggelsen sänkts påtagligt inom Trängkåren 7 och att ny högdal inom Trängkåren 6 orienterats och utformats för att minska påverkan på den modernistiska kompositionen i Mariebergs storskaliga volymer. Förslaget har också

bearbetats för att uppnå större avstånd till angränsande befintliga höga byggnader. Genom parallella uppdrag och fortsatt planarbete har nya byggnaders utformning och gestaltning studerats i relation till Mariebergs kulturvärden.

Samrådssynpunkter avseende vind- och solförhållanden har omhändertagits bland annat genom bebyggelseförslaget inom Trängkåren 7 där skuggning av Signalparken och närmast liggande byggnader minskat.

I samrådet kom också synpunkter om att det borde prövas om bostäder skulle kunna tillkomma inom kvarteret Trängkåren. Bostäder har prövats under planprocessen men avfärdats.

8 Miljökonsekvenser

8.1 Metod för konsekvensbedömning

Konsekvenser härleds genom händelsekedjan Påverkan (åtgärden) --> Effekt (förändringen) --> Konsekvens (betydelsen av förändringen)

Platsspecifika förutsättningar och bedömningsgrunder beskrivs under avsnitt bedömningsgrunder. Bedömningarna har gjorts i förhållande till nollalternativet som är en beskrivning av den sannolika utvecklingen på platsen om gällande detaljplan kvarstår och projektet inte genomförs.

I MKB:n bedöms både planförslaget och nollalternativets konsekvenser för miljön utifrån den förväntade utvecklingen i respektive scenario. Konsekvenserna beskrivs utifrån hur utvecklingen sker jämfört med nuläget, varpå konsekvenserna av planförslaget och nollalternativet jämförs mot varandra. Bedömningarna baseras på den inverkan detaljplanen har på olika aspekter utifrån påverkan, effekt och konsekvens.

Bedömningsskala

De kulturhistoriska bedömningarna som redovisas i denna analys bygger på nedanstående skala för konsekvenser.

Bedömningsskala

Stora negativa konsekvenser - Stora konsekvenser uppstår när höga kulturhistoriska värden påverkas och skyddad eller skyddsvärd bebyggelse och miljöer berörs. Påverkan innebär att läsbarheten av landskapets och/eller bebyggelsens utveckling över tid försvåras kraftigt eller upphör helt. Historiska samband, strukturer, funktioner och betydelsebärande företeelser bryts eller går förlorade. Kulturmiljön fragmenteras så att dess helhet inte kan uppfattas.

Medelstora negativa konsekvenser - Medelstora konsekvenser uppstår när kulturhistoriska värden påverkas och skyddad eller skyddsvärd bebyggelse och miljöer berörs. Påverkan innebär att läsbarheten av landskapets och/eller bebyggelsens utveckling över tid försvåras. Historiska samband, strukturer, funktioner och betydelsebärande företeelser går delvis förlorade eller försvagas. Påverkan kan även innebära att enstaka kulturhistoriskt värdefulla objekt; välbevarade, unika eller på annat sätt särskilt värdefulla blir svårtolkade, fragmenterade eller går förlorade.

Små negativa konsekvenser - Små konsekvenser uppstår när kulturhistoriska värden påverkas i mindre omfattning. Påverkan innebär att läsbarheten av landskapets/bebyggelsens utveckling över tid fortfarande är möjlig men försvåras. Historiska samband, strukturer, funktioner och betydelsebärande företeelser försvagas eller påverkas men kan fortsatt uppfattas. Enstaka kulturmiljöobjekt av mindre betydelse påverkas eller försvinner. De enstaka objekten är inte av betydelsebärande karaktär för kulturmiljöns helhet och inte heller unika eller sällsynta av sin typ.

Inga/obetydliga konsekvenser - Inga/obetydliga konsekvenser uppstår när varken negativa eller positiva, uppstår för befintliga kulturhistoriska värden eller när en kulturmiljö påverkas högst marginellt, på ett sätt som inte påverkar läsbarheten av landskapets och/eller bebyggelsens historiska utveckling.

Positiva konsekvenser - Positiva konsekvenser uppstår när projektet bidrar något till att förtydliga landskapets/bebyggelsens karaktärsdrag och läsbarheten av förändringar över tid. Projektet bidrar till att kulturmiljöns samband och strukturer i samspel med naturförutsättningarna som bidragit till att forma platsen.

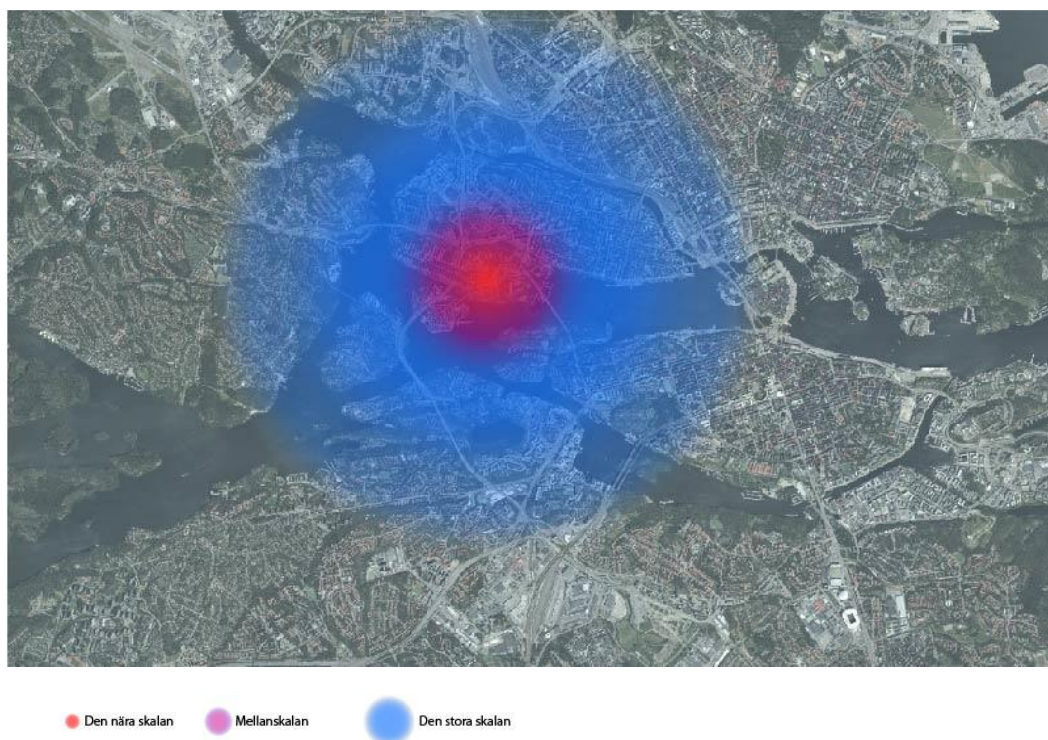
Riksantikvarieämbetets handbok för riksintressen (2014) har fungerat som stöd för bedömning av konsekvenser för riksintresse för kulturmiljövården Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115).

Vystudie

Ett viktigt underlag för bedömningen av planförslagets påverkan och konsekvenser för kulturmiljön är vystudie. Vyerna redovisar nuläge respektive planerad förändring (montage), det vill säga planförslagets påverkan på platsen. Urvalet av vypunkter är noga övervägt i relation till

bland annat riksintresset och i en process som inkluderat antikvarisk kompetens.

Vyerna kan sorteras in i tre olika skalnivåer: Nära skalan, Mellanskalan och Stora skalan. Genom att använda sig av olika skalnivåer synliggörs olika typer av påverkan. Vystudien finns att läsa i avsnitt 8.3.1.

Figur 23 De olika skalornas ungefärliga omfattning. Illustration skapad av Tyréns.

8.2 Osäkerheter

Ett urval av vypunkter behöver göras för att analysen ska bli hanterbar och inte för omfattande. Det innebär att andra vypunkter inte har prioriterats. Befintligt urval av vypunkter är samtidigt nogt övervägt för att få en så tydlig och heltäckande bild som möjligt av påverkan och konsekvenser.

Metodiken med vypunkter innebär att man utgår från en fixerad punkt i stadslandskapet. Det mänskliga ögat kan dock ta in mycket mer än vad ett fotografi visar, så som det framställs i en rapport. Staden uppfattas allt som oftast i rörelse mellan olika målpunkter. Även hastigheten i vilken man rör sig genom stadslandskapet gör att upplevelsen varierar beroende på färdssätt.

Med andra ord ger vypunkter inte en helt rättvisande bild då påverkan kan bedömas variera utmed en sträcka och beroende på färdssätt.

En annan faktor som påverkar vyerna är när på året bilderna är tagna. Under sommarhalvåret kan grönska skymma delar av vyer som uppfattas under vinterhalvåret när löven fallit av.

Föreslagna inslag inom planområdet som inte kan regleras i detaljplan innebär en osäkerhet om förändringar blir genomförda och på vilket sätt.

8.3 Bedömningsgrunder

Följande bedömningsgrunder används för att bedöma effekter och konsekvenser kopplat till kulturmiljö i detta MKB-dokument.

8.3.1 Riksintresse Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115)

Riksintressena är statliga anspråk i samhällsplanerings- och prövningsprocesser. I bedömningen av påverkan på ett riksintresseområde är landskapets och bebyggelsens läsbarhet central, d.v.s. möjligheten att förstå och uppleva ett områdes kulturhistoriska sammanhang. Läsbarheten består av fysiska uttryck som objekt, karaktärsdrag, strukturer, funktioner och samband. Avgörande för bedömningen är i hur hög grad platsen fortsatt kommer att karaktäriseras av eller kunna återspegla det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet. Det är åtgärdens konsekvenser för denna läsbarhet som ska analyseras vid bedömning av påverkan. Olika miljöer är känsliga för olika typer av förändring beroende på miljöns kulturhistoriska innehåll, dvs vilka kulturvärden som legat till grund för riksintresseutpekandet.

Riksintressenas värden är därför alltid kopplade till fysiska uttryck i staden eller landskapet vilka kan beaktas vid planering och genomförande av olika miljöförändrande åtgärder. Riksantikvarieämbetet definierar begreppet *uttryck* så här:

"Uttryck för riksintresset – är sådana inslag i landskapet som är ett resultat av den kulturhistoriska utveckling som legat till grund för utpekandet av riksintresset och som anges i riksintressebeskrivningen. Uttrycken kan bestå av hela miljöer, mindre områden, markslag, byggnader, anläggningar, lämningar, egenskaper och karaktärsdrag samt visuella, funktionella eller andra samband mellan dessa."

Uttryck för riksintresset (förkortad version):

Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna, med de många broarna som förbinder stadens olika delar med varandra och med ytterstaden. Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna) som gör stadsväxten läsbar från medeltiden fram till millennieskiftet. Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.

Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna:

förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönklädda höjderna som en del av stadsbilden samt Stockholmsåsens kvarvarande delar. Fronterna mot vattenrummen och Stockholms inlopp, både från Saltsjön och från Mälaren.

De öppna vattenrummen och utblickarna från gaturummen mot vattnet.

Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet på Djurgården och andra platser som Långholmen och Skeppsholmen. Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet. Gatuvyer med enskilda byggnader eller andra element som blickfång. Stenstadens tydliga yttre gränser vid västra stenstadsgränsen.

Stockholm som huvudstad och maktcentrum

[...]

Stadspalatsen och malmgårdarna. Inslag av grönska i form av kyrkogårdar samt äldre parker och trädgårdar såsom Kungsträdgården, Humlegården och malmgårdarnas trädgårdar. Småskaliga trähus i stadens dåvarande ytterkanter på Södermalm.

Stockholm blir storstad

[...]

Nya typer av offentliga byggnader, såsom Långholmens centralfängelse, Östermalms saluhall, sjukhusmiljöer, skolorna

[...]

1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling

[...]

Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet, såsom Gärdet, Abessinien, Kungsklippan, Fredhäll och Reimersholme. Områdenas öppna gatu- och tomtstruktur med fristående byggnadskroppar och karaktären av hus-i-park.

[...]

Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar och Stockholmsåsen, till exempel Wenner-Gren Center och Skatteskrapan. Tunnelbanans synliga uttryck i stadsbilden.

[...]

Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmskolorns och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt.

Det sena 1900-talets kompletteringar och kvartersbyggande. Senmodernistiska bostadskvarter, som Drakensbergsområdet och Fältöversten. Postmodernistiska områden med inspiration från äldre arkitektur och med monumentala inslag, som S:t Eriksområdet och Södra stationsområdet.

Stockholm som sjöfartsstad, militärstad samt industri- och handelsstad

[...]

Industrimiljöerna som speglar Stockholms betydelse som industristad alltsedan 1600-talet, bland andra Barnängen, Kungliga Myntet och de många bryggerierna, till exempel Münchenbryggeriet.

Den offentliga staden

[...]

Byggnaderna för press, media, förlag och teknisk kommunikation såsom Nordstedthuset, radio- och TV-huset, tidningshusen vid Marieberg och Kaknästornet.

8.3.2 Plan- och bygglagen (PBL)

PBL reglerar användningen av mark- och vattenområden samt markanvändningens utveckling. Regleringen i PBL ger kommunen möjlighet att styra över hur olika områden ska utvecklas och bebyggas. Vid prövning ska hänsyn tas både till allmänna och enskilda intressen.

Planläggning enligt denna lag ska ske med hänsyn till natur- och kulturvärden, andra miljöaspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden. Lagen fastställer att byggnader eller områden som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte får förvanskas. Dessa kan av kommunerna skyddas genom bestämmelse i detaljplan. Skyddet regleras i PBL:s 8 kapitel och de bestämmelser som läggs in i planen är juridiskt bindande.

Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt Plan- och bygglagen är även 2 kap. 6 § tillämplig.

2 kap. 6 § Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan. (...)

6 § Tredje stycket

Vid planläggning och i andra ärenden samt vid åtgärder avseende byggnader som inte ingår i ett ärende enligt denna lag ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas.

Plan- och bygglagens 8:e kapitel reglerar krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser. Vid en bygglovsprövning omfattas byggnader som bedöms ha särskilt högt kulturhistoriskt värde av förbud mot förvanskning av kulturvärden, 8 kap. 13 §. För alla byggnader gäller även varsamhetskrav och särskilda krav vid underhåll enligt 8 kap. 17 och 14 §.

13 § Förvanskningsförbud

En byggnad eller som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

Enligt 13 § 1:a st. p.4 ska förvanskningsförbudet även tillämpas på bebyggelseområden.

14 § Underhåll och varsamhet

Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.

17 § Varsamhet och ändringar

Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

8.4 Förutsättningar

8.4.1 Marieberg - karaktär och stadsbild

Figur 24 Orienteringskarta Marieberg med tidningskvarteren. Källa: Lantmäteriet. Bearbetad av Tyréns.

Marieberg präglas av sin storskaliga heterogena bebyggelse, det kuperade landskapet, väl uppvuxen grönska, stora obebyggda naturområden och ett oregelbundet gatunät magnifikt omgivet av Mälarens vattenspeglar, i öster och söder.

Stadsdelen är omgiven och genomkorsad av trafikleder så som Drottningholmsvägen och Rålambshovsleden i norr, ytterligare förstärkt av tunnelbanan i ytläge, liksom Västerbron och Lilla Västerbron i öster. I norr bidrar även Rålambshovsparken och Konradsbergsparken till att avgränsa Marieberg från de norra delarna av Kungsholmen. I väster utgör Essingeleden en kraftig trafikbarriär i de delar den inte går i tunnel. I den del där leden går i tunnel, passerar Rålambsvägen, stadsdelens östvästliga huvudgata, och bebyggelsen övergår sömlöst från brokiga Marieberg till Fredhälls enhetliga tjockhusbebyggelse.

Tyréns (2023) har sammanfattat de viktigaste karaktärsdragen enligt följande:

- Väl avgränsad stadsdel omgiven av trafikleder, parker och vattenrum.
- Bevarad topografi, magnifik högpunkt i Silvieberg.
- Stora grönområden utmed vattnen och i den bevarade "Dälden", varsamt förädlade genom stockholmsskolans gestaltungsprinciper.
- Luftigt planerad bebyggelse med oregelbundet gatunät anpassat efter bebyggelsens lägen och funktioner.
- Stora kontraster i bebyggelsens skala, material och placering; heterogent, oregelbundet stadsrum.
- Bostäder och verksamheter i separerade kvarter.
- Tätt, hårdgjort och kompakt tidningskvarter med tydlig fram-, och baksida, industrikaraktär delvis bortbyggd.
- Bostadsmastodonter, ovanliga för Stockholm.
- Huvudgata av typen boulevard med formell karaktär; Rålambsvägen.
- Grönkantad transportled av mer informell karaktär; Gjörwellsgatan.
- Trafikkluster och kraftig genomfartstrafik i öster, invid Västerbroplan.

Rålambsvägen

Rålambsvägen har i princip formen av en boulevard. Med centrerade trädplanteringar, gott om parkeringsplatser och längsgående cykelvägar liksom breda trottoarer har gatan en närmast monumental karaktär.

Karaktären förstärks ytterligare av att bebyggelsen är placerad i linje med gatan och vänder sina huvudentréer mot densamma. Det är även invid Rålambsvägen som vi hittar centrumfunktioner så som handel och restauranger.

Kompletteringar inom stadsdelen har gjorts både hänsynsfullt och mindre väl anpassat. Bebyggelsen norr om Rålambsvägen från 1980-/90-talen ligger stramt placerade utmed gatan och med huvudfasader mot gaturummet, vilket överensstämmer med Rålambsvägens karaktär. Lärarhögskolans bebyggelse öster om Konradsberg är friare placerad och ansluter snarare till Konradsbergs institutionskaraktär, om än betydligt mindre monumental.

Gjörwellsgatan

Gjörwellsgatan som löper från Rålambsvägen åt sydväst och ansluter till Lilla Essingen är en bilanpassad gatusträckning som har en mindre formell

karaktär. Gaturummet är i huvudsak lummigt och bebyggelsen fritt placerad utmed gatan, bortsett från något sentida tillskott.

De stora tidningskomplexen vände ursprungligen sina "baksidor" med lastgata och tryckerier mot Gjörwellsgatan. Sedan tryckerierna lämnade Marieberg har ett stenlagt stadstorg utvecklats mellan tidningshusen och Gjörwellsgatan.

Grönska och parker

I Marieberg finns stora inslag av grönska och parker, insprängt mellan husen och längs med Mälarens stränder. De sparade grönområdena präglas av Stockholmsskolans gestaltungsprinciper som innebär en diskret modellering av landskapet där naturliga förutsättningar förstärks och poängteras till exempel genom trappor utformade i granit, slingrande gångsystem som följer den naturliga topografin och enkla detaljer så som belysningsarmaturer och räcken.

"Dälden" är ett bevarat grönt gångstråk som löper från Gjörwellsgatans kraftiga krök söderut, ner mot vattnet och bjuder in till stadsdelens väl tilltagna strandpromenader och grönområden.

Signalparken med en rejält tilltagen lekplats för barnen ligger i anslutning till DN-komplexet. Lekplatsen renoverades under 2022. Väster om DN-huset ligger vidare Skulpturparken, anläggningens "sunken plaza", ett inslag hämtat från den amerikanska skyskraparkitekturen från mitten av 1900-talet. Ett par äldre ekar har bevarats vid uppförandet av kvarteret och bidrar till miljöns gröna karaktär.

8.4.2 Bostadshus

Söder om Gjörwellsgatan ligger ryska ambassaden (kv Elisabetsberg) och nere vid vattnet ett av områdets storskaliga bostadshus (kv Kattuntryckeriet) inpassat i den väl uppvuxna, bitvis gamla grönskan. Ett modernare bostadskvarter, från tidigt 2000-tal, bryter mönstret och har placerats invid Gjörwellsgatans sydvästra del (kv Ansfabriken).

Ett par äldre malmgårdar, Adolfsberg och Klastorp, med påkostad panelarkitektur har bevarats i miljön invid Mariebergsbron.

På Silvieberg (kv Silvieberg), Mariebergs höga bergsformation i sydöst är utsikten över Stockholm och Mälarlansskapet magnifik. Här står två av stadsdelens tre friliggande mastodonthus med bostäder, Erlanderhuset med sin veckade fasad i öst-västlig riktning och "Bacon Hills" långa lamellhus i nord-sydlig riktning. På insidan (norrvidan) av bostadshusen ligger ett parkeringshus och markparkeringar brer ut sig. Bostäderna nås

via en matargata som följer bergets norra sluttning. Området söder om Gjörwellsgatan präglas starkt av trafiksepareringen med särskilda platser för bilar och parkering, och väl avgränsade områden för rekreation och lek.

I väster, anslutande mot Fredhäll och även norr om Rålambsvägen, ligger punkthus i gult tegel från 1940-talet. I planer från 1930- och 40-talen skulle hela Marieberg bebyggas med punkthus. Andra världskriget kom dock emellan och därmed hann nya stadsbyggnadsideal etablera sig.

8.4.3 Tidningskvarteren

I hjärtat av stadsdelen ligger tidningskvarteren (kv Trängkåren 6 och 7), med arbetsplatser, numera huvudsakligen kontor, och tydligt avgränsade mot omgivningen. Båda fastigheterna fungerade från början som en mindre stad i staden med publika delar i entréplanet. Gemensamt är den höga arkitektoniska kvalitén gällande gestaltning, form och material. Här fanns även en hög ambition gällande konstnärlig utsmyckning.

Byggnaderna är medvetet placerade så att de höga kontorsbyggnaderna skulle vara synliga från centrala staden. De högresta byggnadsvolymerna ligger på båda fastigheterna i nordöstligt läge, längs med Rålambsvägen med tillhörande låga delar i sydväst. På amerikanskt manér landar de höga kontorsvolymerna i låghusdelar som täcker stora delar av kvarteren. Både SvD-huset och DN-anläggningen har byggts på-, respektive till- sedan de ursprungliga husen uppfördes men med någorlunda väl bevarade förhållanden mellan högdelen och lågdelen. Den så kallade Månlandaren har ett starkt eget arkitektoniskt uttryck vilket bidrar till att lågdelen fortfarande läses som en separat volym.

De båda byggnadskomplexen skils åt av ett gemensamt lastfar, en gata med lastkajer avsedd för smidig lastning och lossning av papper och tidningar. Komplexen har en tydlig framsida mot Rålambsvägen respektive Gjörwellsgatans östra del och visar mer baksida mot söder. Under senare år har dock entréer tillkommit även på den södra sidan av kvarteret och även nya funktioner så som restauranger. Ett torg har i sen tid gestaltats utmed Gjörwellsgatans norra sida.

8.4.4 Trängkåren 7/Dagens Nyheter

Fastighetsbeteckning: Trängkåren 7

Adress: Gjörowellsgatan 30

Stadsdel: Marieberg, Stockholm

Byggår: 1964, tillbyggd 1967 och 1972-1987

Byggherre: Dagens Nyheter

Arkitekt: Paul Hedqvist

Trängkåren 7, DN-komplexet utgörs av ett flertal byggnadsvolymer, tillkomna vid något olika tidpunkter: högdel, lågdel, Tidningshuset, Månlandaren, garage och trädgård, bland vilka högdelen intar en framträdande position.

Figur 25 Orientering av byggnader inom Trängkåren 7. Källa: White arkitekter, 2018.

Tyréns (2023) har sammanfattat komplexets viktigaste karaktärsdrag enligt följande:

- DN-skrapans exteriör i sin helhet
- Skärmtak med öppen karaktär, återkommer på både DN-skrapan och Tidningshuset (f.d. Industrihuset)
- Lastkaj med skärmtak mot lastgatan

- Vaktkur vid lastgatan är av betydelse för industrikaraktären
- Sammanhållen färgskala inom fastigheten
- Tidningshuset har genomgått ett stort antal till- och påbyggnader men helheten är relativt sammanhållen, ursprungsarkitekturen tongivande
- Månlandaren som är tydligt avvikande från övriga Tidningshuset.
- Månlandarens arkitektur är värdefull som helhet
- DN-skrapan som landmärke

DN-skrapan som landmärke

DN-skrapan utgör ett landmärke och ett blickfång i egenskap av stadsdelens högsta hus. Byggnadens karaktäristiska och stringenta formgivning med blåskimrande fasader och blänkande glas kan ses från stora delar av staden, inte minst många av Stockholms broar och vypunkter.

DN:s höghusdel syns särskilt väl från väster och norr där den reser sig som det enda höga huset i stadsdelen och kan ses på långt håll. Från öster, och centrala staden, har byggnaden sällskap av de högt placerade bostadshusen på Silvieberget och läses i vyn ihop med Svenska Dagbladets lägre, men formstarka byggnadskropp, varför DN-huset inte framstår som en lika tydlig solitär.

Kvällstid och under årets mörka årstider har DN-skrapans ljussatta fasader och krön av upplysta roterande skyltar kommit att innebära att huset syns särskilt väl vilket bidragit till dess roll som landmärke

8.4.5 Kulturvärden – DN-skrapan/högdel

Trängkåren 7 har som helhet fått blå klassning i Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering av bebyggelse, vilket innebär ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde i enlighet med PBL 8 kap.13 §.

För Trängkåren 7 anges i motiveringen till klassningen att [det synnerligen höga kulturhistoriska värdet]:

"gäller framförallt höghuset och de delar som bevarat sin ursprungliga utformning och volym. Vissa sekundära, icke anpassade delar finns inom anläggningen."

Stockholms stadsmuseum beskriver DN-skrapans kulturvärden enligt följande:

"Lokaliseringen till Marieberg av de största dagstidningarna i landet, de kanske viktigaste aktörerna i den s.k. tredje statsmakten, är genom flytten från Klarakvarteren både ett stycke tidningshistoria, samhällshistoria och stadsbyggnadshistoria.

De två tidningshusen samspelar inte med varandra utan konkurrerar när det gäller volym, form och uttryck, precis som de konkurrerande tidningar som producerades här. Respektive tidningshus ville både synas och kännas igen. DN:s höghus reser sig högt över Svenska Dagbladets betydligt lägre byggnad och kontrasterar med sin ljushet och lätthet mot SvD:s tunga tegelvolym. DN-skrapan har som ett av de främsta höghusen i landet stora arkitektoniska värden. Den eleganta lösningen med utrymningstrappan i det smala glastornet och byggnadens avslutande krön med de rörliga bokstäverna som dekorativa element är några av de ingredienser som bidrar till detta värde. (...)"

Stadsmuseet fortsätter "Den höga DN-skrapan utgör med sin rörliga ljusreklam högst upp ett dominerande inslag både i stadsbilden och i Stockholms siluett. Den är också ett av flera viktiga landmärken vid Västerbrons norra fäste."

Stadsmuseet konstaterar vidare att:

"kontrasten mellan DN-husets höga och låga byggnader har försvagats genom sekundära påbyggnader. Dock finns fortfarande en viss läsbarhet bevarad rörande kontrasten mellan höghusdel och lägre partier och senare tiders tillägg. Den så kallade "Månlandaren" bidrar med egna arkitektoniska värden och åskådliggör tidningens fortsatta utveckling vilka i sig bidrar till möjligheten att förstå den "tredje statsmaktens" roll i samhällsutvecklingen."

8.4.6 Diskussion , värdering av kulturvärden – DN:s övriga byggnadsdelar

Stadsmuseets klassificering av tidningshusen är gjord för snart tio år sedan och synen på bland annat postmodernismens kulturarv har sedermera ändrats. Museets konstaterande ovan kan tolkas som att höghuset och övriga ursprungliga delar som bevarat sin autenticitet ses som prioriterade gällande antikvariska krav, medan vissa senare tillbyggnader skulle kunna ändras/tas bort/utvecklas vidare. Idag bedöms postmodernismen annorlunda och Whites antikvariska förundersökning (2018) anger att de senare DN-husets tillbyggnader har var sin tidstypisk utformning, vilket har påverkat helheten negativt, men att de har ett egenvärde som en viktig årsring i fastighetens utvecklings- och byggnadshistoria.

Nedan följer en diskussion kring DN-komplexets senare tillkomna byggnadsdelar. Diskussionen utgår från framför allt Whites kulturmiljöanalys (2020) och antikvariska förundersökning (2018) samt gängse antikvarisk praxis.

Tidningshuset (1964-)

Figur 26 Tidningshuset, fasad mot syd.

Bedömning: Medelhögt till högt kulturhistoriskt värde

Tidningshuset är ett svåröverskådligt komplex som ombyggt och tillbyggt över tid (Ursprungligt del 1964. Tillbyggnad 1 våningsplan 1967. Utbyggnad 1972-1983. Påbyggnad Månlandaren 1990).

1972 påbörjades en utbyggnad av Tidningshuset, projekterad av Erik Thelaus Arkitekter. Utbyggnaden skedde i flera steg för att arbetet på tidningen skulle kunna fortsätta utan avbrott och fördubblade närmast Tidningshusets yta.

Som en integrerad och till delar ursprunglig del av Trängkåren 7 besitter byggnaden ofrånkomligen höga kulturhistoriska värden, där detaljer kan vara mer eller mindre känsliga för förändring.

Expressens entré (i byggnadens sydöstra hörn) med det tillhörande trapphuset som är elegant slitsat mellan tunga chamottevolymmer och delar av skärmtakskonstruktionerna är exempel på värdefulla byggnadselement. Chamotten mycket viktig för uttrycket men också fönsterpartierna som kopplar samman med DN-skrapan.

Parkeringshuset (1974)

Figur 27 Parkeringshuset.

Bedömning: Medelhögt till högt kulturhistoriskt värde

Parkeringshuset är ritat av Erik Thelaus och byggt i början av 1970-talet efter intentionerna i 1958 års stadsplan. Det uppfördes på en yta som tidigare utgjorde markparkering.

White arkitekter (2018) skriver att parkeringshusets byggnadsvolym har ett arkitektoniskt värde som är kopplat till den tidstypiska utformningen i brutalistisk stil. White har dock bedömt att byggnaden inte har lika höga kulturvärden som det blåklassade Parkaden vid Regeringsgatan-Mäster Samuelsgatan.

Då fasadutformningen skiljer sig från Tidningshuset och Höghuset, liksom att Tidningshusets uttryck är splittrat genom senare kompletteringar, framstår garagebyggnaden från vissa vyer som en fristående byggnad i volym och uttryck.

Renodlade parkeringshus är numera relativt ovanliga i innerstaden. Detta parkeringshus uppfyller på flera sätt sinnebilden för ett parkeringshus från byggnadstypens främsta era utan att för den skull besitta ovanligt stora arkitektoniska kvaliteter. Volym och uttryck är typiska, betongfasaderna är karaktäristiska för parkeringshus, här avsedda för klängväxter att fästa vid. Mot Gjörwellsgatan finns skulpturala torn.

Månlandaren (1990)

Figur 28 Månlandaren ovan Tidningshuset.

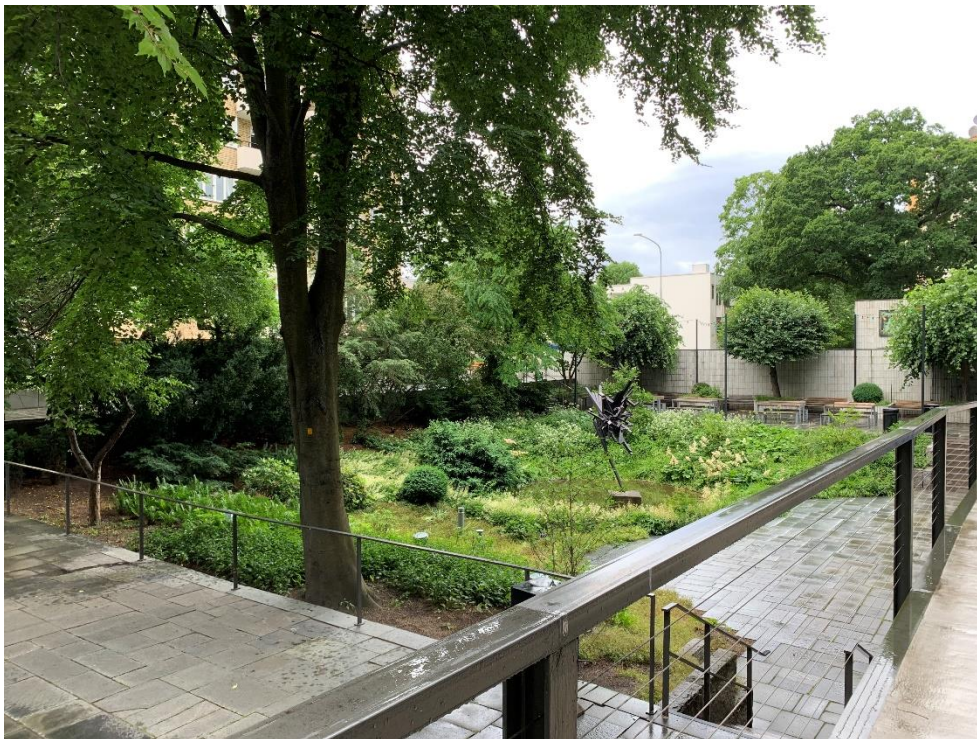
Bedömning: Högt kulturhistoriskt värde

1990 får Tidningshuset ytterligare tre våningsplan, den så kallade Månlandaren.

Månlandaren är ett förhållandevis välbevarat byggnadsverk från 1980-talets postmoderna era. Den är väldigt konsekvent i sin arkitektur, fint flätad med huset under, ett unikum vad gäller Stockholms många påbyggnader. Den har dessutom en tidstypisk interiör med en kontorsmiljö uppbyggd kring en ljusgård och konstnärliga inslag.

White arkitekter (2018) menar att Månlandaren har ett eget arkitektoniskt värde då den är tidstypisk för sin tid. Den är ett tydligt tillägg i kvarteret men särskiljer sig allt för mycket från övrig bebyggelse för att ge en god helhetsverkan. De blanka plåtarna, glaspartierna, de symmetriska fönsterbanden och de accentuerade runda fönstren har arkitektoniska kvaliteter som är starkt kopplade till det postmodernistiska stilspråket.

Skulpturparken

Figur 29 Skulpturparken.

Bedömning: Högt kulturhistoriskt värde

Parken ritades av Walter Bauer, den mest välkända landskapsarkitekten i Stockholmsskolan. Skulpturparken utformades som en nedsänkt park (*Sunk garden*), en idé lika internationell som höghuset. Det är en av få strama anläggningar med planteringskar i Sverige som är någorlunda bevarad i ursprungligt skick. Karaktären av halvprivat lunchpark har bibehållits vid en utförd upprustning.

Parken innehåller flera konstverk och utgör ett helhetsverk, mycket väl integrerad med byggnaderna och DN:s historia (White 2018 & Tyréns 2022).

8.4.7 Trängkåren 6/Svenska Dagbladet

Figur 30 SvD-huset, hög- och lågdelar mot norr.

Fastighetsbeteckning: Trängkåren 6

Adress: Gjörwellsgatan 22

Stadsdel: Marieberg, Stockholm

Byggår: 1961-62, tillbyggd 1983, 1991 och 2011

Byggherre: Svenska Dagbladet

Arkitekt: Anders Tengbom, Stefan Salomon, Tengboms Arkitektkontor

Också SvD-huset utgörs av flera byggnadsdelar som bildar ett sammanhängande komplex. Tyréns (2023) har sammanfattat de viktigaste karaktärsdragen enligt följande:

- Högdelen arkitektur i sin helhet. I bottenvåningen gäller detta ursprungliga delar (glaserat tegel och kopparlist).
- Lastkaj och skärmtak mot lastgatan.

- Skärmtak och enhetlig butiksfasad vid förplatsen vid Rålambsvägen.
- Stort glasparti i lågdel som ursprungligen gav ljus till tryckerihall.
- Sammanhållna materialval och kulörer, precis uttryck och hög kvalitet.

8.4.8 Kulturvärden – SvD-huset

Stockholm stadsmuseum identifierade kulturvärdet hos Svenska Dagbladets hus i samband med att de klassificerade fastigheten och gav den en blå klassificering. Den blå klassificeringen innebär att byggnaderna bedöms ha ett synnerligt stort kulturhistoriskt värde i enlighet med PBL 8 kap.13 §.

Stadsmuseet (Klassificeringsbeslut 2011-03-02) skriver följande beträffande kulturvärdet:

"Lokaliseringen till Marieberg av de största dagstidningarna i landet, de kanske viktigaste aktörerna i den s.k. tredje statsmakten, är genom flytten från Klarakvarteren både ett stycke tidningshistoria, samhällshistoria och stadsbyggnadshistoria.

De två tidningshusen samspelar dock inte alls med varandra utan konkurrerar istället både när det gäller volym, form och uttryck, precis som de konkurrerande tidningar som producerades här. Respektive tidningshus ville både synas och kännas igen. SvD:s gedigna tegelfasad speglar tidningens önskvärda identitet och ansluter samtidigt till tegelarkitekturen i Rålambshovsskolan och kontorshuset vid Västerbroplan strax intill. Med fasadens speciella tegelmurning och de förskjutna fönsterraderna som bildar ett intressant mönster har Anders Tengbom skapat en byggnad med stora arkitektoniska värden. Byggnadens avsmalning mot gavlarna är troligen inspirerad av den italienske arkitekten Gio Pontis höghus för Pirelli i Milano från 1958 som också har en hexagonal planform.

Materialmässigt håller byggnaden en hög kvalitet. Den ursprungliga lågdelens volym är en viktig del i anläggningen. Kontrasten mellan det högre huset och lågdelen har dock försvagats något genom sekundära påbyggnader. De senare tillbyggnaderna har dock i huvudsak underordnat sig den ursprungliga arkitekturen.

Med sin stora och tunga tegelvolym utgör SvD:s byggnad ett viktigt inslag i stadsbilden tillsammans med den betydligt högre och lättare DN-skrapan strax intill. Den är också ett av flera viktiga landmärken vid Västerbrons norra fäste."

8.4.9 Diskussion, värdering av byggnadsdelar och anläggning

Trängkåren 6 har som helhet fått blå klassning i Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering av bebyggelse, vilket innebär att anläggningen anses innehålla bebyggelse av synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

I motiveringen till klassificeringen för Trängkåren 6 anges att senare tillbyggnader underordnar sig ursprungliga byggnaderna.

Även om hela fastigheten bedöms som särskilt värdefull finns variationer i hur väl tillbyggnader förhåller sig till och stödjer kvarterets bärande uttryck.

Blå - 1960-61: Ursprunglig anläggning för Svenska Dagbladet.

Grön - 1972: Trapphus intill den ursprungliga anläggningens sydöstra hörn, troligen uppfört i samband med att den byggdes på med två våningar och tryckeriavdelningen flyttades.

Lila - 1983: Utvidgad personalrestaurang.

Röd - 1991: Utvidgad lågdel mot söder.

2011: Genomförs en omfattande ombyggnad för Swecos huvudkontor. Åtgärderna innebar framförallt interiöra förändringar men tog sig även ett exteriört uttryck, exempelvis i nuvarande taklandskapet på 1960-tals delen.

Figur 31 Byggnadsår för olika delar inom Trängkåren 6. Källa: Nyréns arkitektkontor 2019.

Nedan följer motsvarande diskussion som för DN-komplexets respektive olika byggnadsdelar, baserat på bland annat Whites kulturmiljöanalys (2020) och antikvariska förundersökning (2018), Nyréns antikvariska förundersökningar (2011 och 2019) samt gängse antikvarisk praxis. .

Kontor (tillbyggnad 1991)

Figur 32 Kontorstillbyggnaden från 1990-talet.

Bedömning: Litet till medelstort kulturhistoriskt värde

Nyréns arkitektkontor (2019) har bedömt att tillbyggnaden inte representerar sådana värden att de kan anses vara av högt kulturhistoriskt värde enligt den blå klassningen.

I Nyréns bedömning uppmärksammas att byggnaden har ett visst arkitektoniskt värde genom att den så tydligt underordnar sig den ursprungliga anläggningens utformning, framförallt avseende fasaduttryck. Byggnaden är uppförd i en modern och delvis postmodern gestaltning som anknyter till äldre intilliggande byggnader med murade tegelfasader.

Byggnaden anses även ha ett visst byggnadshistoriskt och samhällshistoriskt värde som en del i den växande och kontinuerligt förnyande dagstidningsproduktionen hos en av Sveriges största dagstidningar.

Under uppförandet av tillbyggnaden gick vissa av den ursprungliga byggnadens karaktärsdrag förlorade. Det kulturhistoriska värdet i 1990-talsbyggnaden ligger främst i att den utgör del av en särskilt värdefull bebyggelsemiljö.

Personalrestaurang (1983)

Figur 33 Personalrestaurangen, numera tandläkarmottagning.

Bedömning: Litet kulturhistoriskt värde

Tillbyggnad av restaurang Marginalen vid högdelens södra del. Byggdes om till postkontor 1993 vilket innebar ändring av fasaderna. Har därefter förändrats för att bli tandläkarmottagning. Byggnaden har ett visst värde som en av Svenska Dagbladets utbyggnadsetapper.

Lastgatan (Trängkåren 6 & 7)

Figur 34 Lastgatan sedd från Gjörwellsgatan.

Bedömning: Högt kulturhistoriskt värde

Lastgatans kulturhistoriska värde är starkt kopplat till den industriella epoken med tidningarnas dominans (White 2020, Tyréns 2022).

Lastgatan har haft liknande funktion och grundkaraktär ända sedan byggnaderna uppfördes på 1960-talet. Lastning och lossning var mer intensiv så länge tidningarna trycktes på platsen (SvD flyttade tryckeriet redan 1972) Gatan blev ett mer definierat rum när Trängkåren 6 byggdes till i början av 1990-talet.

Så länge tryckerierna fanns kvar i Marieberg var denna del av tidningskvarteren att betrakta som ett litet men intensivt brukat industriområde. Ytan mellan tidningshusen var en rationell rangeringsyta av stor betydelse för logistiken. Nu är ytan och lastkajerna delvis att betrakta som ett industriminne men det finns en kontinuitet i logistikfunktionen, även idag är transporterna många och lastkajerna används ännu. För den bevarade industrikaraktären är lastkajer, lastportar, skärmtak och vaktkur viktiga uttryck, liksom de öppna, rationella markytorna som saknar gröna inslag. Att bjälklagen ligger i höjd med lastkajerna och inte med gatan hör också till den industriella prägeln.

Den tidigare funktionen är fortfarande tydligt avläsbar då utrymmet fortfarande är helt hängivet till motordriven trafik och mindre tillgängligt för fotgängare. Gatan förmedlar fastigheternas tidigare funktion med tidningsproduktion.

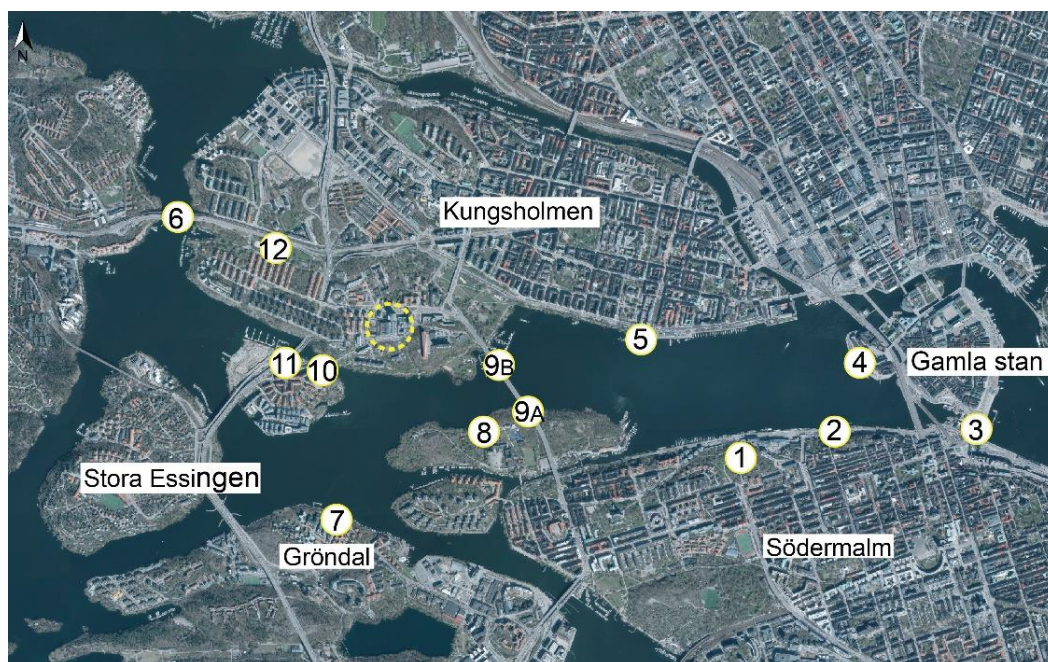
8.5 Konsekvenser av planförslaget

8.5.1 Vystudie – nuläge och förändring

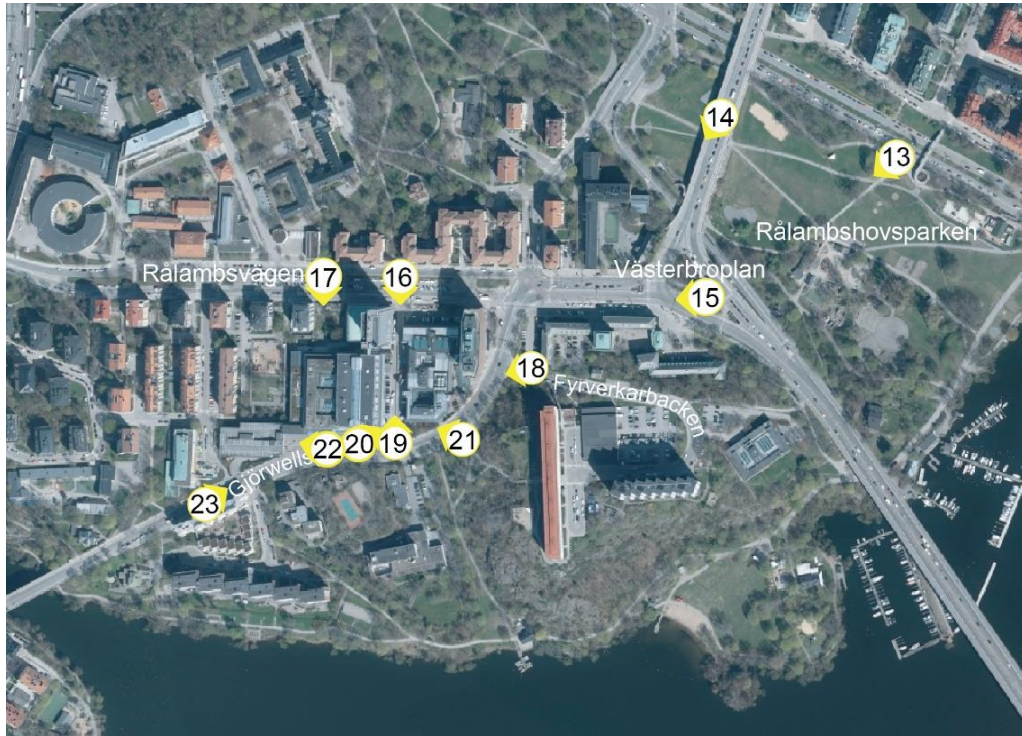
I detta avsnitt redovisas 23 vyer med nuläge och fotomontage med planerad förändring.

Genom fotomontage beskrivs påverkan (åtgärden) och dess effekt (förändringen). Detta ger underlag för att bedöma konsekvenser (betydelsen av förändringen). Bedömda konsekvenser i relation till riksintresset för kulturmiljövården beskrivs i avsnitt 8.1.1. Konsekvenser i relation till relevanta paragrafer i PBL beskrivs i avsnitt 8.1.2.

Redovisningen av vyer sker utifrån olika landskapsskalor (Se figur 35 och 36). Först beskrivs vyer på större avstånd från planområdet - den stora skalan. Det följs av vyer från ett mellanstort avstånd, mellanskalen. Sist beskrivs vyer i den nära skalan, det vill säga intill eller inom planområdet. Gränserna mellan de olika skalnivåerna är flytande.

Figur 35 Karta med vypunkter från längre avstånd. Karta: Lantmäteriet. Bearbetad av Tyréns.

Figur 36 Karta med vypunkter från närmare avstånd. Karta: Lantmäteriet.
Bearbetad av Tyréns.

Under respektive vypunkt listas berörda uttryck för riksintressen tillsammans med bedömning av påverkan. Påverkan bedöms utifrån följande skala:

- Stor negativ påverkan
- Medelstor negativ påverkan
- Liten negativ påverkan
- Obetydlig påverkan, varken positiv eller negativ
- Liten positiv påverkan
- Medelstor positiv påverkan
- Stor positiv påverkan

I bilaga finns en "bedömningsnyckel" med platsspecifika frågeställningar som Tyréns tagit fram som underlag för bedömning av påverkan på berörda uttryck.

Fotografierna har tagits av Wingårdhs. Fotomontagen har utförts av Wingårdhs och Lundgaard & Tranberg arkitekter.

För att underlätta orienteringen finns nedan två illustrationer som dels visar tidsepok och lokalisering av ett urval befintliga byggnader, dels en inzoomad vy över tidningskvarteren, dess närområde och planerad bebyggelse.

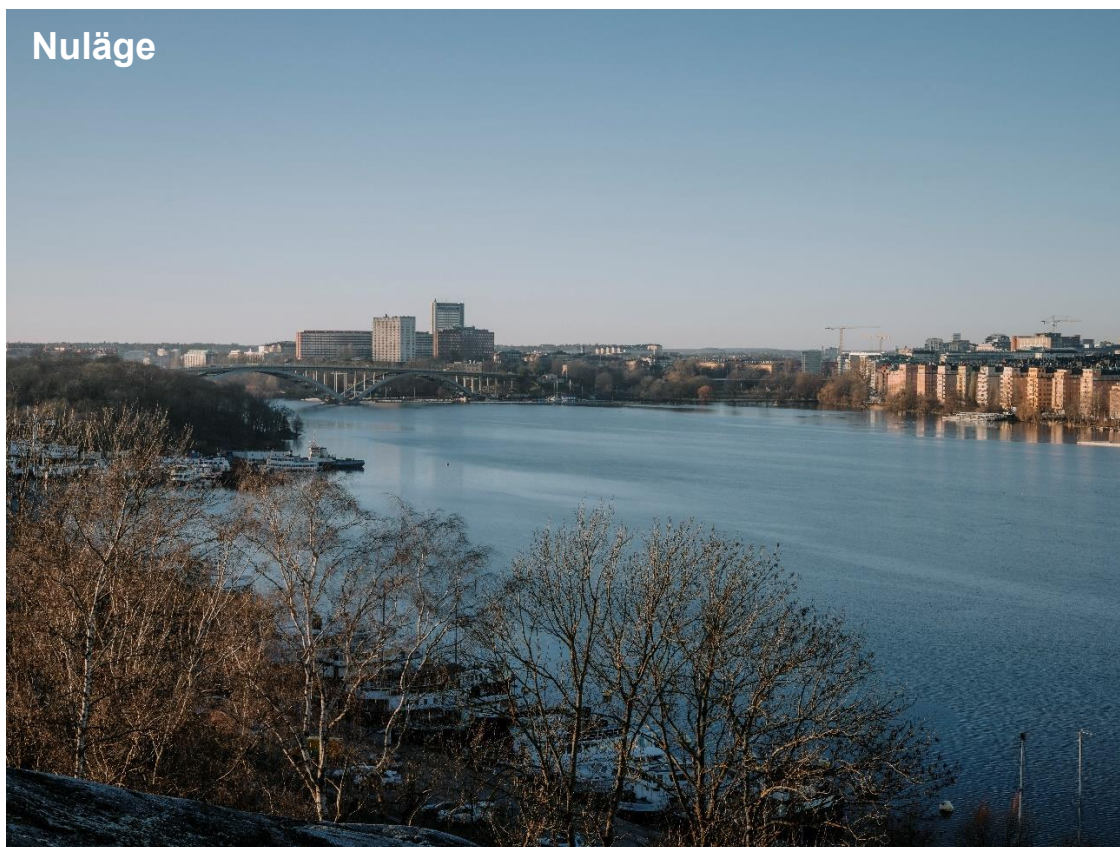

Figur 37 Lokalisering och tidsperiod för uppförande för urval av befintliga byggnader i Marieberg. Illustration skapad av Tyréns.

Figur 38 Orienteringsvy - planförslag med närområde. Fotomontage: Wingårds och Lundgaard & Tranberg arkitekter. Källa: Stockholms stad.

Vypunkt 1. Skinnarviksberget

Nuläge

Från Skinnarviksberget på Södermalm är utblickarna vida över Mälaren och Stockholms stadslandskap. Härifrån erbjuds en helhetsvy av den storskaliga bebyggelsen i Marieberg, vilken intar en närmast monumental plats vid Riddarfjärden. Intrycket förstärks av att Västerbron leder blickarna åt det hållet och av att bebyggelsen tronar så högt över vattenspegeln.

Stadens säregna topografi med höjder, förkastningsbranter dalgångar och vattenrum går att utläsa. Av årsringar märks stenstaden utmed Norr Mälarstrand och Mariebergs modernistiska siluett som karaktäriseras av tidningskvarteren med DN-skrapan och SvD-huset samt bostadshusen "Bacon Hill" och Dragspelshuset/Erlanderhuset på Silvieberg. Bebyggelsen i Marieberg uppfattas som samverkande solitärer i stadslandskapet. Mellan dessa två olika stadskaraktärer och årsringar (stenstaden och Marieberg) ligger Rålambshovsparken. Parken tillsammans med bland annat Långholmen till vänster i bild, trädbevuxna sluttningar och stränder gör att det gröna inslaget i vyn är stort. Västerbron som förbinder Södermalm och Kungsholmen är en visuellt framträdande struktur över vattnet.

Planförslag

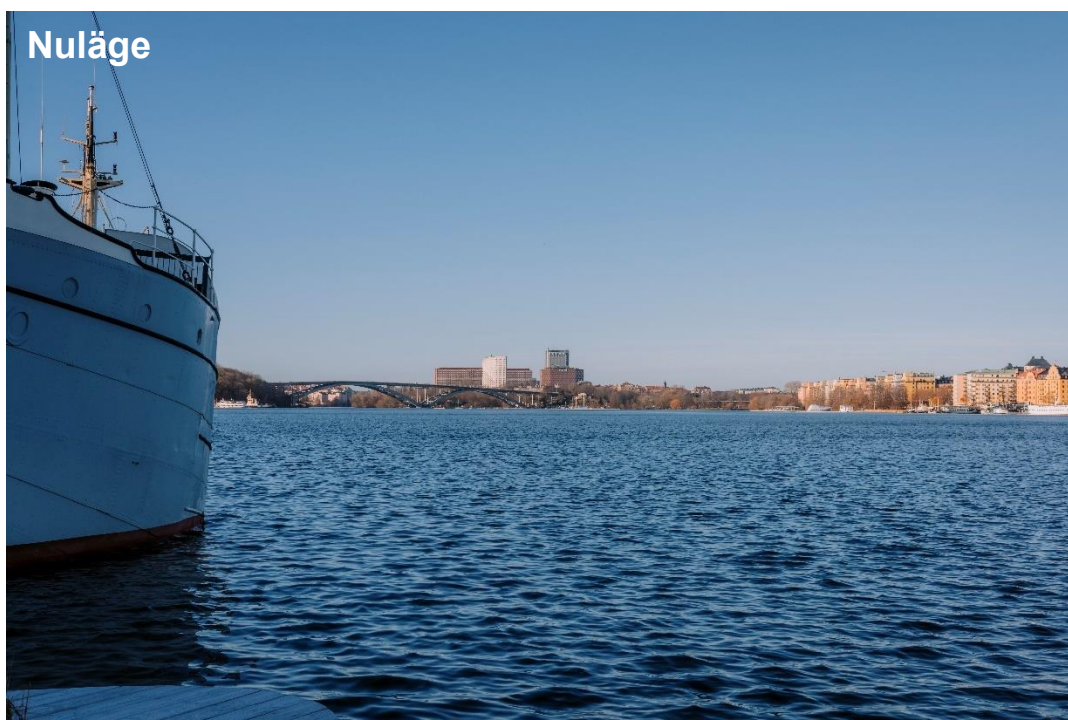
Påverkan och effekt

I vyn döljs planerad bebyggelse i hög grad av framföriggande storskaliga byggnader. Endast höghusdelen av "Ekenhuset" inom Trängkåren 6 sticker upp bakom Erlanderhuset och "Bacon Hill" och blir en del av det massiva och storskaliga bebyggelseklustret på denna del av Marieberg. Ekenhuset uppfattas som något lägre än DN-huset som behåller sin roll som huvudkaraktär i kompositionen. Den tidigare stilrena och lugna modernistiska siluetten får genom det uppstickande tillskottet en störning och kännetecknas därför inte i samma utsträckning av den upplevda harmoniska och tydliga ordningen mellan stora byggnadsvolymer.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna med de många broarna som förbinder stadens olika delar med varandra och med ytterstaden	Obetydlig påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan.
Stadssiluetten	Medelstor negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet	Liten negativ påverkan
Fronterna mot vattenrummen	Obetydlig påverkan

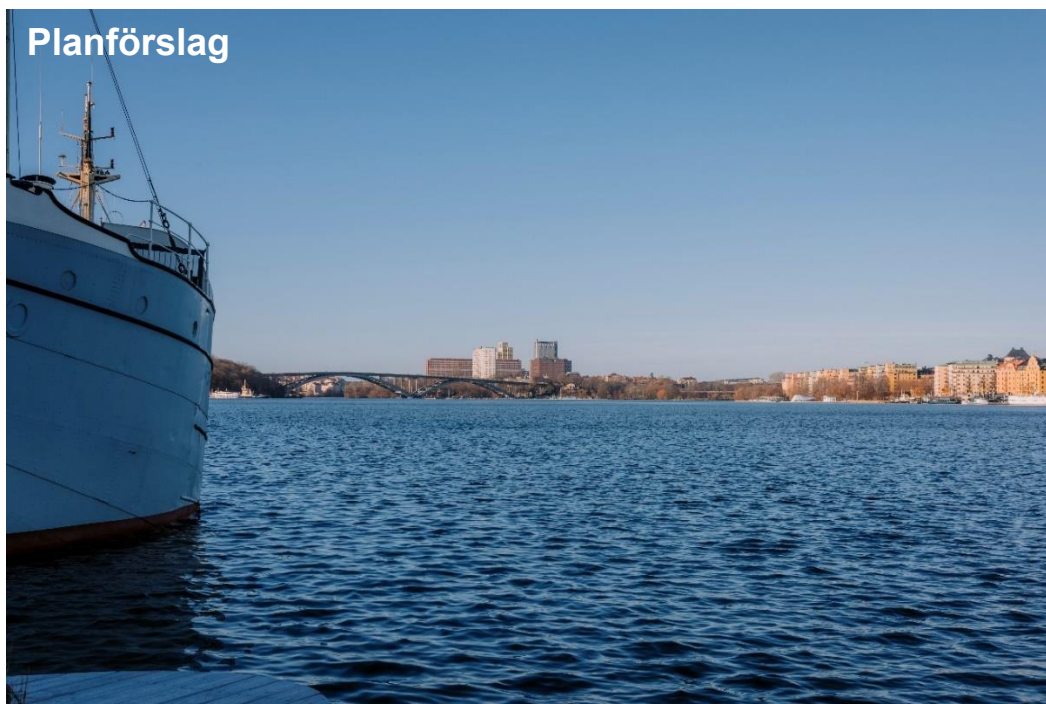
Stenstadens tydliga yttre gränser vid västra stenstadsgränsen	Obetydlig påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 2. Söder Mälarstrand

Nuläge

Vypunkten utgör ett exempel från stråket utmed Söder Mälarstrand. Mariebergs modernistiska bebyggelsekluster med tidningskvarteren och bostadshus utgör genom sitt höglänta läge och stora bebyggelseskala ett dominerande blickfång på andra sidan Riddarfjärden. Bebyggelsen varierar i höjd och riktning. SvD-huset och DN-skrapan ligger i linje och både samsas och konkurrerar om utrymmet. Norr Mälarstrands bebyggelse på Kungsholmen med sin jämna byggnadshöjd, sin relativt enhetliga färgpalett och i jämförelse begränsade skala, utgör en tydlig kontrast till tidningskvarteren. Västerbron bidrar till att rama in vattenrummet och överbrygga landområden.

Påverkan och effekt

Höghusdelen Ekenhuset blir i denna vy en ny uppstickande byggnadskropp i stadsbilden vid Marieberg. Helhetsbilden av området påverkas.

Ekenhuset bedöms genom dess placering påverka relationen mellan de befintliga bostadsmastodonterna. Ekenhusets placering och vinkel i relation till SvD-huset och DN-skrapan innebär att det inte läses ihop med tidningskvarterens symbolbyggnader. DN-skrapan utmanas i mindre grad av nytillskottet genom att den sistnämnda är orienterad i vinkel mot centrala staden, vilket ger ett slankare och mindre dominerande intryck.

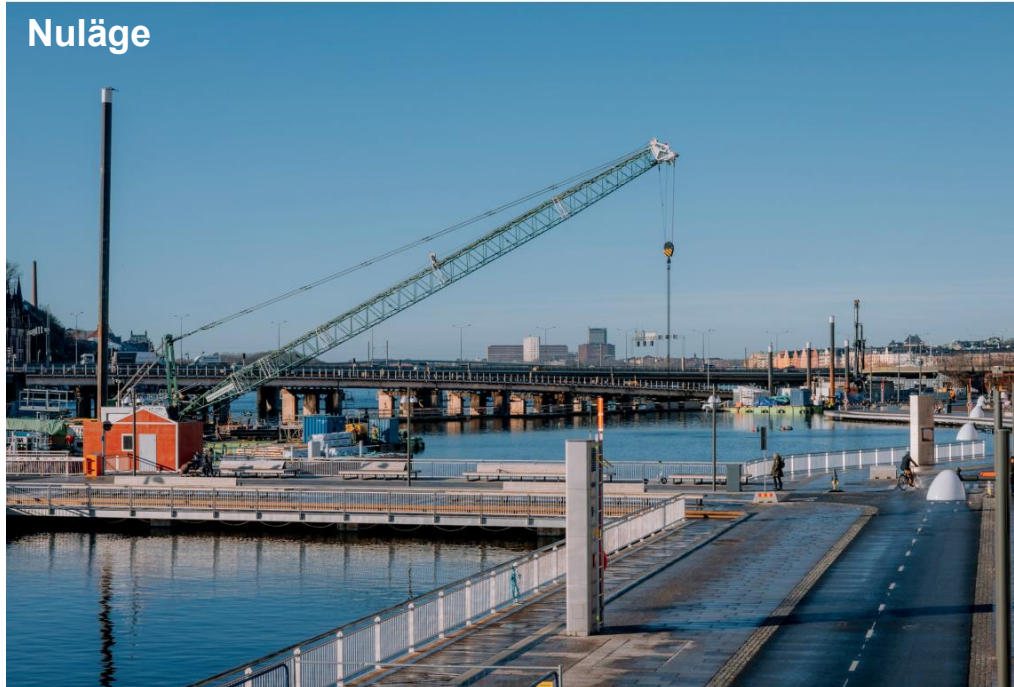
Husets gestaltning, med dess trappande volymer, innebär att det även på avstånd går att förstå byggnaden som en ny årsring i den modernistiska årsringen. Samtidigt samtalar byggnaden med Erlanderhuset över tidsepokerna, dels avseende färgsättning, dels genom Ekenhusets trappande form som upplevs stå i relation till Erlanderhusets veckade fasad.

Kvarteret Trängkårens placering i höjdläge bedöms förstärka läsbarheten av stadens topografi. Ekenhuset bidrar ytterligare till denna effekt.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna med de många broarna som förbinder stadens olika delar med varandra och med ytterstaden	Obetydlig påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan.

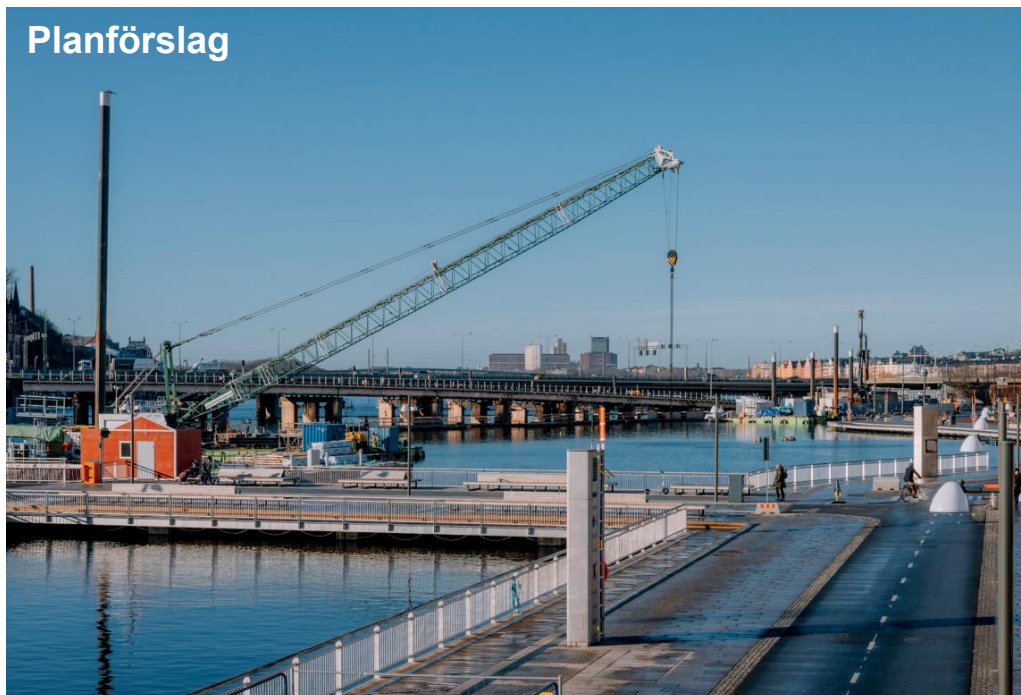
Stadssiluetten	Liten negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och gröniklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Fronterna mot vattenrummen	Obetydlig påverkan
Stenstadens tydliga yttre gränser vid västra stenstadsgårnsen	Obetydlig påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 3. Slussen - Guldbrons västra gångbana mitt över slussfåran

Nuläge

Slussen är en plats ifrån vilka många upplever Stockholms stadslandskap med dess vattenfronter och siluett. I vyn händer det mycket och den nära miljön med bland annat slussanläggning och järnvägsbro tar lätt ett stort fokus. I bakgrunden höjer sig Mariebergs bebyggelse som ett eller i själva verket två kluster med starka solitärer i stadslandskapet. Stenstaden utmed Norr Mälarstrand och Södermalms bergsformationer bidrar till att rama in Riddarfjärden, men skymms delvis av T-banebron från vypunkten.

Påverkan och effekt

Med planförslaget får den modernistiska bebyggelsen i Marieberg sällskap av ytterligare en stark solitär på höjden i form av Ekenhuset. I vyn uppfattas den i stort sett lika hög som DN-skrapan.

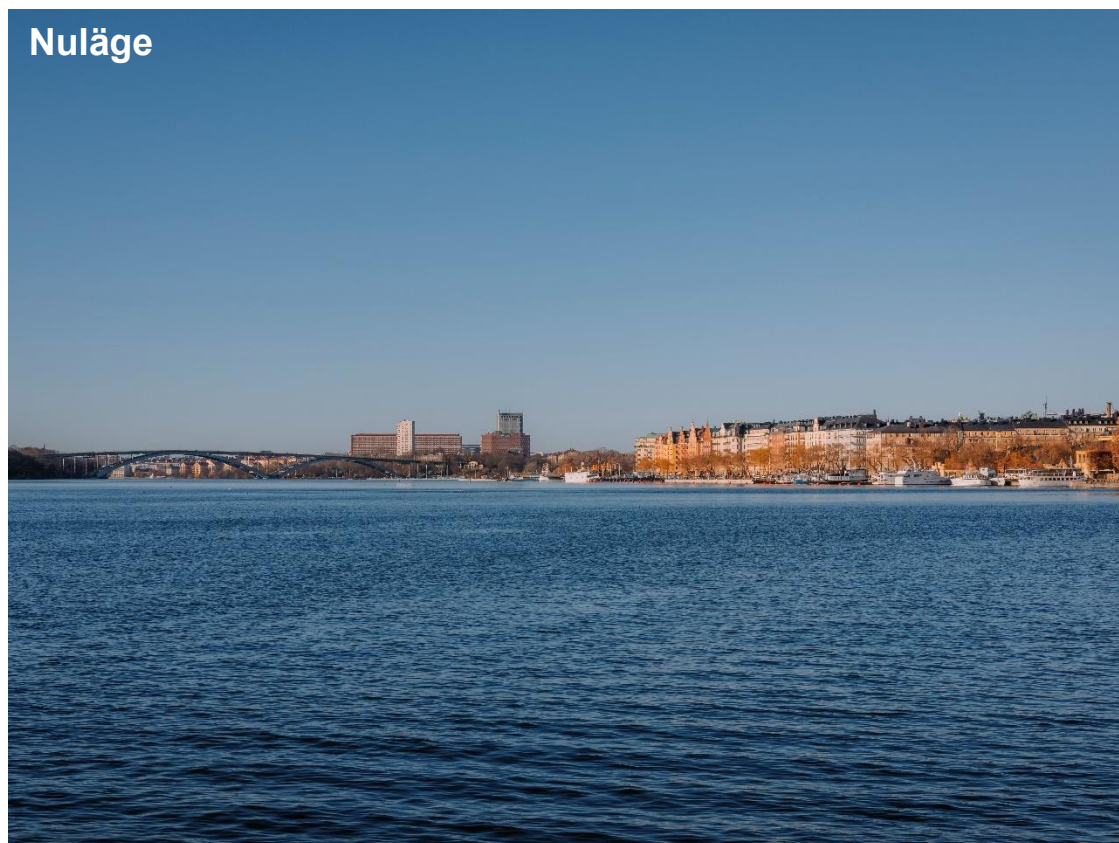
Tillskottet framträder bakom Bacon Hills siluett i glappet mellan Erlanderhuset och DN-skrapan. Uppfattningen av stadssiluetten förändras. Ekenhusets trappande siluett skiljer ut den från de andra modernistiska byggnaderna. En enhetlig årsring får konkurrens vilket medför att den monumentala modernistiska känslan som kompositionen bär på luckras upp. Det blir inte längre lika tydligt två modernistiska bebyggelsekluster i Marieberg. Ekenhuset medför samtidigt att bebyggelsen som helhet gör ett större avtryck i stadsbilden, att områdets visuella dragningskraft stärks

Ekenhuset är placerat vid sidan av de i linje liggande DN-skrapan och SvD-huset. Genom detta bedöms påverkan på tidningshusen inbördes samspel och visuella konkurrenssituation att mildras.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna	Obetydlig påverkan
Broarna som förbinder stadens olika delar med varandra	Obetydlig påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten till medelstor negativ påverkan.
Stadssiluetten	Liten till medelstor negativ påverkan

Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och gröniklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Fronterna mot vattenrummen	Obetydlig påverkan
Stenstadens tydliga yttre gränser vid västra stenstadsgårnsen	Obetydlig påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgårns, tullar	Medelstor negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 4. Riddarholmen, Evert Taubes terrass

Nuläge

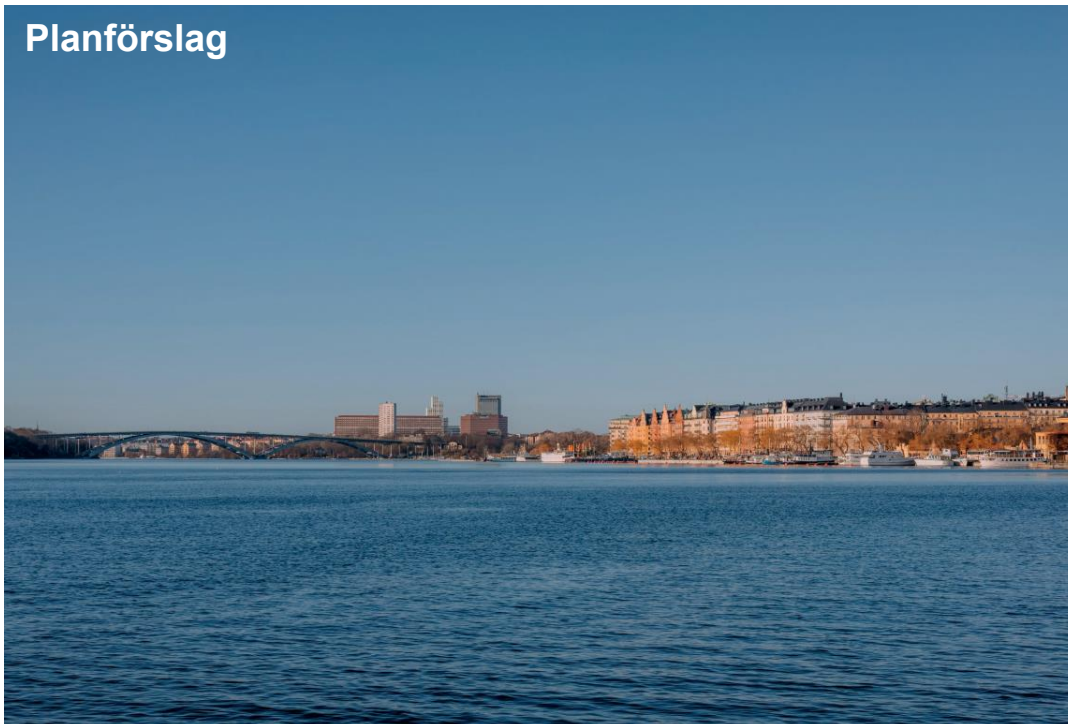
Från Riddarholmen är vyerna storslagna och siktlinjerna långa över Riddarfjärden och staden. De topografiska förhållandena som integrerad del av stadens grammatiska uppbyggnad framträder tydlig med vattnet, höjder och dalgångar. Marieberg med tidningskvarteren utgör en tydlig fond i slutet av Västerbron. Till höger i bild ses Norr Mälarstrands jämnhöga bebyggelsefront som en del av stenstaden.

Bacon Hill breder ut sig i sin fulla längd balanserat av Erlanderhusets vertikala och vita byggnadskropp. Tidningshuset med Månlandaren fyller delar av glappet mellan tidningshusen och Bacon Hill. Högderna av DN-skrapan ligger i linje, tydligt orienterade mot innerstaden.

Siluetten är märkbart lugn, där skillnaden mellan Mälarlandskapet, den täta staden och den luftiga modernistiska är närmast övertydlig.

Råambshovsparken bildar ett grönt glapp mellan stenstaden och tidningskvarteren. Grönskan i Marieberg mot vattnet ger ett glapp till Lilla Essingen.

Planförslag

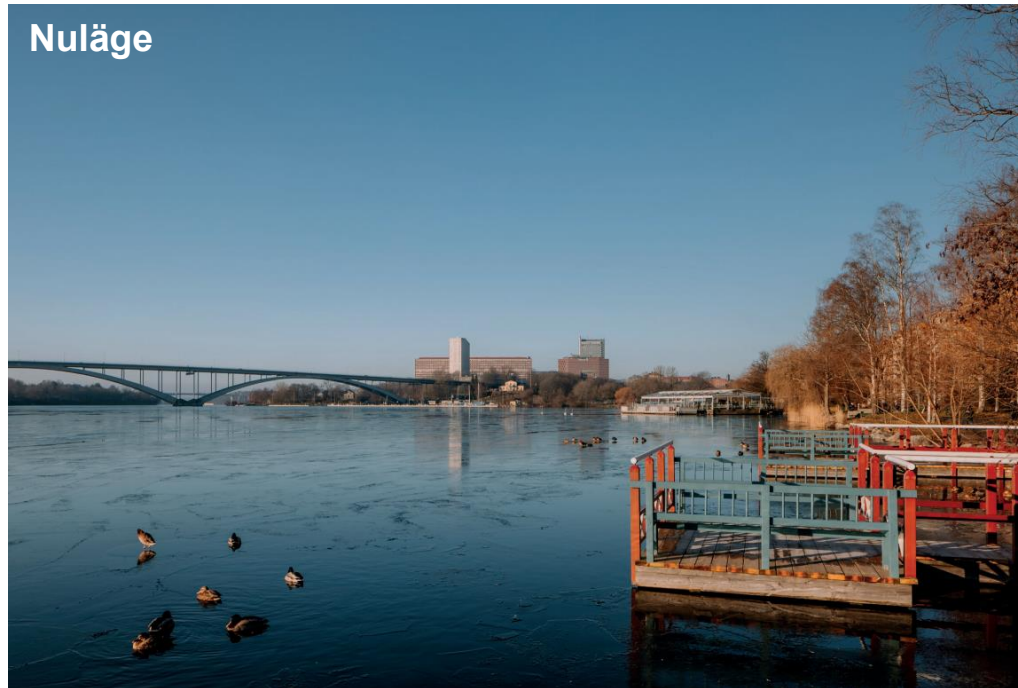
Påverkan och effekt

Den planerade höghuset, Ekenhuset, med sin trappande form ses strax till vänster om de i linje liggande DN-skrapan och SvD-huset. Nytilskottet är placerat med kortsidan mot innerstaden. DN-skrapan och SvD-huset vänder däremot sina långsidor mot densamma. Ekenhuset bidrar i vyn till en fokuspunkt i mitten som delar kompositionen i två delar. I vyn är det ett tydligt visuellt glapp mellan Ekenhuset och tidningskvarteren. Sammantaget bidrar detta till att nytilskottet inte läses samman med tidningshusen. Ekenhuset uppfattas som lite lägre, men framför allt mindre dominant, än DN-skrapan. Klustret får som helhet en förstärkt roll i stadsiluetten, områdets visuella dragningskraft ökar.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna	Obetydlig påverkan
Broarna som förbinder stadens olika delar med varandra	Obetydlig påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan.
Stadssiluetten	Både positiv och negativ
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Fronterna mot vattenrummen	Obetydlig påverkan
Stenstadens tydliga yttre gränser vid västra stenstadsgränsen	Obetydlig påverkan

Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 5. Norr Mälarstrand

Nuläge

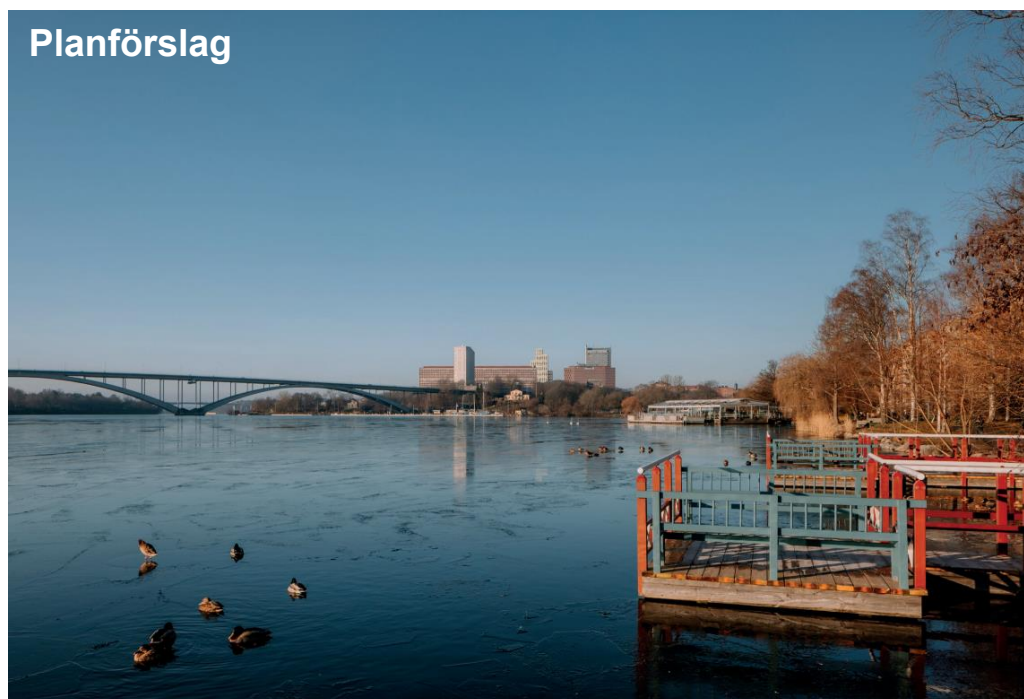
I vyn från Norr Mälarstrand är det modernistiska uttrycket i Mariebergs stadsbild mycket framträdande. Tidningskvarten med DN-skrapan och SvD-huset ligger högt över vattnet och utgör tillsammans med den storskaliga modernistiska bostadsbebyggelsen en kraftfull bebyggelsesiluett i Mälarlandskapet. De två byggnaderna i kvarteret Trängkåren och bostadshusen på höjden står skilda från varandra, men kan ändå läsas som en sammanhållen komposition på grund av de storskaliga volymerna och det gemensamma arkitektoniska formspråket.

Även Riksarkivets, från 1963, lägre byggnadsvolym kan ses i det modernistiska byggnadskomplexet. Sluttningen ner mot Mälaren har tät växtlighet, men nivåskillnaderna gör att denna inte skymmer Trängkårens bebyggelse och de intilliggande bostadsvolymerna i någon större utsträckning.

Västerbron stod klar 1935 och var den första av stadens broar som flyttade genomfartstrafiken från Gamla stan. Bågkonstruktionen skapar fria siktlinjer även under bron och gör det möjligt att följa Mälarens strandlinjer och förkastningsbranter. Det gröna stråket går att följa från Norr Mälarstrand och vidare nedanför Marieberg och Fredhäll.

Bron landar på Kungsholmen, nedanför Marieberg med tidningskvarteren, som en betydelsefull del av stadssiluetten.

Vid änden av bron ses även malmgården Stora Rålbshof som kontrasterar mot den modernistiska bebyggelsens skala, formspråk och färgskala. Även Annexet på Smedsudden skymtar under Västerbron.

Påverkan och effekt

Ekenhuset blir i denna vy en visuell tydlig komplettering av Marieberg. Kompositionen av den modernistiska miljön förändras genom att "Ekenhuset" till delar placerar sig i glappet mellan tidningskvarteren och bostadshusen Erlanderhuset och Bacon Hill. Stadssiluetten blir något förtätad, där tidningshusen fortfarande uppfattas som fristående från de andra byggnaderna. De något olika avstånden mellan Erlanderhuset, Ekenhuset och DN-skrapan skapar en särskild rytm i stadssiluetten.

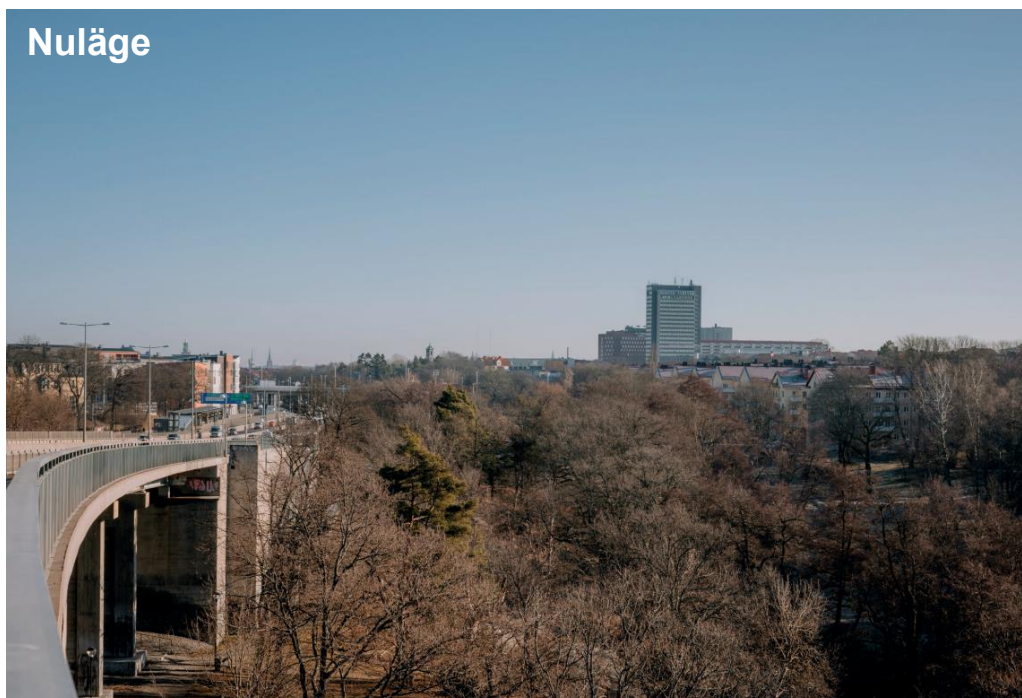
Inga av de befintliga husen skymms, och den tydliga och kontrastrika relationen mellan DN-skrapan och SvD-huset kvarstår, om än med viss konkurrens från nya Ekenhuset. Mariebergs visuella dragningskraft stärks.

Tillskottet bedöms inte läsas som en del av tidningskvarteren. Det blir en inbördes konkurrens mellan de olika byggnadsvolymerna och dynamiken mellan vertikalitet och horisontalitet i stadsbilden. Här tar Ekenhuset plats genom sin höjd och trappande gestaltning. Områdets funktion som ett lokalt stadscentrum blir visuellt tydligare i stadsbilden. Från vypunkten upplevs Ekenhuset som smalare och lägre än DN-skrapan vilket innebär att DN-skrapan fortsatt är tongivande i stadsbilden tillsammans med Erlanderhuset.

Kontrasten mellan de storskaliga byggnadsvolymer på höjden och malmgårdarna nedanför ökar i liten grad genom tillkommande bebyggelse. Grönstråken utmed Mälaren påverkas inte.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna	Obetydlig påverkan
Broarna som förbinder stadens olika delar med varandra	Obetydlig påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan
Stadssiluetten	Liten positiv
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönsklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Fronterna mot vattenrummen	Obetydlig påverkan
Malmgårdarna	Liten negativ påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 6.Tranebergsbron

Nuläge

I vypunkten från Tranebergsbron går det att följa Fredhällsparkens långsmala grönstråk i riktning mot innerstaden. Grönstråket går i dalgång. Till höger tornar DN-skrapan upp sig ovanför Fredhälls funktionalistiska bostadsbebyggelse. DN-skrapan utgör det dominerande blickfånget i denna vy. Konkurrensen i stadsbilden är förhållandevis svag från SvD-huset och bakomliggande modernistiska bostadsmastodonter. SvD-huset gömmer sig till delar bakom DN-skrapan. Bacon Hill skiljer ut sig med sin tydliga horisontella linjeföring som bildar skarp siluett mot himlen.

På avstånd anas tornen på Riddarholmskyrkan, Storkyrkan och Stockholms stadshus. Konradsbergs klocktorn reser sig just ovanför parkens grenverk.

Påverkan och effekt

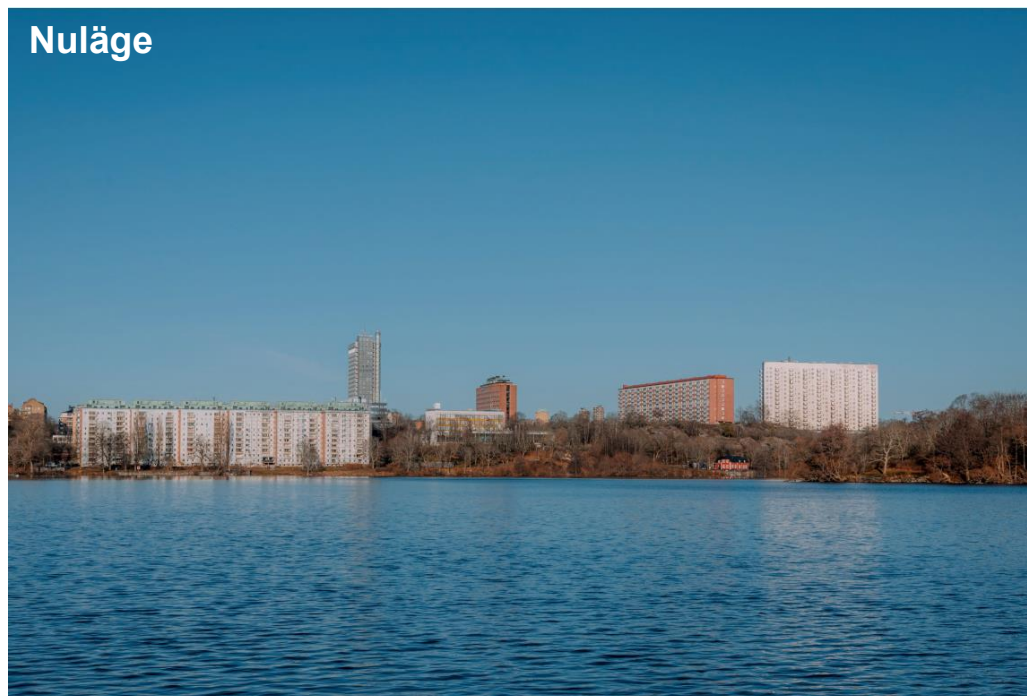
Tillkommande bebyggelse, Ekenhuset, påbyggnaden Krönikan och Signalhuset ses i bild till höger om DN-skrapan och SvD-huset. Mest utmärkande är högdelen av Ekenhuset. Från vypunkten ses två sidor av tillskottet som sett från denna vy inte har någon tydlig riktning, vilket gör den framträdande trots att byggnaden är tydligt lägre än DN-skrapan. Ekenhusets påverkan på stadsbilden förstärks av den vertikalt orienterade detaljeringen och den tydligt additiva volymuppbyggnaden. Den nya årsringen konkurrerar i hög grad med de modernistiska tidningskvarteren.

Påbyggnaden Krönikans översta våningsplan sträcker sig ovanför framförliggande funktionalistiska bostadsbebyggelse. Signalhusets rundade byggnadskropp uppfattas ligga skilt från Trängkåren 6 och 7. Detta förstärks av att den funktionalistiska bostadsbebyggelsen uppfattas ligga mellan tidningskvarteren och Signalhuset. Genom detta blir Signalhusets påverkan på tidningskvarteren liten.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Medelstor negativ påverkan
Stadssiluetten	Medelstor negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan

Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet	Obetydlig påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Stor negativ påverkan
Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmsskolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt	Obetydlig påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Medelstor negativ påverkan

Vypunkt 7. Gröndal

Nuläge

Från Gröndal är utblickarna mot tidningskvarteren och de modernistiska bostadsmastodonerna storslagna. Härifrån upplevs den höga 1960-talsbebyggelsen inte som ett samlat massiv av bebyggelse utan som solitärer – idealet om koncentrerad bebyggelse med mycket luft och grönska omkring är manifesterat. Varje enskild byggnad från den modernistiska epoken får utrymme att göra stort avtryck. Bebyggelsens utnyttjande av topografin är tydlig liksom spelet mellan byggnadernas gavlar och långsidor.

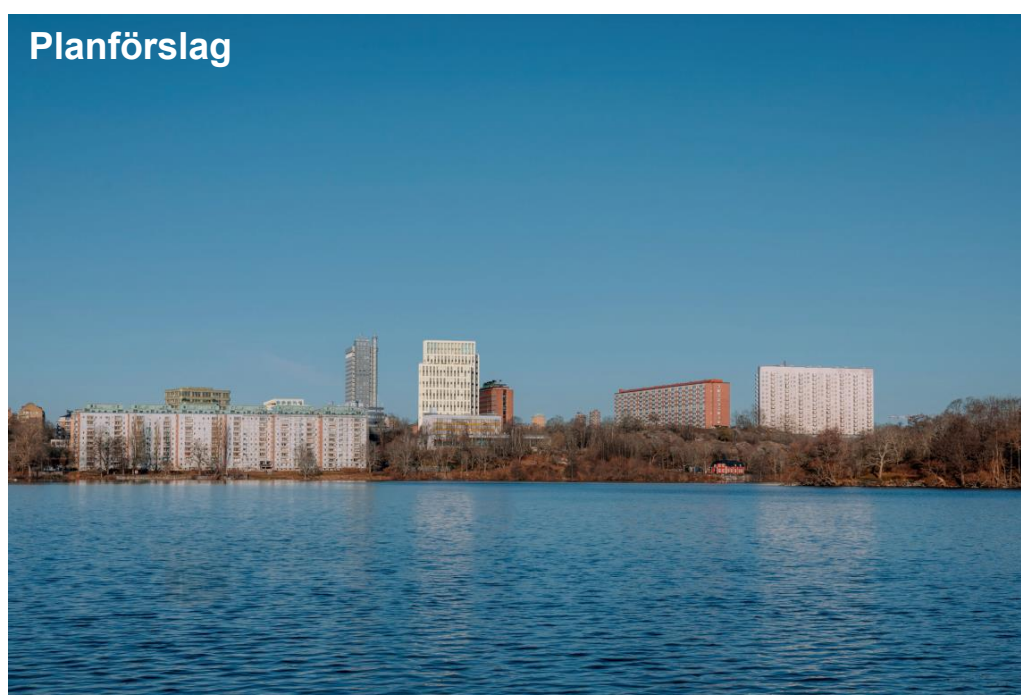
DN-skrapan höjer sig smäckert ovanför den övriga bebyggelsen. SvD-husets lägre och bastanta tegelbyggnad kontrasterar mot DN-skrapan. Nedanför tidningskvarteren ligger den ryska ambassaden med gula fasaddetaljer. Byggnaden inverkar på upplevelsen av SvD-huset. Till höger i bild adderar Bacon Hill en markant diagonal form och Erlanderhusets vita kulör gör byggnaden särskilt iögonfallande. Utmed stranden ligger bostadshuset med den största fasaden i vyn i kvarteret Kattuntryckeriet. Delar av Månlandaren är synliga i skärningspunkten mellan DN-skrapan och Kattuntryckeriet.

I bakgrunden, mellan SvD-huset och Bacon Hill, sticker Norra tornen i Hagastaden och Kvinnohuset (Kvarteret Värjan 1) på Kungsholmen upp.

Även Mariebergs funktionalistiska bostadshus i vänster bildkant formar siluetten.

Triewalds malmgård och Villa Adolfsberg vid Mälarens strand skapar genom sin småskalighet en variation och tidsdjup i stadsbilden.

Förkastningsbrantens grönstråk är ett bärande karaktärsdrag i vyn. DN-huset och SvD-huset är medvetet placerade uppe på höjdryggen för synlighet i stadslandskapet. Detsamma gäller Erlanderhuset och Bacon Hill. Kompositionen bidrar därigenom till att förstärka intrycket av terrängens förhållandevis stora nivåskillnader.

Påverkan och effekt

Ekenhuset tar i denna vy en stor plats i stadssiluetten och bryter årsringen med modernistiska solitärer på rad.

Ekenhuset faller däremot in i mönstret med växelspelet mellan lång- och kortsidor, och inför ytterligare en ljus fasad. Det bildas en ny, förtätad, komposition inom Trängkåren 6. Luftigheten minskar i vyn och SvD-huset blir underordnat Ekenhuset. Ekenhuset och SvD-huset bildar ett nytt obalanserat kluster. Ryska ambassaden som en del av den modernistiska kompositionen påverkas också.

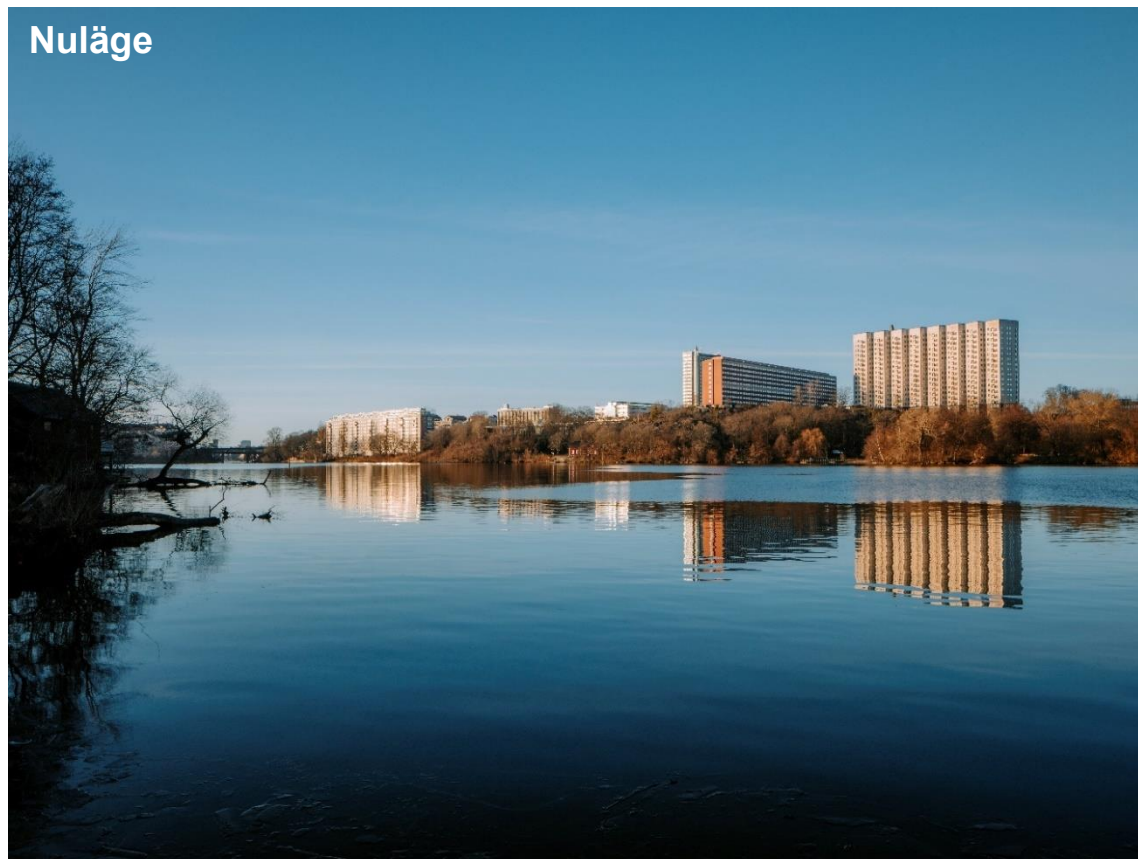
Den visuella konkurrensen mellan tidningshusen förloras i hög grad genom den nya kompositionen. Från denna punkt framstår Ekenhuset som lika högt eller högre än DN-skrapan, vars självklara dominans utmanas.

Signalhusets två till tre översta våningsplan är synliga ovan bostadshuset i kvarteret Kattuntryckeriet, med sin långa fasad ut mot Mälaren. Den visuella effekten blir att bostadshusets horisontella linjeföring bryts av. Signalhuset medför tillsammans med Ekenhuset till en mindre ren och mer orolig siluett. Även Krönikan som framträder med en eller ett par våningar över 1960-talsbyggnaden förstärker detta.

Signalhusets mjukt rundade gavlar avviker från omgivande bebyggelse, vilket signalerar att det är en ny årsring. Byggnadens gestaltning och visuella avstånd från DN-huset medför att den inte läses ihop med tidningskvarteren samtidigt som den saknar ett tydligt sammanhang.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Medelstor negativ påverkan
Stadssiluetten	Stor negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Liten negativ påverkan
Fronterna mot vattenrummen	Medelstor negativ påverkan
Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet	Liten negativ påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Stor negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Medelstor negativ påverkan

Vypunkt 8. Långholmen

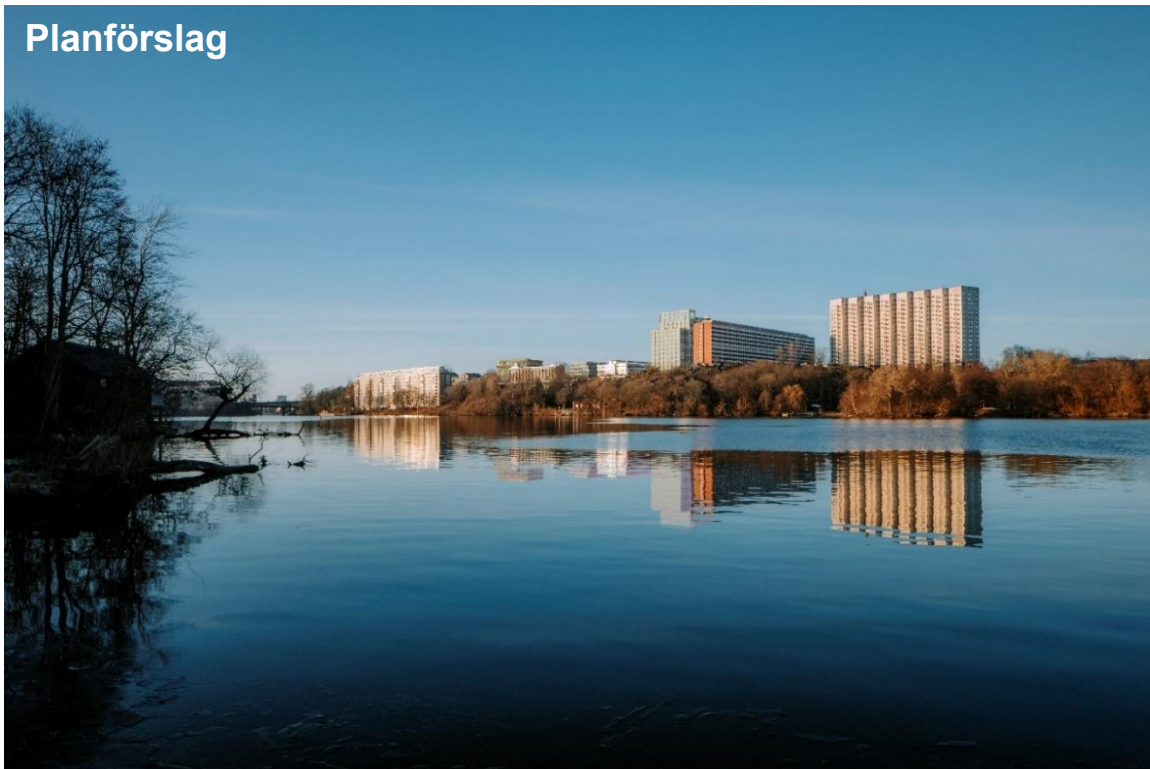
Nuläge

Bostadshuset på Silvieberg är framskjutna och dominerar vattenrummet, samtidigt som deras långa raka tak är påtagliga inslag i siluetten. Det kan liknas vid ett spel med långsidor orienterade i lite olika riktning. Husen står stadigt förankrade på bergets höjdsockel.

Kattuntryckeriets långa fasad följer tydligt Mälarens strandlinje. Det gröna bandet utmed förkastningsbranten skapar en växelverkan mellan natur och bebyggelse. I vyn avspeglas hur stadsdelen präglas av sin ursprungliga topografi: stränder, klippformationer och höglänta delar som Silvieberget.

DN-skrapans gavel ses i denna vinkel till vänster om Bacon Hill medan SvD-huset är helt dolt av densamma. Intill DN-huset skymtar Månlandarens postmodernistiska, high-techinfluerade fasad som blänker i solljuset. Nedanför denna ligger den ryska ambassaden och nere vid vattnet den rödfärgade Triewalds malmgård.

Planförslag

Påverkan och effekt

DN-skrapan skymms helt av Ekenhuset. Erlanderhuset, Bacon Hill och nya Ekenhuset utgör de dominerande landmärkena.

Kompositionen förändras. Ekenhuset anpassar sig till den modernistiska strukturen. Påbyggnaden Krönikan och nya Signalhuset skapar tillsammans med Månlandaren och Ryska ambassaden en varierad men förhållandevis jämnhögt siluett. Kattuntryckeriets taklinje ligger också på ungefär samma nivå höjdmässigt, men är genom sitt läge och storlek mer dominerande.

Planerade byggnader innebär också att den fria rymden mellan byggnadskroppar minskar i vyn.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Medelstor negativ påverkan
Stadssiluetten	Liten till medelstor negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Fronterna mot vattenrummen	Liten negativ påverkan
Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet	Liten positiv påverkan

Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Medelstor negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Medelstor negativ påverkan

Vypunkt 9A. Västerbron

Nuläge

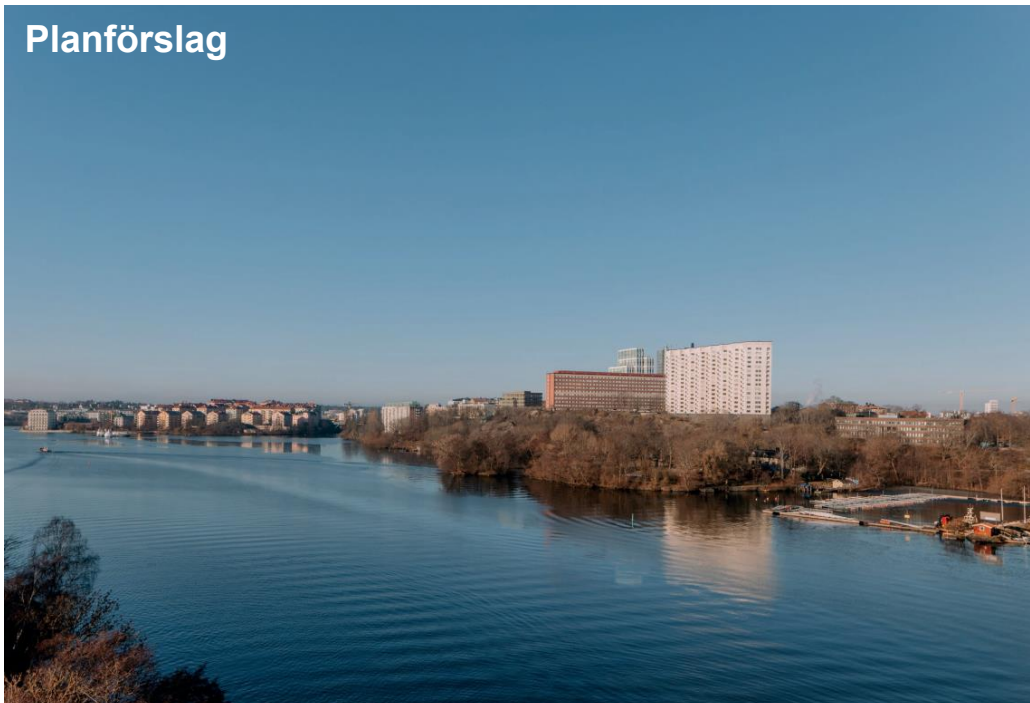
Tillkomsten av Västerbron med anslutande trafiklösningar har haft stor betydelse för utvecklingen i Marieberg och på västra Kungsholmen överlag. Hur Mariebergs byggnadsvolymer upplevs och framträder varierar i hög grad när man rör sig längs bron.

Från bron har Mariebergs storskaliga bostadsbebyggelse en mycket framskjuten placering och roll. Framför allt Erlanderhuset är ständigt närvarande genom sitt läge längst fram på berget.

Erlanderhuset och Bacon Hill bildar från denna vypunkt en V-formation. Kontrastverkan mellan fasadmaterialet, byggnadskropparna har olika riktning, de skilda byggnadshöjderna bidrar med en dynamik. De storskaliga bostadsvolymerna tycks i denna vy resa sig ur ett lummigt, lövdominerat park- och naturlandskap. Bostadshusen döljer SvD-huset och nästan hela DN-skrapan.

I nivå med trädkronorna ses Riksarkivet med sin rödbruna tegelfasad och horisontella fönsterband i höger bildkant. Annexet på Smedsudden skymtar mellan träden nedanför. Ryska ambassaden, till vänster om Bacon Hill, balanserar på förkastningsbranten. Kattuntryckeriets långa fasad går att följa utmed strandkanten. I bakgrunden intar högexploaterade Lilla Essingen en central roll vid vattenrummet.

Planförslag

Påverkan och effekt

Ekenhuset höjer sig upp bakom bostadshuset Bacon Hill. En ny komposition framträder, där Ekenhuset bryter av Bacon Hills avlånga byggnadsvolym och tävlar i någon mån med Erlanderhuset om uppmärksamheten. Det ljusa solbelysta veckade Erlanderhuset är vyns dominant och svår att tävla med på allvar. Ekenhuset fungerar som bakgrund till de två främre byggnaderna, en ny treenighet bildas. Tillägget upplevs som lika högt eller högre än DN-skrapan som utifrån denna vypunkt får en än mer undanskymd roll i stadssiluetten.

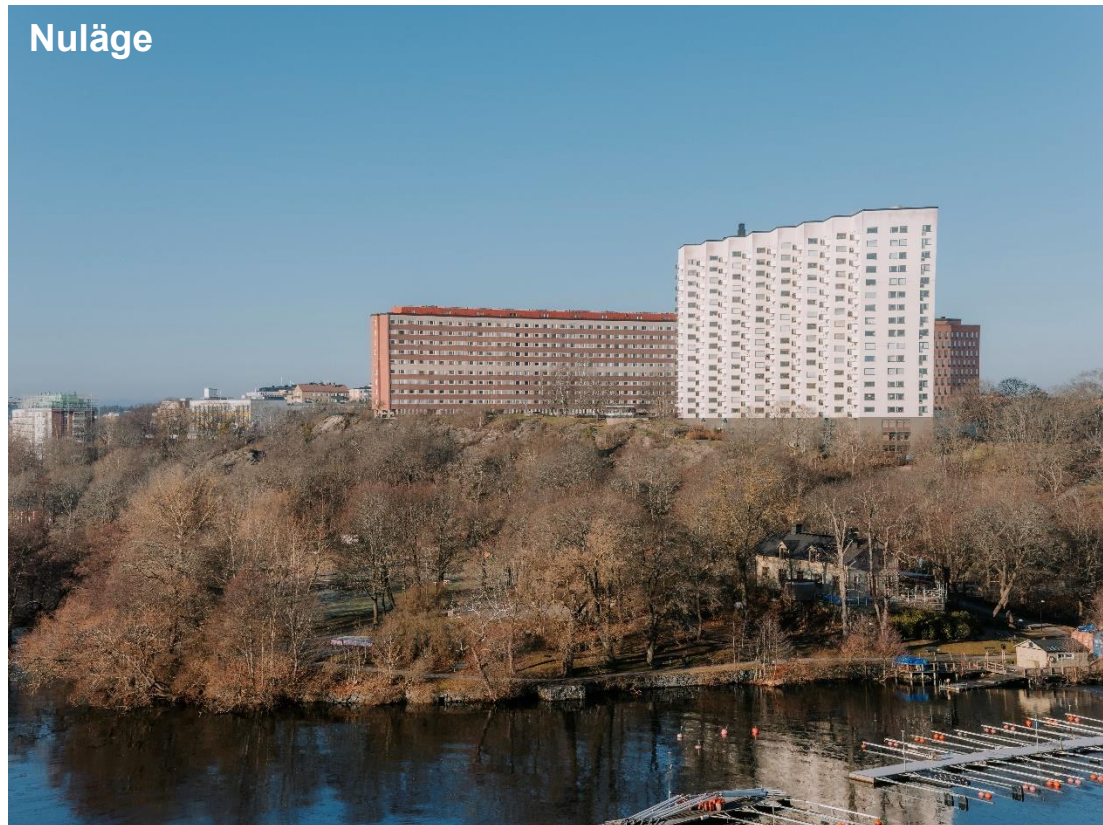
Signalhusets gestaltning, signalerar likt Ekenhuset, att en ny årsring har tillkommit i stadsbilden. Där Ekenhuset söker sig till ett befintligt sammanhang, kan Signalhuset upplevas mer som en enskild solitär. Det går också att betrakta Signalhuset som en av volymerna som bidrar till en siluett av subtilt varierade höjder.

Signalhuset bidrar till att tydliggöra terrängens nivåskillnader, genom sin placering ovan ryska ambassaden. Den blir en del av en stigande linje från Kattunverket, ryska ambassaden, Bacon Hill och Erlanderhuset. Ekenhuset och DN-skrapan stör denna terränganpassade upptrappning. Å andra sidan stärks den förtätning och koncentration i stadsbilden som Mariebergs

mastodonter utgör. Förkastningsbrantens grönstråk och bitvis dramatiska bergsterräng är fortsatt ett bärande karaktärsdrag i vyn.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan
Stadssiluetten	Liten negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönlädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Fronterna mot vattenrummen	Liten negativ påverkan
Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet	Liten positiv påverkan
Malmgårdarna	Obetydlig påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 9B. Västerbron - mellanskala

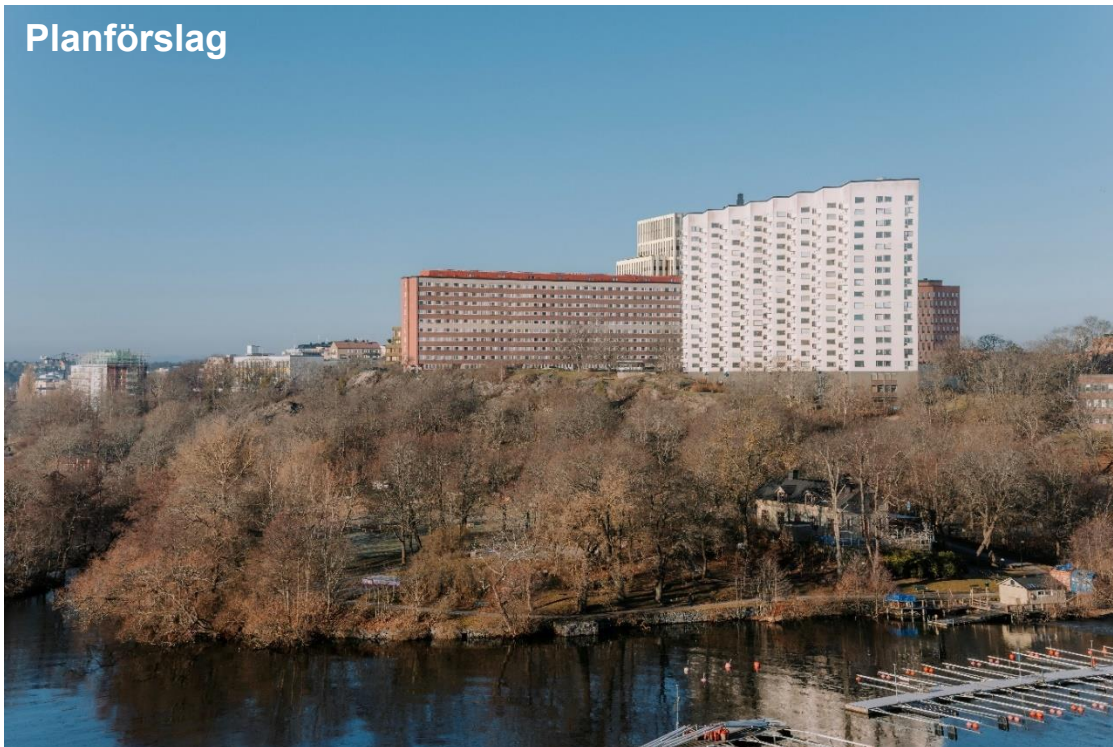
Nuläge

Erlanderhuset och Bacon Hill vilar stabilt på berget och dominerar påtagligt i vyn. DN-skrapan döljs från denna vypunkt helt bakom Erlanderhuset. Höger om Erlanderhuset framskymtar SvD-huset i samman nivå som Bacon Hill, vilket förlänger det horisontella synintrycket. Detta balanseras av Erlanderhusets högresta byggnadskropp.

I högra bildkanten skymtar Riksarkivet. Till vänster om Bacon Hill ligger ryska ambassaden följt av bostadshuset Kattuntryckeriet. Även 1930- och 40-talsbebyggelsen i Marieberg och Fredhäll avtecknar sig i siluetten till vänster om Bacon Hill.

På Smedsudden, nedanför branten, ligger Annexet med omgivande park. Den småskaliga miljön står i skarp kontrast till bostadsmastodonterna ovanför.

Planförslag

Påverkan och effekt

Erlanderhuset är fortsatt det dominerande blickfånget i vyn, men utmanas i viss utsträckning av Ekenhuset.

Ekenhuset bidrar till att skapa ett större djup i stadsbilden och bildar tillsammans med Erlanderhuset en ny vertikal axel som går på tvärs Bacon Hill och SvD-huset. Stadssiluetten blir dock mindre stringent. I vyn saknas luft mellan byggnadskropparna och det blir det en störande likhet i höjd mellan Erlanderhuset och Ekenhuset.

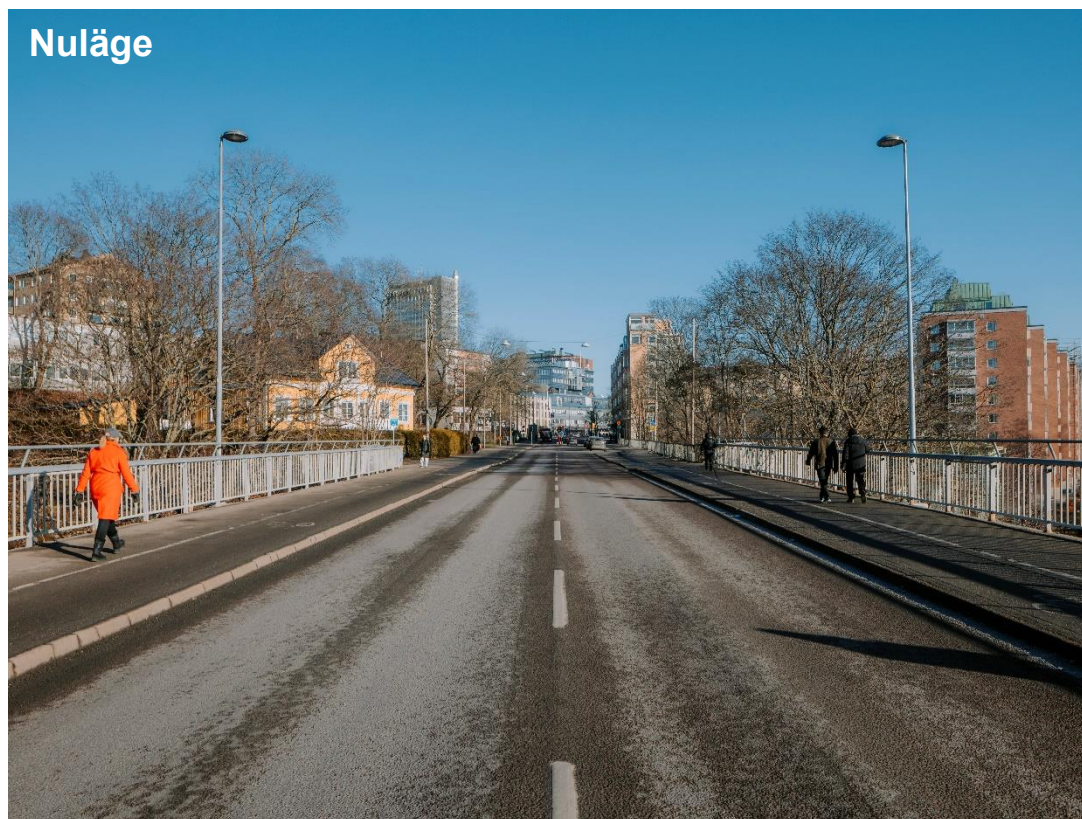
Signalhuset spelar en undanskymd roll bakom Bacon Hill.

Den gröna förkastningsbranten är fortsatt tongivande i stadsbilden.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan
Stadssiluetten	Liten till medelstor negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönsklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Fronterna mot vattenrummen	Liten negativ påverkan
Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet	Liten positiv påverkan
Malmgårdarna	Obetydlig påverkan

Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Obetydlig påverkan

Vypunkt 10. Lilla Essingen – Mariebergsbrons fäste på Lilla Essingen

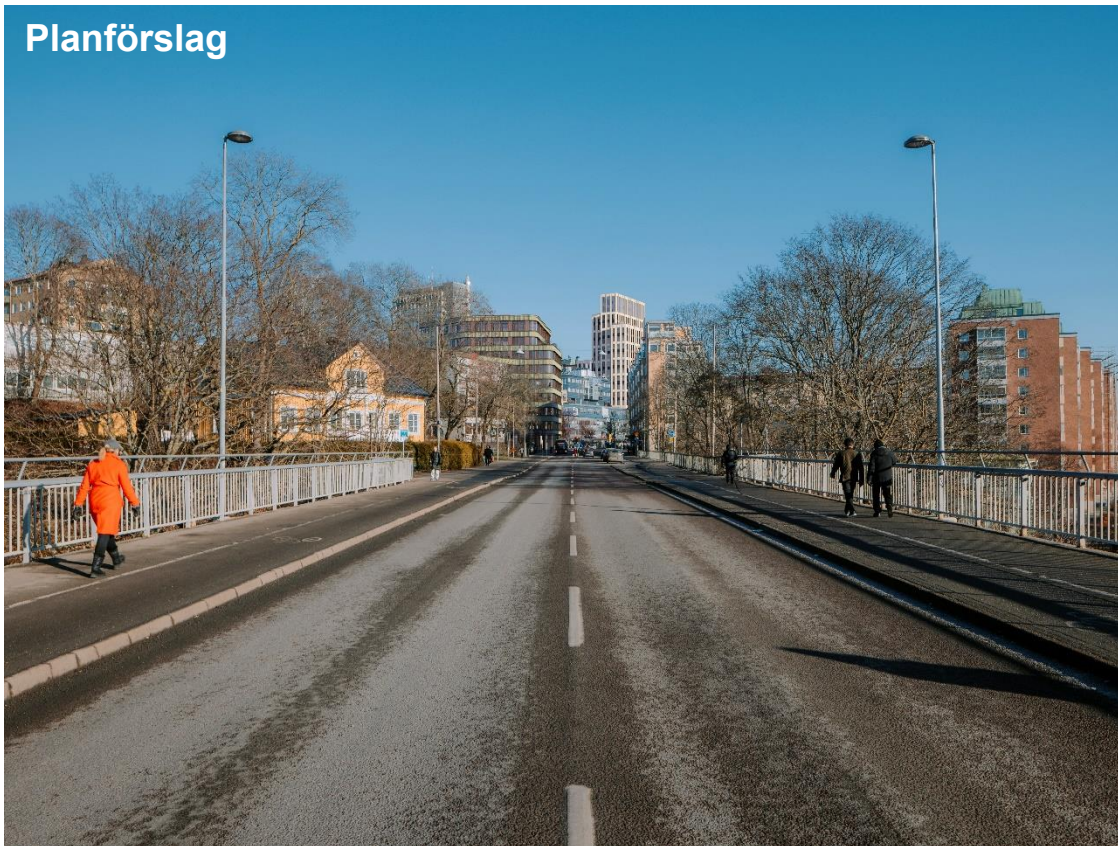
Nuläge

Från Mariebergsbron i riktning mot planområdet är stadsbilden att beteckna som brokig och förhållandevis tät. Olika årsringar och skalor på bebyggelsen samsas i vyn.

På den vänstra sidan, vid bron, ses den gula Villa Klastorp, uppförd under 1800-talet i schweizerstil. På andra sidan bron tar Kattuntryckeriet upp förkastningsbrantens nivåskillnad. Härifrån framgår att byggnaden har veckad form likt Erlanderhuset. Bostadshuset i kvarteret Fajansfabriken från början av 2000-talet följer Gjörwellsgatan och samlar ihop ett annars uppbrutet gaturum. I bakgrunden, där Gjörwellsgatan börjar svänga, ligger det blå Tidningshuset med Månlandaren som ett fondmotiv.

Parkeringsparkeringshusets nedtonade, grå volym söker inte samma uppmärksamhet. Bakom Månlandaren skymtar SvD-huset. DN-skrapan höjer sig som ett utropstecken över omkringliggande bebyggelse men diffuseras av trädskronorna.

Planförslag

Påverkan och effekt

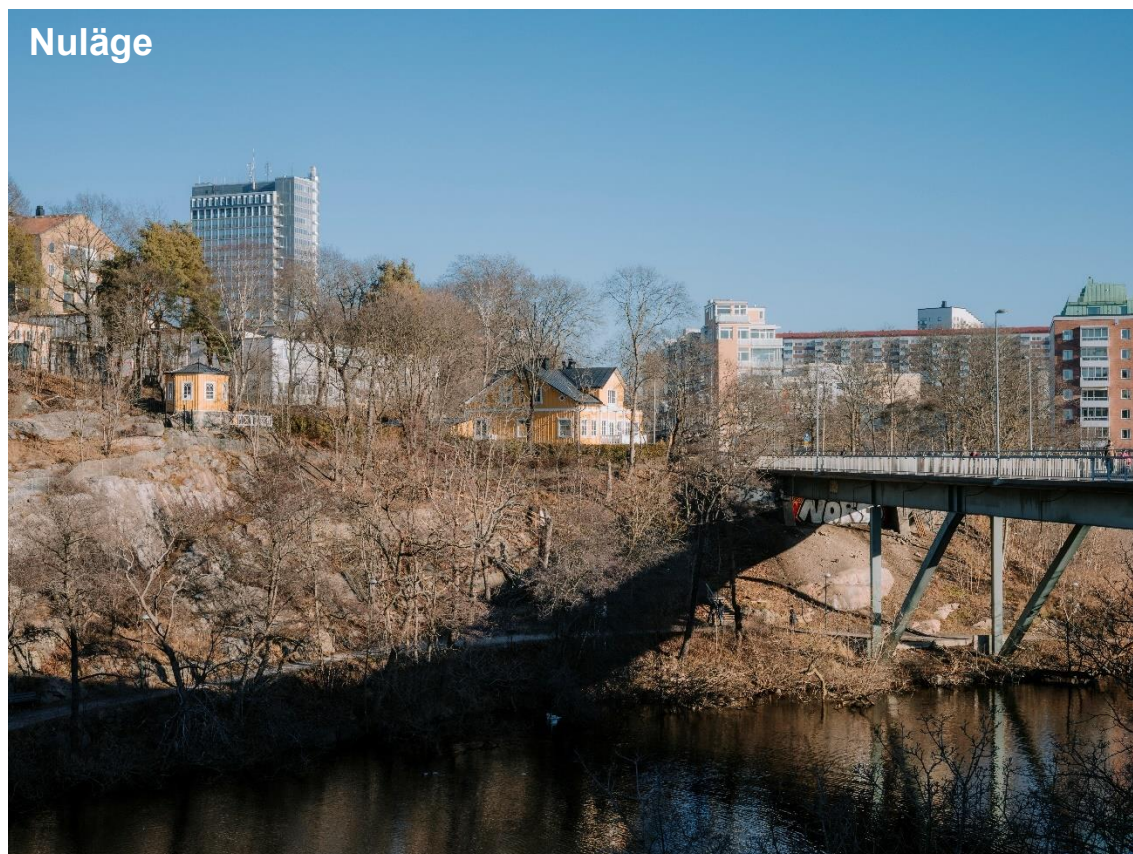
Signalhuset har ersatt parkeringsparkeringshuset och har sällskap av Ekenhuset som nya element i vyn. Tillkommande bebyggelse ger upphov till en än mer förtätad och blandad stadsbild. Ny dynamisk och asymmetrisk komposition med volymer i olika höjd skapar nya visuella styrkeförhållanden mellan byggnader. Gjörwellsgatan får ett mer inramat gaturum. Signalhuset och byggnaden från tidigt 2000-tal på andra sidan gatan skapar en port och en tyngdpunkt i denna del av staden.

Genom sin high tech-inspirerade gestaltning och färgsättning gör Tidningshuset med Månlandaren fortfarande avtryck, men "inklämd" mellan två högre byggnadsvolymer är det mindre dominant än i nuläget. Det är framför allt tre byggnader som dominerar vyn: Ekenhuset, Signalhuset och DN-skrapan. Några våningar av DN-huset som idag är synliga skymms av Signalhuset.

Det av Tidningshusets och Månlandaren skymda SvD-huset ligger helt dolt bakom Ekenhuset. Bostadshuset i kvarteret Fajansfabriken spelar mer av en biroll i det nya sammanhanget. Genom sin kontrastverkan gentemot omgivande bebyggelse blir Villa Klastorp fortsatt en intresseväckande och tydlig årsring.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan
Stadssiluetten	Liten positiv påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Malmgårdarna	Liten positiv påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Medelstor negativ påverkan

Vypunkt 11. Fredhällsbron

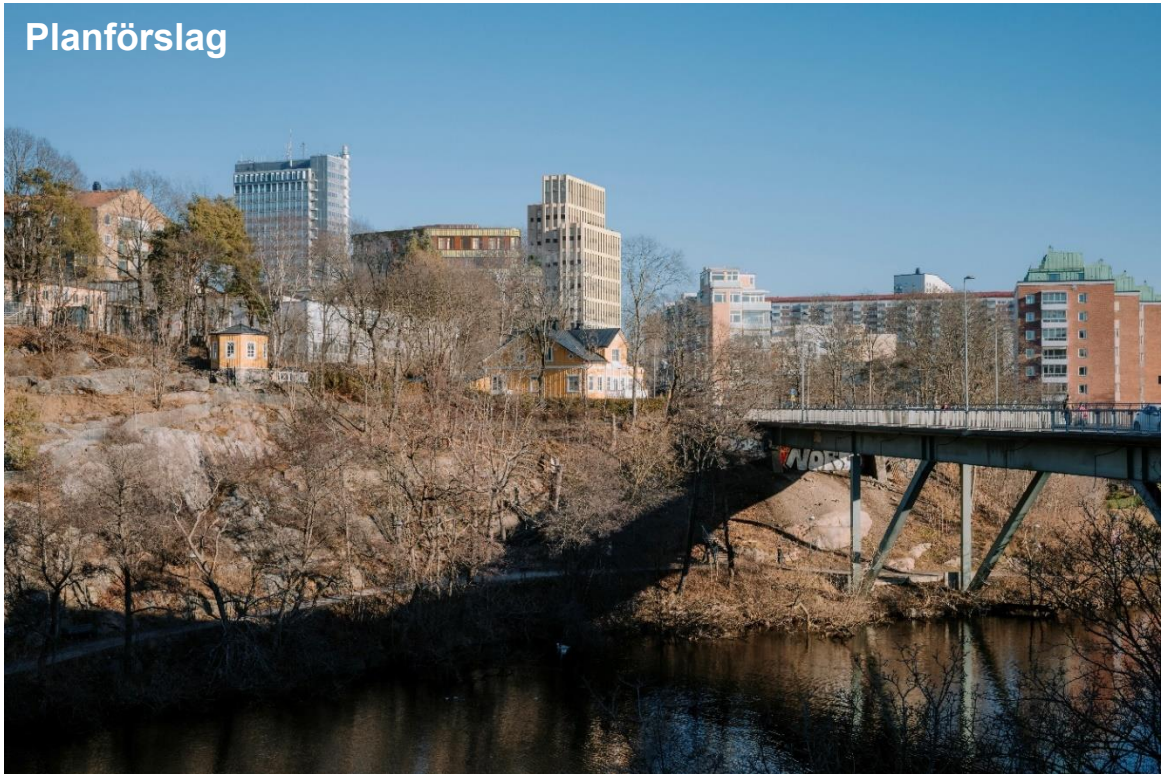

Nuläge

Utblicken från Fredhällsbron är innehållsrik. Bebyggelsen speglar flera olika årsringar och stadsbyggnadsideal. De topografiska förhållandena med terrängens nivåskillnader och möten mellan Mälaren, grönstråk och bebyggelse är tydliga.

DN-skrapan är tongivande i vyn som en markör för tidningskvarteren. Villa Klastorp med mangårdsbyggnad och lusthus minner om Mariebergs lantliga historia. Ovan denna ligger Klastorpsskolan som präglas av liggande byggnadsvolymer. I vänster bildkant skimtar gaveln på ett punkthus inom kvarteret Trosskusken. Bostadshuset i kvarteret Fajansfabriken följer Gjörwellsgatan. Mellan detta hus och Kattuntryckeriet skimtar ryska ambassaden med Bacon Hill och uppstickande Erlanderhuset där bakom. Fajansfabriken, Bacon Hill och Kattuntryckeriet uppfattas nästan skapa ett kvarter genom att takfotshöjden upplevs som enhetlig.

Planförslag

Påverkan och effekter

Signalhuset och Ekenhuset är nya tillägg och skapar tillsammans med DN-skrapan en tydligare visuell tyngdpunkt i vyn. Ekenhuset uppfattas som lägre än DN-skrapan, men bidrar samtidigt till att stärka upplevelsen av landskapets nivåskillnader.

En stor kontrastverkan mellan Villa Klastorp och Ekenhuset lyfter fram de enskilda byggnadernas särpräglade egenskaper. Samtidigt kan inte Villa Klastorp inte längre läses mot fri himmel.

DN-skrapan skymms inte av Signalhuset som når upp ungefär till den höjd trädtopparna har. Det blir dock mindre luft intill DN-skrapan och den får inte samma solitära ställning.

Signalhuset spelar en mer kompletterande roll i den nya kompositionen. Tillskotten uppfattas i vyn i ett gemensamt sammanhang och deras samtida gestaltning bildar en ny kompletterande årsring i stadsbilden. En varierad innehållsrik stadsbild med flera epoker representerade blir ännu rikare.

Samtidigt som tidningskvarteren får en mer varierad och dramatisk stadsbild som drar uppmärksamhet till sig, bibehåller bostadskvarteren på södra sidan av Gjörwellsgatan sitt jämnare och lugnare intryck.

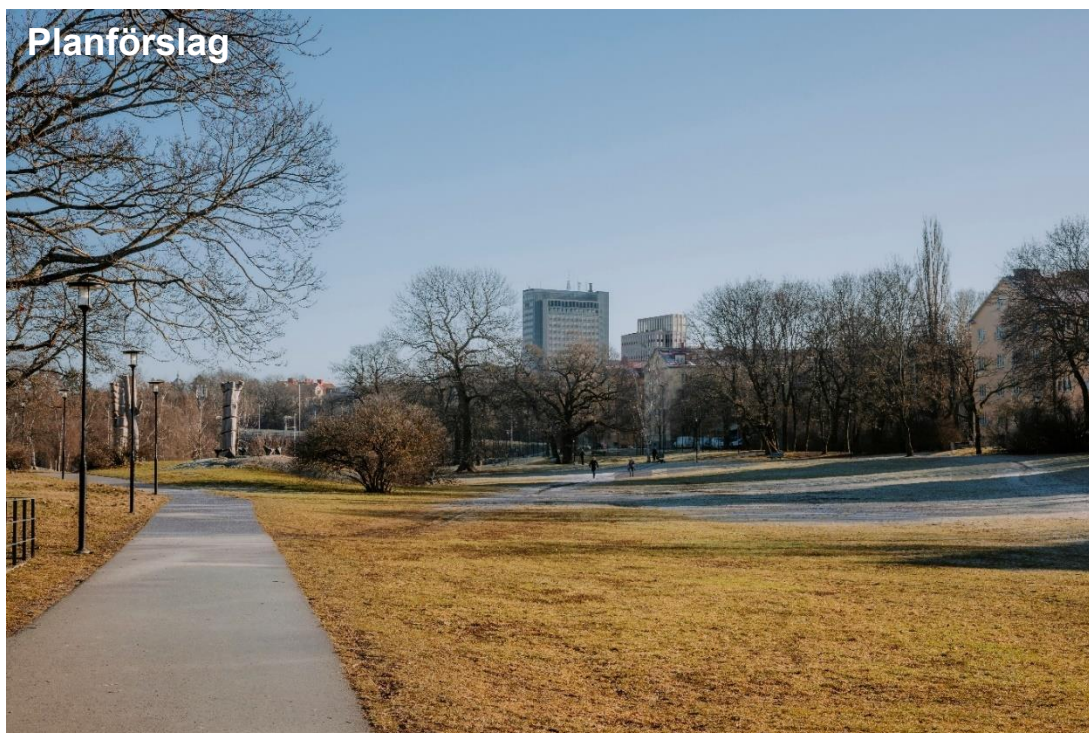
Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten positiv påverkan
Stadssiluetten	Liten negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och gröniklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Liten positiv påverkan
Malmgårdarna	Liten negativ
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 12. Fredhällsparken

Nuläge

I vyn ses Fredhällsparken i östlig riktning. Härifrån utgör DN-skrapan ett monumentalt landmärke, utan konkurrens från någon annan storskalig byggnad. Med långsidan vänd mot parken förstärks denna effekt samt den öst-västliga axeln genom stadslandskapet. Ut mot parken vänder sig gavlarna i de mer lågmälda funktionalistiska bostadskvarteren, där parkens grönska fortsätter in på gårdarna mellan husen.

Planförslag

Påverkan och effekter

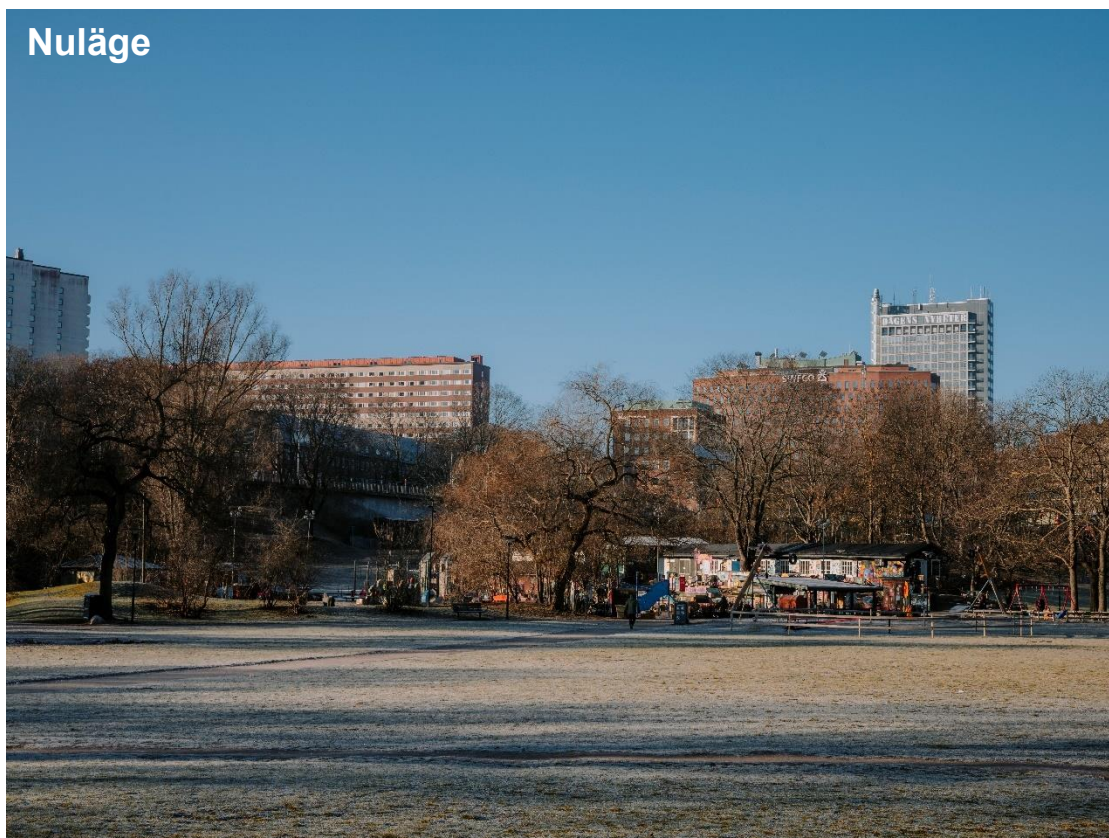
Ekenhuset gör DN-skrapan sällskap, vilket förändrar siluetten. Tillägget är, i motsats till DN-skrapan, vänd med sina långsidor i nord-sydlig riktning. Den fjärrar sig därmed från det öst-västliga stråket, och delvis från DN-skrapan. Viss konkurrens uppstår mellan de höga byggnaderna. Det finns också ett tydligt släktskap mellan byggnaderna i trappade och förskjutna volymer. Ekenhuset är dock draperat i samma sorts fasad runt om byggnaden medan DN-skrapan uppvisar mer variation. Det blir därigenom tydligt att det är olika årsringar i stadsbilden.

Med den större höjden, de slutna ytorna som förstärker vertikaliteten och de iögonfallande skyltarna bedöms DN-skrapan behålla mycket av sin dominerande roll i stadsbilden.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan
Stadssiluetten	Liten till medelstor negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet	Liten positiv påverkan

Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet	Obetydlig påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmsskolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt.	Obetydlig påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 13. Rålambshovsparken

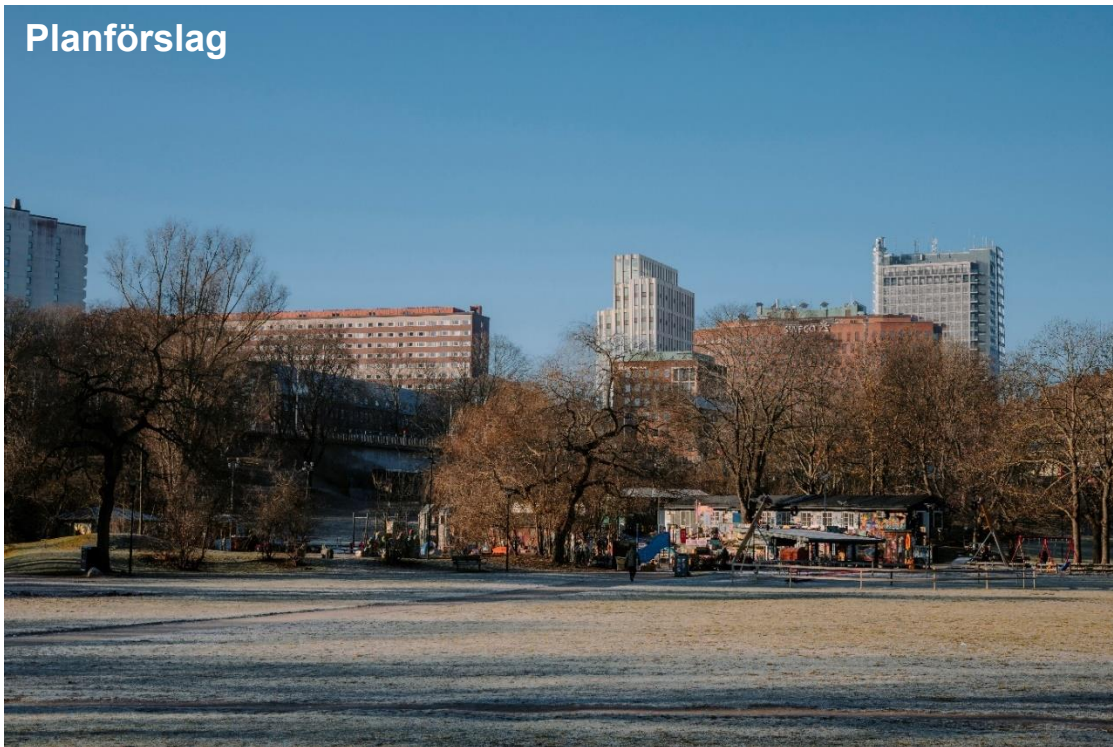
Nuläge

Rålambshovsparken är belägen i dalgången mellan Kungsholmens stenstad och Marieberg med Silvieberg som särskilt betonad höjd.

I vyn från den i terrängen lägre liggande Rålambshovsparken utgör DN-skrapan och SvD-huset ett dominerande och sinsemellan konkurrerande blickfång. SvD:s tunga tegelkropp står i kontrast till DN-skrapans uppåtsträvande volym med blåskimrande fasader och blänkande glas. Framför dessa ses högdelen av Socialstyrelsens byggnad. De tre byggnaderna skapar tillsammans en tydlig trappning som bidrar till att förstärka upplevelsen av landskapets topografi. Parklekens låga, långsträckt byggnad bidrar till ökade kontrast mellan den låglänta parken och de uppåtsträvande byggnaderna på höjderna.

På Silvieberg, tydligt åtskilt från tidningskvarteren, ligger Bacon Hill med sin genom randningen betonat horisontella fasad. Uppe i den vänstra bildkanten ses Erlanderhusets veckade och vita byggnadskropp. Denna uppfattas i sin tur friliggande från Bacon Hill.

Planförslag

Påverkan och effekter

En ny komposition, med tre starka solitärer i form av DN-skrapan, SvD-huset och nya Ekenhuset, framträder i tidningskvarteren. Även Socialstyrelsens byggnad ingår som en del av bebyggelsekluster, men får finna sig i att stå i skuggan av de övriga storskaliga volymerna.

Ekenhuset uppfattas som lika hög som DN-skrapan och det uppstår en konkurrenssituation mellan dessa och även i relation till SvD-huset. SvD-huset balanserar höghusens vertikalitet och får genom detta en viktig och tung roll i kompositionen. Samtidigt utmanar Ekenhuset relationen mellan de båda tidningsbyggnaderna.

Ekenhuset skiljer ut sig som en ny årsring genom dess samtida gestaltning och att den är ställd i vinkel gentemot de övriga byggnaderna i klustret. Ekenhuset stör den modernistiska siluetten i Marieberg samtidigt är den modernistiska årsringen tydligt avläsbar. Från vypunkten ses såväl Ekenhusets kortsida som långsida, vilket stärker upplevelsen av dess öst-västliga orientering samt ökar dess visuella genomslag.

Det är fortsatt fri rymd mellan tidningskvarteren och bostadsmastodonerna på Silvieberg, även om Ekenhuset minskar glappet något. Rålambshovsparken ger fortsatt en grön inramning till bebyggelsen på höjderna.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan
Stadssiluetten	Liten till medelstor negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönlädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig
Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet	Liten positiv påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Medelstor negativ påverkan
Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmsskolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt.	Obetydlig till liten negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 14. Lilla Västerbron

Nuläge

Från Lilla Västerbron ligger de modernistiska storskaliga byggnaderna på rad, vända i öst-västlig riktning mot stadens centrala delar. Den modernistiska monumentaliteten som Marieberg präglas av framträder med andra ord tydligt. Från denna vypunkt finns en tydlig trappning från DN- och SvD-husen till Bacon Hill innan Erlanderhuset bryter denna rörelse. DN-skrapan utgör det dominerande blickfånget då byggnaden tronar på toppen av denna rörelse. Bostadsmastodonerna på Silvieberg ligger avskilt från tidningskvarteren och läses som självständiga individer.

Framför de modernistiska jättarna ses Rålambshovskolan och Socialstyrelsens byggnad från 1940-talet. Dessa bidrar till att lyfta fram en annan tongivande epok i Mariebergs stadsbyggande.

Påverkan och effekter

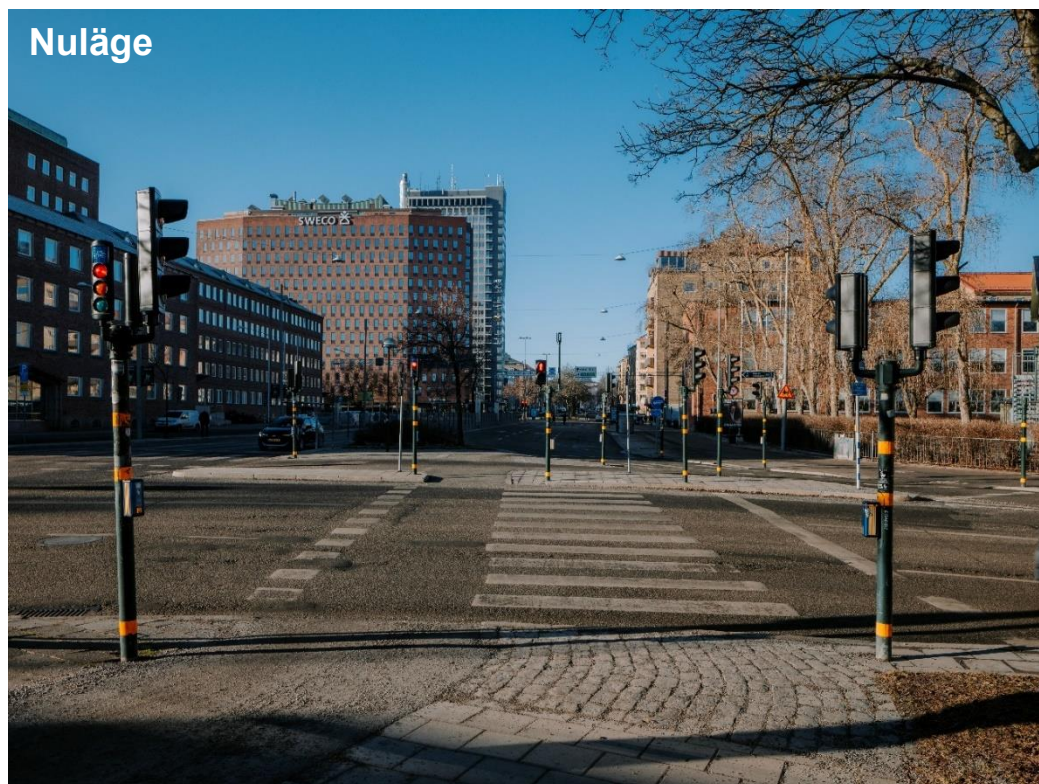
Ekenhuset ses i en tillbakadragen position bakom SvD-huset. Tillskottet uppfattas som lägre än DN-skrapan som fortfarande är tongivande i stadsbilden. Relationen mellan SvD-huset och DN-skrapan bedöms påverkas i mindre grad.

Den höga renodlade modernistiska siluetten bryts upp av Ekenhuset. Det är dock positivt att den nya årsringen är avläsbar genom att Ekenhuset inte får ett takavslut som påminner om de två befintliga byggnaderna.

Bacon Hill och Erlanderhuset blir fortsatt väl avläsbara, där framför allt det sistnämnda hamnar i fokus för de som transporterar sig över bron. Samtidigt innebär tillskottet av Ekenhuset att tidningskvarterens samlade visuella dragningskraft förstärks.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Medelstor negativ påverkan
Stadssiluetten	Liten negativ påverkan
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönsklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydlig påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Medelstor negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

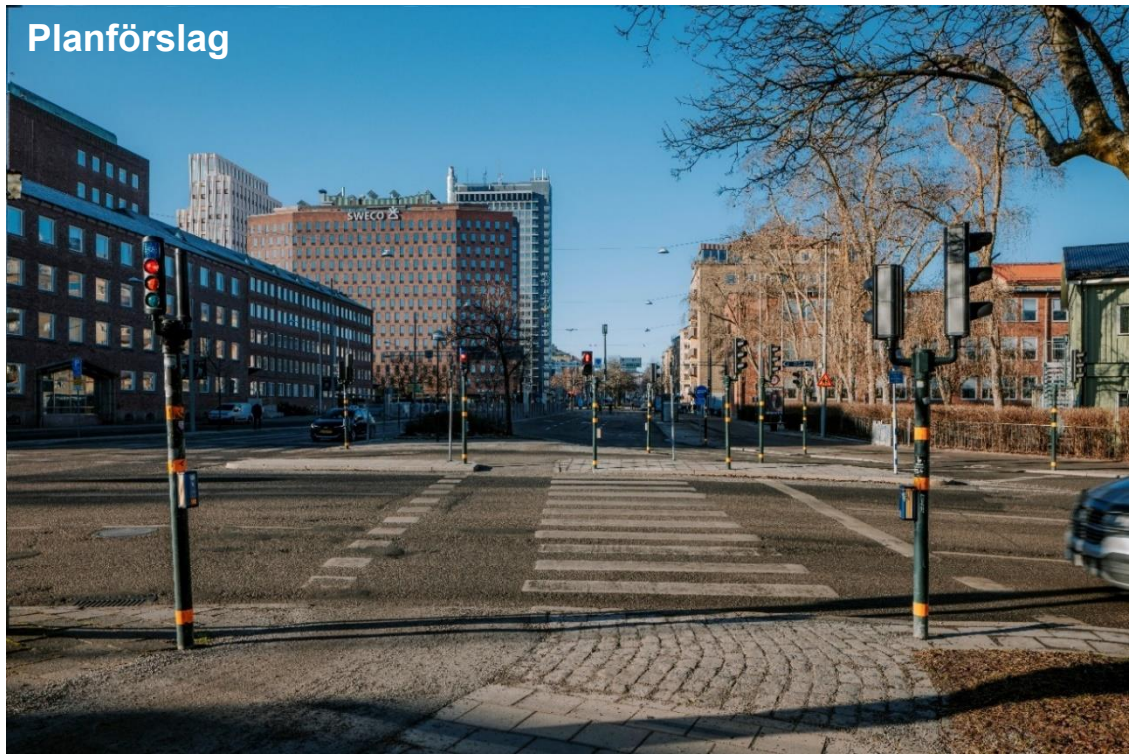
Vypunkt 15. Västerbroplan

Nuläge

Västerbroplan utgör en brygga för biltrafik, bussresenärer, fotgängare och cyklister mellan olika stadsdelar och stadskaraktärer. Det är således en viktig plats att uppleva Marieberg med tidningskvarteren ifrån.

På andra sidan Västerbroplan går Rålambsvägen med sina centrerade trädplanteringar och breda trottoarer som ger en boulevardkänsla. Bebyggelsen är placerad i linje med gatan. Till vänster i bild ligger Socialstyrelsens funktionalistiska byggnad från 1940-talet som föregick den storskaliga modernistiska epoken. Särskilt SvD-huset framträder här tydligt med stark murverkan och intar en monumental position i stadsrummet. Från Västerbroplan kan en spänning mellan de två tidningskomplexen uppfattas. På högra sidan av Rålambsvägen ses Rålambshovskolans tegelbyggnad i förgrunden, följd av ett funktionalistiskt bostadshus och den postmoderna bostadsbebyggelsen i kvarteret Taffelberget

Påverkan och effekter

Av planerad bebyggelse är det Ekenhusets högdal som är synlig i vyn. Genom detta uppstår en ny komposition i stadsbilden med tre klustrade, men enskilt starka solitärer i kvartersformation. Ekenhuset uppfattas från vypunkten som lika hög eller högre än DN-skrapan. En ny spänning uppstår, där SvD-huset bidrar till att balansera höghusens vertikalverkan. En ny riktning i stadsväven, som inte utgår från Rålambsvägen, kan anas genom tilläggets placering bort från denna väg samt dess orientering med långsidor i nord-sydlig riktning. Ekenhusets takavslutning skvallrar om en ny årsring. Ekenhusets särskiljande placering och egenskaper bedöms i sin tur innebära att den historiska och visuella spänningsrelationen mellan SvD-huset och DN-skrapan till stor del fortsatt är läsbar.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan
Stadssiluetten	Liten negativ påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Postmodernistiska områden	Obetydlig påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 16. Från Rålambsvägen söderut när man kommer från Thorildsplans tunnelbanestation

Nuläge

I vyn blickar vi över Rålambsvägen och mellan de två historiska tidningskomplexen. Dessa skiljs åt av ett gemensamt lastfar, en gata med lastkajer avsedd för smidig lastning och lossning av gods och material. I fonden av detta industriellt präglade gaturum ligger Ryska ambassaden.

Tidningskomplexen har här en tydlig framsida mot Rålambsvägen, vilket förstärks av butiker och verksamheter i bottenvåningarna.

De höga kontorsvolymerna landar i låghusdelar. I vänster bildkant ses SvD-husets högdelen och i förgrunden lågdelen med anslutande torgbildning ut mot Rålambsvägen. Till höger reser sig DN-skrapan. Dess lågdelen fortsätter utmed Rålambsvägen. Kontrasten är stor mellan komplexen genom byggnadernas olika material, uttryck och möten mellan högt och lågt.

Påverkan och effekt

Ekenhuset placerar sig mellan tidningshusens högdelar. Den fria rymden mellan kontorshusen minskar men det blir fortsatt tydliga släpp mellan byggnaderna. Härifrån upplevs Ekenhuset nästan som en pendang till DN-skrapan genom de i kulör liknande volymerna och Ekenhusets tvärställda orientering. Ekenhuset är högre än SvD-huset men lägre än DN-skrapan och till skillnad från tidningshusen orienterad med långsidan i nord-sydlig riktning. Det ger en rumsbildande effekt som definierar kvarteret mot öppenheten i söder. I bakgrunden utgör ambassaden ett fondmotiv.

Ingen rivning av bebyggelse uppfattas från vypunkten. Det är fortsatt fria siktlinjer genom den historiska lastgatan och befintlig framsideskaraktär mot Rålambsvägen utmanas inte.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmsskolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt.	Obetydlig påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Liten negativ påverkan

Vypunkt 17. Rålambsvägen söderut med Skulpturparken centralt i vyn, tagen från norra sidan vägen

Nuläge

Bilden är tagen med Dagens Nyheters nedsänkta trädgård, Skulpturparken, i fokus men präglas av en stor variation i skalor och uttryck. Den vita muren sluter parken mot gatan och ansluter till ett av de flerbostadshus i gult tegel som präglar betydande delar av Marieberg. Bostadshuset i sju-åtta våningar uppfattas som högre, delvis genom balkongrader och burspråk som utgör vertikala accenter.

Parken ramas in av de kringliggande byggnaderna. Till vänster ligger DN-skrapan med sin lågdel som har ett höjd- och gestaltningsmässigt släktskap med Tidningshuset som ligger i rätt vinkel på parkens södra sida. Tidningshusets utbyggnadsetapper med en blå plåtklädd våning, en sluten fläktrumsvåning och den silverglänsande Månlandaren är avläsbara. Byggnaden trappar markant mot Signalparken som ligger bakom flerbostadshuset.

Påverkan och effekt

I denna vy är det påbyggnaden på Tidningshuset, Krönikan, som innebär en förändring. Fyra nya våningar (en ersätter befintlig teknikvåning) gör att stadsrummet blir tätare och mer slutet. Krönikan upplevs som lika hög eller som något högre än Månlandaren.

Krönikans vertikala strävan i den trappande byggnadskroppen står i kontrast till Tidningshusets och Månlandarens horisontellt orienterade fönstersättning. Det innebär att Krönikan går att avläsa som en ny, samtida årsring i sammanhanget. En ytterligare ökad variation i bebyggelseskalar och bebyggelseuttryck ger en för ögat innehållsrik miljö, med Krönikan som ett fondmotiv. Krönikans högre detaljeringsgrad ifråga om fönster och avtrappning i jämförelse med Tidningshuset bidrar med kontrastverkan, samtidigt som helhetsintrycket kan upplevas något rörigt.

Skulpturparken bibehålls och får en än tydligare inramning. Trappningen mot Signalparken utgår bortsett från tandningen på Krönikans övre del. Eventuell skuggning kan påverka parken negativt.

1940-talshuset uppfattas inte längre som högt i relation till sin närmaste omgivning. Mötet mellan tidningskvarteren och bostadsområdet blir än mer abrupt

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan
Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet	Liten negativ påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Obetydlig påverkan
Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmsskolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt.	Liten negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Medelstor negativ påverkan

Vypunkt 18. Gjörwellsgatans korsning med Fyrverkarbacken

Nuläge

Gjörwellsgatans svänger mjukt utmed förkastningsbrantens ovansida och bildar en gräns mellan grönstråket och byggnaderna i tidningskvarteren.

SvD:s utbyggnadsetapper är här möjliga att läsa av: Högdelen med dess öppna bottenvåning och karaktäristiska fönstersättning, lågdelen med tryckerifönstret som till stora delar döljs av restaurangutbyggnaden från 1980-talet, det kraftiga trapphustornet, påbyggnaden från 1970-talet och förlängningen mot söder från tidigt 1990-tal som diffuseras av lindar och delvis skymms av det skulpturala ventilationstornet.

Påverkan och effekt

SvD:s 1990-talsdel och det kraftiga trapphustornet rivs och ersätts av Ekenhuset. Lågdelen från 1960-talet möter Ekenhuset direkt och fungerar som en buffert mellan högdelarna.

Ekenhuset är vertikalt betonat men de mörka skivorna i bjälklagshöjd ger en viss horisontalitet och har ett släktskap med bröstningarna under SvD:s högdels fönster.

Platsbildningen mellan byggnaderna och Gjörwellsgatan är omgestaltad

Utvecklingen inom Trängkåren 6 förstärker skillnaden i karaktär mellan det gröna och parkartade söder om vägen och ett intensivt nyttjat kontorskvarter. Samtidigt innebär utökad grönska på platsbildningen att gaturummets modernistiska karaktär befasts.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Liten negativ påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmsskolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt.	Liten positiv påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Medelstor negativ påverkan

Vypunkt 19. Lastgatan mot norr

Nuläge

Lastgatan som skär genom kvarteret Trångskär och binder samman Gjörwellsgatan med Rålambsvägen är inte en stadsgata i vanlig mening utan ett öppet lastfar på kvartersmark. En lång ränna centralt på den öppna lastgatan delar bildligt och bokstavligen ytan mellan de två konkurrerande dagstidningarnas anläggningar. När bilden togs pågick lossning till butiker inom Trångskär 6. Lastkajen markeras av ett skärmtak. Hitom lastbilarna syns en containerbaserad lösning för små matserveringar med tillhörande bänkar. Mitt emot containrarna finns Expressens entré med tidningens namn konstfullt inarbetat i vitbetongstavar. Entrén skyddas av ett skärmtak. Cyklar står lutade mot räcket till en garagedfartsramp. Mellan Gjörwellsgatan och rampen ligger den östra delen av DN-torget med hårdgjorda ytor och ett sentida planteringskärl. I höger bildkant står den stora eken framför SvD:s tillbyggnad från tidigt 1990-tal. Tillbyggnaden gör att endast den översta delen av SvD:s högdelen framträder. Bakom det slutna trapphustornet sträcker den ursprungliga lågdelen ut sig med en vinkel som knyter an till hur DN-skrapan tar ett steg ut i lastfaret. I denna vy har 1990-talsbyggnaden genom sin skala, material och fönsterbanden ett tydligt släktskap med den ursprungliga lågdelen.

DN-skrapan har sett från söder en mycket slank och lätt, uppbruten karaktär där det glasade utrymningstrapphuset är ett särskilt betonat utropstecken. Även Månlandaren med sina skinande stålfasader och sitt glasade gavelburspråk är ett arkitektoniskt utropstecken där den till synes ställts ned ovanpå ett redan påbyggt Tidningshus. Skillnaden i skala mellan DN:s och SvD:s skala framgår tydligt.

I fonden ses den postmodernistiska bebyggelsen i kv. Taffelberget och ett högt lärkträd i parken intill.

Påverkan och effekt

Ekenhuset ersätter 1990-talets tillbyggnad inklusive trapphusornet och tar liksom DN-skrapan ett steg ut i lastgatan. Byggnadens höga bottenvåning och dubbelvåningsmotivet högre upp är väl avläsbara på detta avstånd. SvD:s högdela utgår ur vyn. Då trapphusornet rivits har lågdelen från 1960-talet kompletterats med fönsterband över hörn. Den frilagda fasaden med fönsterbanden indikerar att det finns en liten platsbildning bortom Ekenhuset. Lastgatan har på denna sida fått mindre karaktär av gata och blivit mer flikig. Planteringsytorna delar upp lastgatans ytor och bidrar till att förskjuta dess karaktär från gata mot plats. Gatans industrikänsla försvagas. Bevarade skärmtak indikerar lastningsfunktioner. Den långa centrala rännen ger fortsatt en tydlig riktning mot ett oförändrat fondmotiv och delar fortsatt DN:s och f.d. SvD:s anläggningar.

I förgrunden har garagenedfarten lagts igen, DN-torget har utökats in mot Expressens entré. Här har en cirkelformad planteringsyta med olika typer av vegetation tillkommit. Runt eken framför Ekenhuset har en stenkantad planteringsyta tillkommit och i anslutning till den ytor för uteservering.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Medelstor negativ påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Liten negativ påverkan
Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmsskolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt.	Obetydlig påverkan
Industrimiljöerna som speglar Stockholms betydelse som industristad	Medelstor negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Medelstor negativ påverkan

Vypunkt 20. Ekentorget

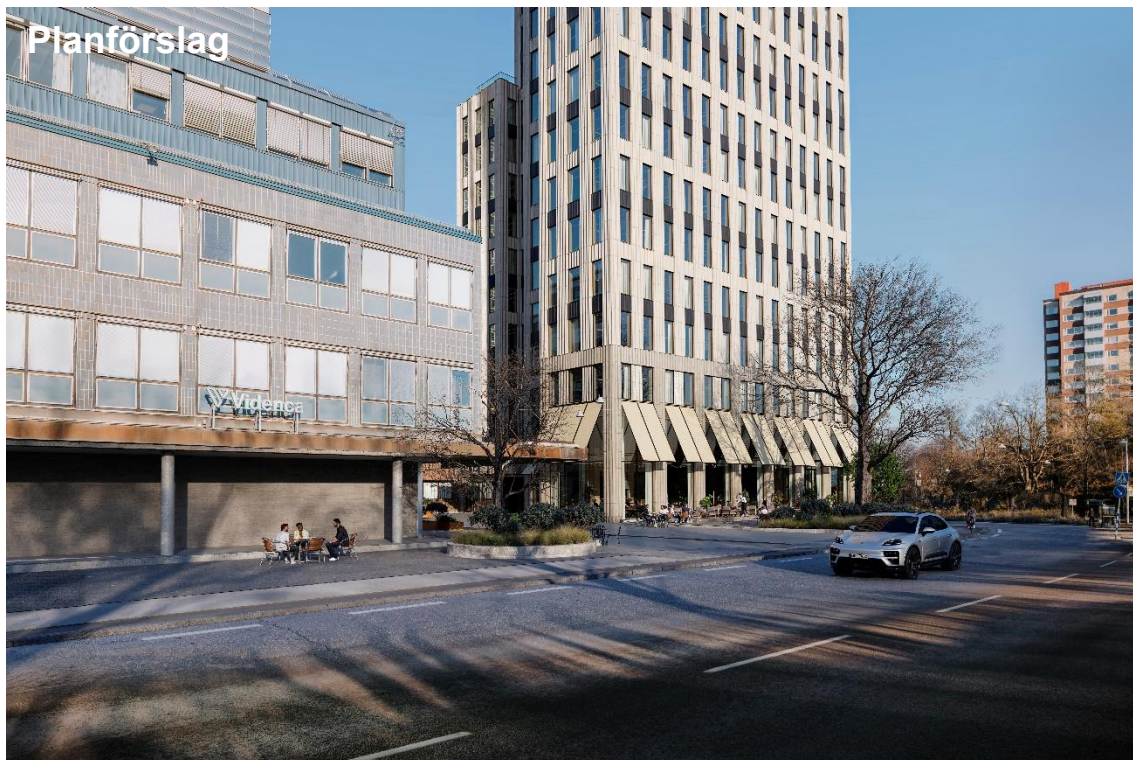

Nuläge

I vyn ligger SvD:s kvarter i fokus med 1990-talsdelen som i denna del ansluter sig nära till 1960-talsarkitekturen (postmoderna delar runt hörnet bakom eken). Ovan den kraftiga takfoten i koppar ses två-tre våningar av SvD:s högdel. Platsen mellan 1990-talstillbyggnaden och Gjörwellsgatan upptas av den stora ek som medvetet sparades på 1960-talet. På andra sidan Gjörwellsgatan syns Bacon Hill i upphöjt läge bortom ett band av grönska.

I förgrunden ligger den sydöstra delen av Tidningshuset med Expressens entré med konstverk i vitbetongstavar. Mellan entrén och det kraftiga broräcket ligger en garageramp. Tidningshusets ursprungliga våningar är klädda i blå chamotte och påbyggnadsvåning från 1970-talet i blå plåt. Även nedre delen av Månlandaren är synlig.

Framför Tidningshuset återfinns östra delen av DN-torget med planteringskar i trä, cykelbana, cykelställ och angöringsficka.

Påverkan och effekt

SvD:s 1990-talsdel är ersatt av Ekenhuset vilket medför att inga delar av SvD:s byggnader syns i vyn. Något mer av grönskan på andra sidan Gjörwells gatan är synlig genom att Ekenhuset har ett annat fotavtryck än befintlig byggnad. Eken får ett nytt sammanhang där det är än större kontrast mellan trädet och den intilliggande byggnaden. Eken omges av en ny planteringsyta och en plats för uteservering.

Framför Tidningshuset har garagerampen ersatts av utökad torgyta och både broräcket och det glasade räcket vid Expressens entré är rivna. Torgytan har städats upp och en cirkelformad planteringsyta med träd, buskar och marktäckare har tillkommit.

Denna del av tidningskvarteren har fått en mer ordnad och stadsmässig karaktär samtidigt som det modernistiska gröna gaturummet förstärkts och blivit mer framträdande.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Medelstor negativ påverkan
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Medelstor negativ påverkan
Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av	Liten positiv påverkan

Stockholms skolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt.	
Byggnaderna för press, media, förlag	Stor negativ påverkan

Vypunkt 21. Fria Ukrainas plats/Dälden

Nuläge

Vyn domineras av Tidningshuset som upplevs trappa av från öster mot väster där det är länkat till parkeringshuset från 1970-talet. Närmast i bild syns den påkostade Expressenentrén med garageramp framför, byggnadens karaktäristiska skiktning med chamotte och plåtvåning under Månlandaren med sina stödben. Månlandaren ses över hörn med sina fönsterband och den konsekventa materialbehandlingen i rostfritt stål. Entréhallen i två plan hänger ut i stadsrummet som ett väldigt burspråk. Bortom Månlandaren syns teknikutrymmen på taket och bortanför det den på 1970-talet tillbyggda delen av Tidningshuset som övergår i det samtida parkeringshuset där ett jättelikt ventilationsgaller kännetecknar övergången mellan chamotte- och betongelementfasader.

Ovanför borte delen av Tidningshuset och parkeringshusets takkontur syns flera gavlar och tak tillhöriga 1940-talshusen. Till vänster om parkeringshuset syns en god del av Byggmästareföreningens hus från ca 1960.

DN-torget framstår som en odefinierad, rörig och svåröverskådlig plats med en stor mängd olika inslag. Det är ett otydligt stadsrum med oklar funktion. Genom de nya entréer och den upprustning som gjorts under 2000-talet är det svårt att läsa att det under de första årtiondena var en trafikdominerad plats ämnad att betjäna tidningarnas redaktioner och tryckeri. Samtidigt förekommer det fortfarande trafikrörelser över den borte delen av torget.

Planförslag

Påverkan och effekt

Parkeringshuset och del av Tidningshuset är rivna och Tidningshuset har kortats av med några fönsteraxlar. Teknikvåningen är ersatt av påbyggnaden Krönikan som trappar av i fem steg för att nå en höjd som upplevs likartad Månlandarens. Krönikans mer vertikala betoning som åstadkoms av både fönsteröppningarna och den vertikala reliefen i fasaden står i tydlig kontrast till Månlandarens horisontella betoning.

DN-torget har utökats genom att garagerampen lagts igen och in- och utfarten till parkeringshuset har utgått. Träd har planterats i båda ändarna vilket manifesterar ytan som en bilfri miljö. Platsen definieras tydligt genom Signalhuset som vänder en lägre del och huvudentrén mot torgytan. Signalhuset understryker Gjörwellsgatans sträckning genom att den södra

delen av byggnaden följer gatan, parkeringshuset det ersatt var inte orienterat längs gatan. Signalhuset ger annars en påtaglig ändring av stadsrummet genom sin utbredning och höjd. Bakomliggande bebyggelse kan endast anas. Krönikan bidrar till att skalan växer men inom den ram som satts av Månlandaren. Tidningshuset får genom tillägget en än mer adderad karaktär.

De tillkommande byggnaderna och volymerna har rena takavslut.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Medelstor negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Medelstor negativ påverkan

Vypunkt 22. Nya öppningen till Signalparken från DN-torget

Nuläge

I vyn ligger parkeringshuset i fokus. Här framgår hur byggnaden har en tydlig höjdmässig relation till Tidningshusets ursprungliga skala. I mötet mellan Tidningshusets västra del, som är tillkommen samtidigt som parkeringshuset, finns stora ventilationsgaller. Öppningarna i betongelementfasaden vittnar om husets funktion. Parkeringshuset håller undan från Gjörwellsgatan och följer istället Trängkårens rätvinkliga bebyggelsemönster. Ett genomgående drag i denna del av tidningskvarteren är hur volymerna trappar med indrag och förskjutningar i sidled.

På förgårdsmarken mellan parkeringshuset och gatan landar det skulpturala trapphustornet. Bortom tornet breder Byggmästareföreningens kontorshus ut sig. Delar av ett tegeltäckt takfall tillhörigt ett av flerbostadshusen från 1940-talet kan anas ovan trapphustornet.

I höger bildkant syns hur Tidningshuset är påbyggt med en plåtklädd våning under teknikvåningen. I denna del har byggnaden en tydlig trappning.

Påverkan och effekt

Parkeringshuset är rivet och ersatt av Signalhuset. Tidningshuset har kortats av för att skapa en distans mellan byggnaderna och för att öppna en passage till Signalparken. Att ett nytt rörelsestråk mellan parken och gatan uppstått kan läsas. Att parken existerar framgår inte i befintlig situation.

Signalhuset ramar in DN-torget som i nuläget upplevs som ett otydligt stadsrum. DN-torget utökats genom att körytor till parkeringsparkeringshuset omprogrammerats till torgyta. Nya träd har tillkommit vid Gjörwellsgatan. Den gröna förgårdsmarken mellan parkeringshuset och Gjörwellsgatan har utgått, Signalhuset är orienterat längs gatan vilket skapar ett tydligare definierat men mindre modernistiskt präglat gaturum. Byggmästareföreningens hus skymms till stor del men kan fortsatt identifieras vintertid. Inget av 1940-talsbebyggelsen är längre synlig från denna punkt.

Att Signalhuset med sin organiska form och rundade hörn avviker från befintlig bebyggelse är uppenbart, likaså att byggnaden utformats för att möta och närvara vid olika stadsrum och skalor. Det har samma höjd som parkeringshuset i mötet med parken och Tidningshuset. En tydligare gräns

till det bakomliggande funktionalistiska bostadsområdet bildas genom Signalhusets volym och placering.

Påbyggnaden Krönikan har ersatt befintlig teknikvåning och de trappande formerna förstärks genom de rytmiska indragen. Krönikan och Signalhuset innebär sammantaget en väsentlig utökning av bebyggelsens höjd och volym i jämförelse med nuläget.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Medelstor negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Medelstor negativ påverkan

Vypunkt 23. Gjörwellsgatan vid Wivalliusgatans hållplats

Nuläge

DN-skrapan reser sig mitt i bilden och är härifrån synlig i alla sina väsentliga beståndsdelar. Månlandaren kan uppfattas till form och volym, den uppfattas trycka ner Tidningshuset. SvD:s bebyggelse kan endast anas genom att 1990-talstillbyggnaden tittar fram bortom Tidningshuset.

I vyn ges en god bild av parkeringshuset med de öppna betongelementfasaderna och det skulpturala trapphustornet. Grönskan på förgårdsmarken framför parkeringshuset uppfattas men den är inte tongivande. Till vänster om parkeringshuset syns den solbelysta gaveln på 1940-talshuset i kvarteret Signallyktan.

Från denna punkt är det svårt att läsa DN-torget form och funktion, det uppfattas i första hand som ett vidgat gaturum.

Vyn ramas in av Byggmästareföreningens hus som möter gatan med ett hörn och det sex våningar höga flerbostadshus som byggdes längs gatan i början av 2000-talet.

Påverkan och effekt

Parkeringshuset är rivet och ersatt av Signalhuset. Bortom Signalhuset anas en del av Krönikan som i denna vy upplevs underordnat Månlandaren. Ekenhuset har ersatt SvD:s 1990-talsdel och reser sig härifrån som ett nytt landmärke i stadsbilden. DN-skrapan döljs bakom Signalhuset.

Gjörwellsgatan får en tätare stadskaraktär, där tilläggen i hög grad dominerar gatubilden. Ett i princip ett helt nytt stadsrum tillskapats genom de två nya byggnaderna och Tidningshuset med Månlandaren och från vypunkten blir de underordnade tilläggen och förlorar sitt historiska sammanhang.

DN-torget får genom Signalhusets placering, genom nya träd och till viss del genom Ekenhuset en ökad rumslighet och tydliggjord funktion. Grönskan på förgårdsmarken har utgått då Signalhuset placerats framme vid gatan. Nya träd har tillkommit hitom Signalhuset och vid den tydliggjorda passagen in till Signalparken. Parkrummet kan nu uppfattas från Gjörwellsgatan, vilket är positivt. Signalhusets uppbyggnad med en högre central kärna och lägre delar som plockar upp den omgivande bebyggelsens riktning och höjder framgår väl i denna vy. Byggnadens mjukt svängda hörn gör att den uppfattas som avvikande eller med egen

karaktär. Det är positivt att gaveln på det funktionalistiska bostadshuset framträder tydlig.

Ekenhuset inordnar sig i den befintliga bebyggelsens riktningar och trappande former.

Berörda riksintressanta uttryck	Påverkan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)	Medelstor negativ påverkan.
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Stor negativ påverkan
Byggnaderna för press, media, förlag	Stor negativ påverkan

8.6 Konsekvenser – riksintresse för kulturmiljövården

Nedan görs konsekvensbedömning utifrån riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115). Den redovisar berörda uttrycken och de konsekvenser som bedöms uppstå i den ordning de är upptagna i riksintressebeskrivningen.

8.6.1 Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna

Västerbron binder samman Södermalm med Kungsholmen och förblir visuellt framträdande i vyer mot Marieberg. Planförslaget bedöms inte påverka läsbarheten av stadens grammatiska uppbyggnad med dess kopplingar mellan olika stadsdelar åtskilda av vatten. Se exempelvis vy 2, 4 och 5. Vid Västerbrons landningsplats vid Marieberg kan den visuella effekten av brons möte med stadsdelen snarare förstärkas genom planförslaget.

Eftersom påverkan i stort är att betrakta som marginell bedöms varken positiva eller negativa konsekvenser för uttrycket uppstå till följd av planförslaget.

8.6.2 Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna)

Marieberg och tidningskvarteren är tydliga exempel på Stockholms bebyggelseutveckling under 1900-talet. Själva tidningskvarteren är i huvudsak en modernistisk industrimiljö med influenser från USA:s höghusarkitektur. Komplexet speglar en arkitektur- och industrihistorisk epok i stadens utveckling. Nedan redogörs för konsekvenser för stadsdelens karaktäriserande årsringar.

1700- och 1800-talen - malmgårdarna

Den tidiga bebyggelsen i Marieberg i form av malmgårdar bedöms visuellt påverkas i låg grad av planförslaget då dessa ligger ut mot vattenfronten med tidningskvarteren bakom. Den stora bebyggelseskalan i området förstärkts genom planförslaget, vilket ökar kontrasterna ytterligare mellan malmgårdarna och bebyggelsen på höjden. Se exempelvis vypunkt 7, 9, 10 och 11. Se vidare i bedömning av uttryck Malmgårdar, tidig bebyggelse på malmarna.

1930- och 40-talen - funktionalismen

Den till planområdet angränsande 1940-talsbebyggelsen påverkas främst av skuggning, vilket i detta fall också till viss del är ett problem från kulturmiljösynpunkt eftersom optimerad solbelysning av fasader är en viktig grundförutsättning i 1930-talets stadsplan. Det nya Signalhuset inom Trängkåren 7 ligger i direkt anslutning till de funktionalistiska bostadskvarteren som därmed ges en ny inramning. Signalhuset i Trängkåren 7 bryter i form och placering mot den strikta geometrin/strukturen som präglar funktionalismen. Samtidigt innebär kontrasten att årsringarna tydliggörs.

Det är positivt att Signalhusets placering och utformning förbättrar den fysiska kopplingen till, den i sin grundkaraktär funktionalistiska, Signalparken.

I övrigt kan 1940-talsbebyggelsens synlighet mot omgivningen minska från vissa platser. Konsekvensen mildras genom att Signalhuset trappar ner mot Wennerbergsgatan för att anpassa höjden till de intilliggande lamellhusen. Konsekvenserna för 1940-talets årsring bedöms sammantaget som små negativa.

1950-70-talen - Modernismen

På håll (i den stora skalan) framträder tidningshusens högdelar, Erlanderhuset och Bacon Hill tydliga modernistiska årsring (se även uttryck stadssiluetten). Bedömning av påverkan varierar från liten till medelstor negativ, beroende på i vilken grad den monumentala och renodlade modernistiska kompositionen utmanas eller luckras upp.

Från innerstaden bedöms planförslaget ge liten påverkan på uttrycket. Se vypunkt 1 till 5. Den modernistiska epoken bedöms fortsatt vara dominerande, trots viss konkurrens genom tillägget Ekenhuset.

Från Tranebergsbron och Gröndal bedöms påverkan vara medelstor negativ. Från Tranebergsbron (Vypunkt 6) är det positivt för avläsbarheten och upplevelsen av tidningskvarteren att DN-skrapans högdel inte skymms, men negativt enligt samma måttstockar att byggnaden får konkurrens av en ny hög byggnad och därigenom mindre luft kring sin formstarka volym. Däremot leder planförslaget till att de modernistiska bostadshusen till stor del döljs. Denna negativa konsekvens mildras dock något av att de kommer även i framtiden att stå fria från vattenrummen i söder och sydöst.

Från Gröndal (vypunkt 7) är den planerade samtida årsringen framträdande i negativ bemärkelse. Ekenhuset bryter av den modernistiska

kompositionen och spänningsfältet mellan DN-skrapan och SvD-huset. Från Långholmen (vypunkt 8) skymms idag SvD-huset och delar av DN-skrapan av Bacon Hill. Planförslaget innebär att DN-skrapan skymms ytterligare till att vara helt dold. Konsekvensen blir i dessa fall att läsbarheten av Mariebergs modernistiska utbyggnadsfas försvagas. Konsekvensen bedöms som medelstor negativ.

Från Västerbron (vypunkt 9A och 9B) har Mariebergs storskaliga bebyggelse en mycket framskjuten placering och roll. Hur Mariebergs byggnadsvolymer upplevs och framträder varierar vid rörelse utmed bron. Erlanderhuset och Bacon Hill döljer i olika grad DN-skrapan och SvD-huset längs sträckan. De nya volymerna är tydligt avläsbara som en ny årsring. Beroende på vypunkt från Västerbron förändras Ekenhuset från en fristående volym till att läsas ihop med Erlanderhuset. En fristående självständig volym bidrar positivt till läsbarheten av den modernistiska årsringen. Konsekvenserna för uttrycket om stadens årsringar sett från Västerbron bedöms bli små till medelstora negativa och knutna till att kompositionen av de storskaliga volymerna från 1960-talet förändras där tidningskvarterens högdelar går från att i olika grad vara synliga till dolda av Ekenhuset.

På mellanstort och nära avstånd gör sig fler stadsbyggnadsepoker påminna. Planförslaget innebär att Marieberg blir mer uppblandat. Ekenhuset och i viss mån även Signalhuset är tillägg vars visuella dragningskraft från olika vypunkter utmanar den modernistiska dominansen. Samtidigt bedöms den storskaliga modernistiska bebyggelsen tåla en viss grad av konkurrens genom dels byggnadernas skala, dels deras lokalisering till höjdlägen.

Den modernistiska årsringen bedöms försvagas genom rivning av det brutalistiska parkeringshuset.

Lastgatan får en förändrad karaktär i söder när 1990-talstillbyggnaden inom Trängkåren 6 rivs och en ny byggnad tar dess plats, delvis också av att rampen söder om Tidningshuset inom Trängkåren 7 utgår.

1980- och 90-talen - Postmodernismen

Rivning av SvD:s tillbyggnad innebär en förlust av ett postmodernt inslag i tidningskvarteren. Tillbyggnadens kulturhistoriska värde är i hög grad knutet till att det är en del av och årsring i ett större värdefullt byggnadskomplex. De kulturhistoriska värdena har bedömts som små till måttliga. Konsekvensen för läsbarheten av den postmoderna epoken i riksintresset bedöms som liten negativ.

Månlandaren utgör en uttrycksfull tillbyggnad i Trängkåren 7 från den postmodernistiska eran. Den får i planförslaget sällskap av Krönikan, en ny påbyggnad på Tidningshuset. Krönikans samtida gestaltning och Månlandarens starka identitet bedöms medföra att den postmoderna epoken fortsatt är läsbar inom tidningskvarteren. Byggnaden kommer även fortsatt vara väl exponerad ut mot Gjörwellsgatan (Se vypunkt 21 och 23). Synligheten från och Rålambsvägen och lastgatan påverkas inte.

Kvarteret Taffelberget på den norra sidan av Rålambsvägen är uttryck för 1980-talets stadsbyggande och den postmoderna eklektiska arkitekturstilen. Taffelberget har en egen stark identitet som inte bedöms utmanas eller försvagas av planförslaget. Se vypunkt 15. Konsekvenserna för Mariebergs postmoderna årsring bedöms sammantaget som små negativa.

En ny årsring

Marieberg som helhet karaktäriseras av ständiga tillägg, ofta med storskaliga volymer eller planer. Att göra tillägg som är storskaliga är därmed inte främmande för Marieberg och följer områdets historiska karaktär. De nu föreslagna volymerna kan därför ses som en förstärkning av de Stockholmska särdragen vilka innebär ständig utveckling av en växande stad. Det är särskilt längs Gjörwellsgatan som den nya årsringen blir påtaglig.

Stadsdelen Marieberg får ett kompletterande arkitektoniskt tidslager. Kvarterets nya utbyggnadsfas bedöms bli tydligt läsbar i den fysiska miljön.

Tillkommande bebyggelse är uttryck för dagens stadsbyggande avseende arkitektur och fokus på förtätningar av staden. Förändringen innebär därför att tidningskvarteren kommer att återspegla fler byggnadsepoker. Samtidigt bedöms kvarterens dominerande modernistiska prägel att bli uppblandad och därmed mindre renodlad/stringent.

Den samtida arkitekturen underordnar sig inte den befintliga bebyggelsen. Ekenhuset kommer att uppfattas som en tillagd del av tidningskvarteren medan Signalhuset genom sin utformning kan sägas distansera sig eller bryta sig loss från detta sammanhang. Signalhusets fristående uttryck kan på sikt innebära att den blir svår att placera i sitt geografiska och arkitekturhistoriska sammanhang.

Konsekvenserna för läsbarheten av stadens utbyggnadsfaser bedöms sammantaget som små negativa.

8.6.3 Stadssiluetten

Planförslaget ger en påverkan på stadssiluetten, framför allt genom det planerade Ekenhuset. Vystudien visar att påverkan och konsekvenser skiljer sig åt beroende på från vilka håll och avstånd man blickar mot Marieberg och tidningskvarteren. Den modernistiska kompositionen bedöms som både tålig och känslig för förändring. Den modernistiska siluetten är i den stora skalan robust genom byggnadernas stora skala, dominerande läge och tidstypiska utformning. Ekenhusets placering med höga offentliga byggnader eller kontor som tar plats i stadssiluetten kan även sägas ligga i linje med Stockholms bebyggelsetradition. Känsligheten ligger i att kompositionen i nuläget är tydligt modernistisk (se även uttryck om stadens årsringar) utan större konkurrens från andra landmärken. Känsligheten ligger också i samspelet och den inbördes konkurrensen i den modernistiska kompositionen, dels mellan DN-skrapan och SvD-huset, dels mellan tidningshusen och bostadsmastodonerna Erlanderhuset och Bacon Hill.

Planförslaget innebär att Mariebergs samlade visuella dragningskraft i vissa fall förstärks (t.ex. vypunkt 4, 5 och 13) på ett mer positivt sätt. Från andra vypunkter kan istället planförslaget sägas "lösa upp" kompositionens tydliga kontur och försvaga densamma (t.ex. vypunkt 1, 2 och 7).

I bedömning av konsekvenser för stadssiluetten är upplevelsen av Marieberg med tidningskvarteren från centrala staden viktiga. Dels för att det härifrån är många människor som uppfattar/betraktar Marieberg, dels för att tidningskvarteren planerades för att vara väl synliga/dominerande från centrala delar av staden.

Sett från centrala Stockholm innebär planförslaget att det nya Ekenhuset sticker upp mellan Tidningskvarteren och bostadsmastodonerna Erlanderhuset och Bacon Hill. Planförslaget innebär att den modernistiska kompositionen förändras.

Välgörande för stadssiluetten är vyer med större luft mellan Ekenhuset och de andra byggnadsvolymer och/eller där tillägget får en tydlig roll som ny årsring (vypunkt 3, 4 och 5). Det skapar en mer harmonisk och läsbar stadssiluett. Motsatt är det mer negativt i vyer där tillägget i varierande grad läses ihop med de modernistiska byggnadsvolymer (vypunkt 1).

Ekenhuset förhåller sig till Mariebergs stadsbyggnadsmönster av växelvis vinkelrätt ställda högdelar. Där DN-skrapan och SvD-huset vänder sig mot staden har Ekenhuset sin smalare kortsida mot densamma. Tillsammans med dess trappande form som bidrar till att visuellt bryta ner byggnadskroppens volym mildras dess visuella påverkan. I huvudsak är

bedömningen att Mariebergs dominerande modernistiska siluett försvagas i liten grad av planförslaget från de centrala delarna av staden. DN-skrapan har fortsatt en tydlig roll som landmärke och orienteringspunkt.

Västerbron är ett viktigt rörelsestråk för upplevelsen av Mariebergs siluett (vyer 9A och 9B). Här förändras uppfattningen av planförslagets påverkan på siluetten utmed bron. Påverkan innebär att stadssiluetten blir mindre stringent och att tidningskvarterens högdelar i varierande grad skymms eller döljs. Erlanderhuset spelar fortsatt huvudrollen trots en viss konkurrens från Ekenhuset. Konsekvensen bedöms som liten till medelstor negativ.

DN-skrapans roll som landmärke i siluetten försvagas från framförallt väst och sydväst (se vypunkt 6 Tranebergsbron och 7 Gröndal). Upplevelsen och läsbarheten av DN-huset förändras av att denna byggnadsvolym får mindre luft och rymd kring sin övre del. Även den inbördes relationen mellan DN-skrapan och SvD-huset påverkas, framför allt sett från Gröndal. Även Signalhuset gör avtryck i siluetten. Från Tranebergsbron ligger tillägget med luft i förhållande till den befintliga bebyggelsen i tidningskvarteren och uppfattas som en byggnadskropp med egen identitet i stadssiluetten. Från Gröndal bryter Signalhuset och Ekenhuset upp linjen med modernistiska solitärer och skapar en rörigare siluett. Konsekvenserna bedöms från dessa väderstreck som medelstora negativa för vyer från Tranebergsbron och stora negativa för Gröndal.

När DN-skrapan och SvD-huset planerades och uppfördes låg fokus på hur husen skulle uppfattas från centrala delar av Stockholm, inte från exempelvis Gröndal. Samtidigt går det att från Gröndal förstå luftigheten i 1958 års plan. Detta betyder att vypunkten är viktig men att den inte tillmätts samma betydelse som vypunkter från innerstaden och Västerbron.

DN-skrapans roll som solitärt utropstecken ovan parkbältet norr om Marieberg påverkas från vissa punkter och vinklar där viss konkurrens uppstår mellan de höga byggnaderna (vypunkt 12). Ekenhuset uppfattas dock lägre än DN-skrapan och därmed underordnad i stadssiluetten. Från Rålambshovsparken (vypunkt 13) får Ekenhuset ett stort visuellt genomslag, men ger samtidigt en större tyngd åt SvD-huset i dess relation till DN-skrapan. Konsekvensen bedöms som liten negativ, men med positiva aspekter.

Konsekvenserna för stadens siluett bedöms variera i spannet mellan små och stora negativa. Störst negativa konsekvenser bedöms planförslaget få från syd och sydväst där siluettens tunga och lugna prägel blir mindre distinkt och den modernistiska linjeföringen luckras upp.

8.6.4 Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranter, obebyggda bergsformationer och grönlädda höjder

Mariebergs modernistiskt formade stadsbild kännetecknas av ett medvetet förhållningssätt till naturlandskapet, med höga byggnader placerade på höjden av Mälarens förkastning. Ekenhusets höglänta placering kan också i viss mån bidra till att förstärka områdets topografi med dess kraftiga nivåskillnader mellan vattennivån och höjder (se vy 4 och 11).

Den kuperade sjösidan med sitt grönstråk och bergsformationer sparade, tas inte i anspråk av planförslaget. Även visuellt bedöms förkastningsbranten med tillhörande grönstråk fortsatt att vara ett dominerande inslag i stadsbilden (se t. ex. vypunkt 5, 8 och 9A). Läsbarheten av samspelet mellan funktionalismens/modernismens stadsbyggande och naturlandskapet bedöms påverkas marginellt genom tillkomsten av en ny årsring.

Sammantaget bedöms konsekvenserna som obetydliga.

8.6.5 Fronterna mot vattenrummen

Mariebergs vattenfront bedöms generellt påverkas i liten grad av planförslaget. Den visuella upplevelsen av Mälarens gröna strandlinjer, förkastningsbrant och de strandnära malmgårdarna bedöms påverkas obetydligt av planförslaget. Ut mot vattnet kommer tidningskvarterens högdelar och de storskaliga modernistiska bostadshusen fortsatt vara en betydelsefull del av stadens siluett, om än förändrad.

DN-skrapan är ett landmärke under dagtid som påverkar upplevelsen av stadens front mot vattenrummet. Men byggnaden är även ett tydligt landmärke under kvällstid och natt då den upplyst speglar sig i vattnet. Sett över Riddarfjärdens vattenrum från stadens centrala delar bedöms DN-skrapan bibehålla sin funktion som landmärke.

Fronten mot vattenrummet påverkas framför allt från sydväst. Här bedöms konsekvensen som medelstor negativ eftersom planförslaget bryter upp Mariebergs vattenfront med spänningsförhållandet mellan DN-skrapan och SvD-huset (se vypunkt 7 från Gröndal). Signalhuset och Krönikan påverkar även upplevelsen av den för fronten mot vattnet betydande bostadsmastodonten Kattuntryckeriet.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för fronterna mot vattenrummen bli små till medelstora negativa.

8.6.6 Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet

Tidningskvarterens täta och rätvinkliga bebyggelsestruktur kontrasterar mot den gröna karaktären och luftigheten i omkringliggande parker, funktionalistiska bostadsområden med "hus i park" och sommarvillornas friliggande trädgårdstomter. Kontrastverkan mellan tidningskvarteren och gröna parklandskap är avläsbar från delar av Fredhällsparken, Rålambshovsparken och parkstråket utmed Mariebergs vattenfront (se vypunkt 7, 8, 9A, 9B, 12 och 13). Planförslaget medför en förtätning av tidningskvarteren som i viss grad bedöms öka denna kontrast ytterligare.

Tidningskvarterens visuella dragningskraft stärks. Ingen fysisk påverkan sker på parklandskapet och kontakten med tidningskvarteren och omgivande grönstråk bibehålls. Samtidigt bedöms planförslaget innebära att sambandet mellan funktionalistiska/modernistiska utformade parklandskap och bebyggelsekvarter försvagas i liten grad av planerad förtätning. (Se även uttryck om modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk samt stadens årsringar). Kontrasten förstärks på ett negativt sätt.

Konsekvenserna bedöms sammantaget som små positiva till små negativa.

8.6.7 Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet

Mariebergs storskaliga modernistiska komposition utgör en emblematiske Stockholmsvy. Från utsiktspunkten på Skinnarviksberget, den av de välbekanta utsiktspunkterna som är närmast berörd i detta fall, (se vypunkt 1) blir utblicken mot Marieberg mindre stringent än i nuläget. Ekenhuset skymmer ingen av de modernistiska byggnaderna. Samtidigt gör den ett avtryck, men inte tillräckligt stort för att tillägget ska vara tydligt läsbart. Utblicken går från harmoni med tydlig ordning mellan stora byggnadsvolymer till en mindre harmonisk komposition.

Konsekvensen bedöms som liten negativ.

8.6.8 Stenstadens tydliga yttre gränser vid västra stenstadsgränsen

Trängkåren 6 och 7 ligger i stenstadens krans som i hög grad är präglad av funktionalismens och modernismens stadsbyggnadsideal. På avstånd utgör Marieberg med sina stora byggnadsvolymer markör för denna gränszon i stadslandskapet.

Den särpräglade karaktären med storskaliga volymer i ett läge mellan den täta stenstaden och den glesare strukturen i innerstadens utkanter och ytterstaden bedöms i en mening förstärkas av planförslaget.

Mellan stenstaden och Marieberg ligger Rålbshovsparken, vilket bidrar till att dessa årsringar inte riskerar att läsas ihop.

Eftersom västra stenstadens yttre gräns inte utmanas bedöms konsekvenserna som obetydliga.

8.6.9 Malmgårdar

Malmgårdarna (Triewalds malmgård, Villa Adolfsberg, Villa Klastorp och Stora Rålbshov) vid Mälaren är småskaliga i jämförelse med den högre liggande bebyggelsen i tidningskvarteren samt de modernistiska bostadskomplexen.

Planförslaget bedöms innebära att den stora bebyggelseskalan i högre grad koncentreras till tidningskvarteren. Kontrasten i skala mellan malmgårdarna och tidningskvarteren blir därmed än mer visuellt påtaglig i stadsbilden. Denna kontrastverkan innebär samtidigt att malmgårdarnas särprägel i miljön sticker ut (se t. ex. vypunkt 10 och 11).

Den förstärkta skalförskjutningen och kontrastverkan bedöms innebära såväl små positiva som små negativa konsekvenser för läsbarheten av den förindustriella bebyggelsen.

8.6.10 Nya typer av offentliga byggnader

Norr om tidningskvarteren ligger det f.d. mentalsjukhuset Konradsberg, ett tidigt exempel på 1800-talets storskaliga institutionsbyggande. Den i parkmiljön inbäddade slottslika anläggningen bedöms inte påverkas negativt av den föreslagna utvecklingen inom kv. Trängkåren.

Obetydliga konsekvenser.

8.6.11 Modernismens genomslag (1930-1940-talen)

Se stadens årsringar.

Små negativa konsekvenser

8.6.12 Modernistiska höghus spridda över staden

Samlade grupper av storskaliga, olika hus är ovanliga i Stockholm och ett särdrag för Marieberg. De högsta byggnaderna i Stockholm står i regel solitärt eller är samkomponerade till grupper med lika eller likartade volymer. I Marieberg finns en planerad olikhet som är starkt kopplad till 1958 års stadsplan.

I gruppen av storskaliga individuellt formade 1960-talsbyggnader är DN-skrapan av särskild betydelse för stadsbilden, både genom sin höjd och genom sin slanka form som gör att den så tydligt har ett släktskap med andra byggnader som konstituerar det aktuella uttrycket såsom Folksamhuset, Skattehuset och Wenner-Gren Center. Byggnaden är en västlig utpost i denna kategori. Därtill är DN-skrapan ett särskilt betydelsefullt landmärke sett till hela staden under dygnets mörka timmar genom de inbyggda möjligheterna till fasadbelysning och ljusskyltning.

För gruppen av höga byggnader, den modernistiska kompositionen som skapades genom 1958 års stadsplan, är planens konsekvenser analyserade under uttrycket stadssiluetten. Kontorshuset Eken innebär att Mariebergs visuella dragningskraft stärks. Den modernistiska epoken blir fortsatt tydligt tongivande men ett nytt tidslager i gruppen av höga hus innebär även negativa konsekvenser i form av bland annat minskad luft mellan byggnaderna och en mindre harmonisk komposition.

För landmärket DN-skrapan innebär tillkomsten av Ekenhuset, Signalhuset och Krönikan att byggnaden får en något minskad synlighet i den nära skalan och mellanskalan. På större avstånd, från centrala innerstaden, uppstår ingen inskränkning i synligheten.

DN-skrapans inbördes placering i husgruppen, längst i nordväst, innebär att den från väster och nordväst inte lika tydligt ingår i en grupp utan framstår mer som ett solitärt landmärke. Byggnadens dominans i dessa delar av staden kommer till stor del bestå, parkgrönska avskärmar till stor del ny bebyggelse i vyerna. Ekenhuset innebär dock viss konkurrens från flera vinklar. Från stadens entré från väster, Tranebergsbron, är dess påverkan på DN-skrapans dominans mer märkbar.

Under de mörka timmarna bedöms inte Eken ge någon betydande påverkan på DN-skrapans roll som en lysande fyr. Byggnaden planeras i detta skede inte förses med någon utvändig belysning utan kommer att lysa inifrån likt andra kontorshus. Detta kan inte regleras i detaljplan. Planerad restauranglokal högst upp kommer bli väl synlig på avstånd men ljusbilden kommer med stor sannolikhet vara markant underordnad DN-skrapans illuminerade fasadmönster, upplysta utrymningstrapphus och ljusskyltning.

Både gruppen av höghus från den modernistiska epoken och DN-skrapans särskilda betydelse som landmärke påverkas. Graden av påverkan varierar. Konsekvenserna bedöms sammantaget bli små till medelstora negativa.

8.6.13 Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk

Grönområdena utmed Gjörwellsgatan södra sida, med Mariebergsparken, utformade i linje med Stockholmsskolans landskaps- och naturanpassade gestaltning ger åt detta väderstreck en grön inramning till tidningskvarteren. Planförslaget innebär inget fysiskt intrång i detta park- och grönstråk. Högre bebyggelse än i nuläget, i form av Ekenhuset och Signalhuset, kommer närmare inpå parkstråket. Det innebär att gränsen mellan tidningskvarteren och parkstråket kan uppfattas som mer direkt. Eftersom gränsen redan idag är tydlig genom Gjörwellsgatan bedöms konsekvenserna som obetydliga utifrån ett riksintresseperspektiv.

Rålambshovsparken och Fredhällsparken är ett sammanhängande parkstråk utmed dalgången nedanför Marieberg. Planförslaget innebär inget fysiskt ingrepp i parkmiljöerna. Det föreslagna Ekenhuset får stort visuellt genomslag från olika platser utmed stråket, framför allt delar av Rålambshovsparken (se vypunkt 12 och 13). Relationen mellan park och bebyggelse i den funktionalistiska och modernistiska årsringen bedöms fortsatt vara läsbar.

Skulpturparken bevaras men påverkas indirekt av ökad skuggning under viss tid av dygnet (läs mer under Konsekvenser PBL).

Eftersom planförslaget inte innebär intrång, fragmentisering eller barriärverkan av modernistiska parkanläggningar och parkstråk, utan påverkan är indirekt och den indirekta påverkan svag bedöms konsekvenserna för riksintresseuttrycket som obetydliga till små negativa.

8.6.14 Postmodernistiska områden

Se stadens årsringar.

Små negativa konsekvenser.

8.6.15 Stockholms som industristad

Tidningsframställningen som bedrevs av Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet var en industriell verksamhet med omfattande transporter, något som bidrog till att de inte fick vara kvar i Klarakvarteren. När de flyttade ut till Marieberg blev det en av de sista industrietableringarna i vad som idag är Stockholms innerstad. Tryckerierna i Marieberg har därför en plats i berättelsen om Stockholms som industristad.

Lastgatan mellan DN:s och SvD:s komplex har haft liknande funktion och grundkaraktär ända sedan byggnaderna uppfördes på 1960-talet. Lastning och lossning var mer intensiv så länge tidningarna trycktes på platsen (SvD flyttade tryckeriet redan 1972). Gatan blev ett mer definierat rum när Tränggåren 6 byggdes till i början av 1990-talet. Tidigare flöt gatan ut i en parkeringsplats mot Gjörwellsgatan.

Så länge tryckerierna fanns kvar i Marieberg var denna del av tidningskvarteren att betrakta som ett litet men intensivt brukat industriområde. Ytan mellan tidningshusen var en rationell rangeringsyta av stor betydelse för logistiken. Nu är ytan och lastkajerna delvis att betrakta som industriminne men det finns en kontinuitet i logistikfunktionen, även idag är transporterna många och lastkajerna används ännu. För den bevarade industrikaraktären är lastkajer, lastportar, skärmtak och vaktkur viktiga uttryck, liksom de öppna, rationella markytorna som saknar gröna inslag. Att bjälklagen ligger i höjd med lastkajerna och inte med gatan hör också till den industriella prägeln.

De förändringar som planen medger innebär att den industrihistoriska karaktären försvagas. Lastgatans form blir mer upplöst och den får en ökad grad av arkitektonisk bearbetning, programmering och tillägg av grönska. Den renodlade logistikkaraktären minskar till följd av detta liksom av en eventuell sänkning av bjälklagsnivån i Tidningshuset. Läsbarheten kring miljöns industriella ursprung bedöms dock endast påverkas i liten grad. Lastfunktionen mot Tränggåren 6 bibehålls, liksom lastkajer, skärmtak och vaktkur. Det innebär att industrihistoriska karaktärsdrag blir tydligt närvarande längs gatan.

Igenläggningen av garagerampen på DN-torget innebär dock att logistiklösningarna knutna till tidningsframställningen får en mindre framträdande roll. Bebyggelseutvecklingen med nya kontorsvolymerna vid Gjörwellsgatan, den fortsatta utvecklingen av DN-torget, platsbildningen vid den sparade eken och den nya kontakten med Signalparken innebär en fortsatt förflyttning bort från den industriella karaktären.

SvD:s stora tryckerifönster bevaras och bedöms få mer exponering genom placeringen av Ekenhusets huvudentré i nära anslutning.

Små negativa konsekvenser.

8.6.16 Byggnaderna för press, media, förlag

Som huvudstad har Stockholm varit Sveriges centrum för media, däribland tidningsverksamhet. De stockholmska dagstidningarna har haft nationellt inflytande. Inspiration till de nya tidningskvarteren under 1950-talet kom från USA. Näringslivet inspirerades vid tiden av höga hus och möjligheterna att nå synlighet i stadsbilden. På så sätt kom arkitekturen i tidningskvarteren i Marieberg att mycket tydligt manifestera "den tredje statsmakten" och Stockholms roll som nationellt mediacentrum. Tidningshusen är representativa för kulmen av papperstidningarnas era innan digitaliseringen.

Kvarter i förändring

Mediabranschen och därmed även tidningskvarteren har befunnit sig i en kontinuerlig förändringsprocess, från flytten från Klarakvarteren till Marieberg och vidare till idag. Förändringar är också tydliga i de anpassningar av verksamheterna som gjorts och som tydliggörs i bland annat olika tillbyggnader. Digitaliseringen har de senaste decennierna i hög grad påverkat medielandskapet. Papperstidningen har på historiskt kort tid konkurrerats ut av digitala forum. Tryckerierna blev inte långvariga i Marieberg. Tidningskvarterens södra sida har över tid gått från att vara tidningskvarterens baksida med kör- och parkeringsytor till att bli mer av en framsida med ett stenlagt torg (DN-torget).

Med tiden har tidningsredaktionerna minskat sin utbredning och SvD har sedan länge lämnat sin byggnad där konsultbolaget Sweco huserat sedan dess. En utveckling mot ett mer generellt kontorskvarter har pågått i årtionden.

Rivningar

Det tidiga 1990-talets tillbyggnad inom Trängkåren 6 var en del av Svenska Dagbladets ändrade lokalförsörjning efter att tryckeriet flyttat från

Marieberg. Tillbyggnaden inrymde redaktions- och konferenslokaler som visar på en förändring av verksamheten och nya arbetssätt. Den bedöms dock ha begränsade värden som exponent för tidningsframställning. Byggnaden har ingen symbolfunktion utan är ett till största delen lågmålt tillägg till 1960-talsanläggningen.

Dagens Nyheters och Expressens parkeringshus med underjordiska motionslokaler visar hur stora arbetsplatser under 1970-talet utvecklades med personalvård och parkeringsbehoven växte under bilismens era. Byggnaden utgör i första hand ett exempel på generella företeelser kopplade till det stockholmska arbetslivet och inget särpräglat för tidningsbranschen. Tillbyggnaden av Tidningshuset gjordes för att integrera parkeringshuset med övriga byggnader.

Rivningarna av parkeringshuset och 1990-talets kontorsdel innebär generellt sett att läsbarheten av tidningskvarterens historiska utveckling försvagas. Det blir inte längre möjligt att avläsa att Svenska Dagbladet expanderade sin anläggning och att Dagens Nyheters och Expressens redan omfattande egna värld med utbyggd intern service runt om själva tidningsproduktionen utvecklades ytterligare efter tio år på platsen. De från kulturhistorisk synpunkt mest väsentliga byggnaderna, de som har en symbolfunktion och som berättar om de höga ambitionerna vid den omdiskuterade flytten från Klarakvarteren, bevaras. Även de industrihistoriska delarna av tidningskomplexen blir kvar. Rivningarna bedöms ge små negativa konsekvenser för uttrycket pressens byggnader.

Det nya i befintlig miljö

Planförslaget medför att kvarteren kompletteras med en samtida årsring, vilket bedöms påverka karaktären av ett verksamhetsområde för press och media. Nya byggnader utan koppling till de ursprungliga byggaktörerna och deras verksamhet tillkommer vilket gör miljön mindre renodlad och mer uppblandad. Tidningarnas byggnader kommer att uppfattas som ett tidslager, Ekenhuset, Signalhuset och sannolikt också Krönikan som ett annat. Samtidigt kan planförslaget innebära en vitalisering som stärker kvarterens betydelse och de offentliga ytorna som målpunkt i stadslandskapet.

Gjörwellsgatans karaktär av framsida med viktiga stråk och torgbildning förstärks ytterligare av planförslaget. Samtidigt innebär detta en fortsättning på en succesiv försvagning av kvarterens industrikaraktär.

En följd av utvecklingen av Gjörwellsgatan är att den utmanar Rålambsvägen som tidningskvarterens självklara representativa framsida.

Utmed Rålambsvägen kommer DN-skrapan och SvD:s högdel fortsatt ha en huvudroll och svara för en god läsbarhet av tidningskvarterens ursprungliga upplägg.

För SvD:s högdel innebär Ekenhuset att en ny högre byggnad uppförs på nära avstånd. Genom att Ekenhuset tvärställs gentemot 1960-talsbyggnaden och genom en avvikande form,- kulör- och materialverkan bedöms effekterna bli måttliga. Från vissa delar av staden kommer SvD:s högdel att bli mindre synlig eller få en mindre självständig roll i stadsbilden. I närområdet bedöms byggnaderna kunna samverka väl.

Påverkan på den uppfattade historiska relationen (spänningen/symboliken) mellan DN-skrapan och SvD-huset blir begränsad. Genom Ekenhusets placering söder om de två konkurrerande tidningarnas symbolbyggnader uppstår ingen betydande förändring i relationen, vilken främst kommer till uttryck i öst-västliga vyer från centrala staden, Västerbroplan och Rålambshovsparken. Ekenhuset påverkar stadsbilden i dessa vyer men ändrar inte på något väsentligt sätt den kulturhistoriskt intressanta konkurrenssituationen.

För DN-skrapan som dominerande landmärke i västra innerstaden innebär Ekenhuset dock en konkurrens men den symbolstarka tidningsskrapans ställning i staden utmanas inte på allvar.

För de ursprungliga lågdelarna inom Trängkåren 6 och 7 bedöms tilläggen i form av Ekenhuset och Krönikan lösas arkitektoniskt väl med god historisk läsbarhet. Generellt avviker de tillkommande byggnadernas arkitektur från den befintliga på ett sätt som tydliggör den historiska utvecklingen och möjliggör en förståelse för tidningskvarterens etablering. De fortsatta ändringarna av trafik- och logistiktor till förmån för vistelseytor innebär dock att förståelsen för tillverkningsprocessen försvåras.

Signalhuset blir till skillnad från det parkeringshus det ersätter frikopplat från DN:s och Expressens byggnadskomplex. Med detta grepp och genom byggnadens form och gestaltning som avviker från det rätvinkliga huvudsakliga mönstret i tidningskvarteren blir byggnaden en solitär. Byggnaden anpassas följsamt till sitt läge vid Signalparken och 1940-talets bostadsområde istället för att som parkeringshuset vända sig bort från dessa. Följden av detta kan ses som att tidningskvarterens utbredning på ett sätt minskar. Genom kontorsfunktionen och en rumslig samverkan vid DN-Torget och Signalparken bibehålls ett sammanhang med tidningsbyggnaderna.

Sammantaget bedöms konsekvensen av planförslaget innebära att läsbarheten av tidningskvarteren som symbol för Stockholm som mediacentrum och som uttryck för de tryckta tidningarnas glansdagar bli medelstora negativa.

8.7 Kumulativa effekter - riksintresse

Bedömningen av kumulativa konsekvenser för befintliga kulturmiljövärden är en viktig del av MKB-processen och i samhällsplaneringen i stort.

När flera parallella stadsbyggnadsprojekt planeras samtidigt finns en risk att inte tillräcklig hänsyn tas till kulturmiljövärden som spänner över större geografiska områden än inom utredningsområdet. Det gäller även för projekt som planlagts men som ännu inte realiserats, eftersom det är vad planen medger som ska vara utgångspunkten för bedömningen av de kumulativa effekterna. Bedömningen omfattar inte ej beslutade planer.

Vid Odenplan har ny detaljplan för fastigheten Spelbomskan 9 med flera (det så kallade Läkarhuset) vunnit laga kraft 2025. Planen medger en högre byggnadsvolym som kommer att framträda i stadssiluetten. Planen bedöms inte beröra identifierade kulturvärden inom Trängkåren 6 och 7.

Marieberg och Odenplan ligger på stort avstånd från varandra. Båda platserna har präglats av befintliga höga hus. De höga husen bedöms inte konkurrera eller samspela med varandra i vyer. Från utvalda vyer i bedömning av Trängkåren 6 och 7 ligger högt hus vid Odenplan avses.

Sammantaget bedöms de kumulativa effekterna av planförslaget bli obetydliga.

8.8 Sammanfattande bedömning - konsekvenser i relation till riksintresset

Nedan följer en sammanställning av bedömda konsekvenser utifrån analys av befintliga kulturvärden, planförslaget och vystudie. Därefter kommenteras bedömningarna för de riksintresseuttryck där konsekvenserna inte anses vara obetydliga. Den samlade bedömning av planförslagets påverkan på riksintresset har gjorts med stöd av Riksantikvarieämbetets handbok för riksintressen (Riksantikvarieämbetet, 2014) och illustreras genom matris med skala som går från att stärka det önskvärda till att förhindra det otillåtna. Avgörande för bedömningen är i hur hög grad platsen fortsatt kommer att karaktäriseras av eller kunna

återspegla det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet.

Riksintresseuttryck Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]	Konsekvenser för riksintresset
Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna med de många broarna som förbinder stadens olika delar med varandra och med ytterstaden	Obetydliga
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna) som gör stadsväxten läsbar från medeltiden fram till millennieskiftet	Små negativa
Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.	Medelstora negativa
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönsklädda höjderna som en del av stadsbilden.	Obetydliga
Fronterna mot vattenrummen	Små till medelstora negativa
Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet	Små positiva och små negativa
Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet	Små negativa
Stenstadens tydliga yttre gränser vid västra stenstadsgränsen	Obetydliga
Malmgårdarna	Små positiva och små negativa
Nya typer av offentliga byggnader	Obetydliga
Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet.	Små negativa
Modernistiska höghus spridda över staden	Små till medelstora negativa
Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk	Obetydliga till små negativa
Postmodernistiska områden	Små negativa
Industrimiljöerna som speglar Stockholms betydelse som industristad	Små negativa
Byggnaderna för press, media, förlag	Medelstora negativa

Planförslaget bedöms få obetydliga konsekvenser för fyra berörda uttryck. För uttrycken *Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet* och *Malmgårdarna* bedöms såväl små positiva som små negativa konsekvenser uppstå. Små negativa konsekvenser bedöms uppstå på *Stadens utbyggnadsfaser*, *Industrimiljöer*, *Modernismens bostadsområden*, *Postmodernistiska områden* och *Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet*. Två uttryck bedöms landa i små till medelstora negativa konsekvenser, *Fronterna mot vattenrummen*. Konsekvenserna för uttrycken om *Stadssiluetten* samt *Byggnaderna för press och media* har bedömts som medelstora negativa. Planförslaget

bedöms inte medföra stora negativa konsekvenser för något berört uttryck.

Berörda uttryck har olika relevans på olika skalnivåer – från den stora till den lilla. Från långt avstånd är det framför allt frågor kring stadssiluetten, landmärken, stadens årsringar och påverkan på den historiska relationen mellan DN-skrapan och SvD-huset som är i fokus.

Vad gäller stadssiluetten ändras uppfattningen av Marieberg beroende på var i staden som man befinner sig. I vystudien pendlar bedömningen av påverkan från liten till stor negativ och omfattar förändringar av den modernistiska kompositionen/erna med DN-skrapan, SvD-huset och de storskaliga bostadshusen på Silvieberg. Konsekvenserna landar sammantaget i medelstora negativa.

Stadens utbyggnadsfaser, med Mariebergs storskaliga modernistiska årsring i särskilt fokus, bedöms i den stora skalan och mellanskalan fortsatt vara läsbar. Planförslaget påverkar i varierande grad från olika vinklar. I den nära skalan får planförslagets påverkan på den modernistiska årsringen, som grundar sig på 1958 års stadsplan, stort genomslag. Påverkan på 1940-talets bostadsbebyggelse och postmoderna miljöer bedöms som liten. Konsekvenserna för läsbarheten av stadens utbyggnadsfaser bedöms sammantaget som små till medelstora negativa.

Läsbarheten av spänningen/symboliken mellan DN-skrapan och SvD-huset bedöms ha betydelse för uttrycket *Byggnaderna för press och media*. Denna relation bedöms till viss del försvagas av planförslaget, där graden av påverkan varierar mellan olika vpunkter. Från de punkter där konkurrenssituationen mellan byggnaderna är tydligast blir påverkan liten. Utmed Rålambsvägen kommer DN-skrapan och SvD:s högdal fortsatt ha en huvudroll. De planerade förändringarna, med tillägg och rivningar, innebär generellt sett att läsbarheten av tidningskvarterens historiska utveckling försvagas. De från kulturhistorisk synpunkt mest väsentliga byggnaderna bevaras. Även de industrihistoriska delarna av tidningskomplexen blir kvar. Planförslagets konsekvens för läsbarheten av tidningskvarterens och områdets utveckling över tid bedöms bli medelstora negativa.

Områdets värden kommer att	Förändring					
	förädlas	förökas	förstärkas	förbli oförändrade	försvagas	försvinnas
Innebörd	förbättring			neutral påverkan	skada	påtaglig skada
Förhållnings-sätt	Inspirera - stärka Berika			Hänsyn Bruka varsamt	Hindra - lindra Minimera skadan	Ej tillåtligt Undvika skadan

Figur 39 Illustration ur Riksantikvarieämbetets handbok för kulturmiljövårdens riksintressen, beskriven som "handlingsutrymme vid tillämpning av hushållningsbestämmelsen – från att stärka det önskvärda till att förhindra det otillåtna". På denna skala bedöms planförslaget i fråga om negativa konsekvenser motsvara den kolumn som markerats med gul linje.

Planförslaget bedöms sammantaget försvaga riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115). Planförslaget bedöms inte riskera att påtagligt skada detsamma.

Ovanstående innebär att det fortsatt är möjligt att förstå och uppleva tidningskvarterens riksintressanta historia och kulturhistoriska sammanhang. Det inbegriper även tidningskvarterens roll i stadsbilden med DN-skrapan som tongivande landmärke i stadslandskapet. Förändringarna bedöms allmänt inverka positivt på de långsiktiga betingelserna att bruka och förvalta kulturmiljön.

Planförslagens påverkan är bestående. De kumulativa effekterna av planförslaget bedöms bli obetydliga. Planförslaget inrymmer även inslag av vissa förbättringar, vilket framgår av bland annat vstudien. De skyddsbestämmelser som införs i detaljplanen för att bevara kulturvärden är positivt. Dessa positiva effekter bedöms sammanvägt inte överväga negativ påverkan och konsekvenser.

8.9 Konsekvenser – PBL

Nedan görs konsekvensbedömning av planförslaget utifrån PBL:s lagrum.

8.9.1 Översiktsplan

Vägledning för planområdets utveckling har hanterats i ÖP. Planerad stadsutveckling ligger i linje med intentionerna för markanvändning i översiktsplanen.

I konsekvensbedömningen av planförslaget har Stockholms byggnadsordning och Arkitekturpolicy tagits i beaktande. Här finns bland annat en ram för hur stadens byggstenar fungerar och upplevs i de olika skalor utifrån aspekterna tid, plats, form och funktion. Dessa ska fungera som verktyg för stadens gestaltning och syfta till att bidra till att formulera en arkitektonisk idé.

8.9.2 Kulturvärdena på platsen

Rivningar

Utvecklingen och förtätningen inom Tidningskvarteren förutsätter rivningar av den postmodernistiska tillbyggnaden från 1988-91 inom Trängkåren 6, parkeringshuset från 1970-talet inom Trängkåren 7 samt av flera utbyggnadsetapper som formar Tidningshusets övre delar.

De antikvariska förundersökningar som gjorts visar att dessa utbyggnadsetapper som berörs har kulturvärden relaterade till tidningarnas expansion och ändrade lokalbehov. De saknar därmed de stora symbolfunktioner kopplade till de inflytelserika dagstidningarna som de ursprungliga byggnaderna besitter. Utbyggnadsetapperna är vidare tydligt underordnade ifråga om arkitekturhistoriska och arkitektoniska värden.

Rivningarna innebär således sämre läsbarhet kring att tidningarna expanderat sin verksamhet och fått ändrade lokalbehov samt hur anläggningarna utvecklades som arbetsplatser efter tidens krav.

Parkeringshuset är ett av få i byggnadskategorin som finns kvar i Stockholms innerstad, dess funktion är lätt avläsbar. Byggnaden vittnar om hur Marieberg fick mycket god tillgänglighet för vägtrafik efter färdigställande av Västerbron, Tranebergsbron och Essingeleden och hur detta bejakades i stadsplaneringen. Rivningen av parkeringshuset, som även om planen inte genomförs har en oviss framtid, bedöms därför försvaga kulturvärden av relevans för stadsdelen och genom sin sällsynthet även staden som helhet.

De rivningar som planens förverkligande förutsätter bedöms påverka de från kulturhistorisk synpunkt minst viktiga byggnaderna och etapperna inom Tidningskvarteret .

Genom att läsbarheten av den kontinuerliga utvecklingen av tidningsanläggningarna i viss grad försvåras bedöms konsekvenserna bli medelstora negativa.

Tätare stadsstruktur

Planförslagets bebyggelse innebär att stadsstrukturen förtätas och blir lokalt mer innerstadsmässig med mer väldefinierade platser, ett mer slutet gaturum och minskat utrymme för biltrafik och logistik. Förändringarna äger rum inom tidningskvarteren som sedan uppförandet har en betydligt tätare struktur än omgivande bebyggelse och som ända sedan 1960-talet inrymmer ett lokalt centrum inom Trängkåren 6.

Gjörwellsgatan separerar de olika inslagen i 1958 års luftiga modernistiska stadsplan. Gatan hade från 1960-talet och under ett par årtionden framåt en renodlad modernistisk karaktär med bevarad grönska och topografi på södra sidan och byggnader som inte mötte gatan på den norra. Tillkomsten av Månlandaren, SvD:s tillbyggnad från 1990-talets början och framförallt flerbostadshuset i kv. Fajansfabriken från tidigt 2000-tal har tätat till gatubilden. Tillkomsten av DN-torget har ytterligare drivit på en utveckling bort från den glesa modernistiska karaktären mot en ökad representativ stadsmässighet.

Planens nya bebyggelse innebär en förstärkning av denna utveckling och ett fortsatt steg bort från de modernistiska ideal som i grunden format området. Signalhuset manifesterar detta genom att med en av sina delvolymerna följa gatans sträckning, detta i ett läge där redan byggnaden i kvarteret Fajansfabriken på motstående sida orienteras längs, och har en nära relation till, gatan.

Att Signalhuset ersätter parkeringshuset innebär samtidigt att öppenheten i stadsbilden stärks lokalt. Parkeringshuset och dess länk till Tidningshuset stänger på en lång sträcka kontakten med Signalparken och omgivningen i norr. Signalhuset har formats på ett sådant sätt att ny koppling till Signalparken skapas i öster och öppningen mot parken stärks från Wennerbergsgatan i väster. Här blir de mer övergripande modernistiska idealen som präglar Mariebergs 1940-talsbebyggelse och dess öppna stadsbyggnadsmönster tydliggjorda med stärkta och mer logiska samband.

Längre österut längs Gjörwellsgatan, längs Trängkåren 6, blir ändringen av stadsbyggnadskaraktären inte lika påtaglig även om nya entréer och lokaler som ligger mer anpassade till gatans nivå och ger ett mer direkt möte mellan byggnader och gata.

Vid Rålambsvägen blir effekterna begränsade. Ingen ny bebyggelse tar plats i den norra delen av tidningskvarteren. Påbyggnaden Krönikan på Tidningshuset ger ett fortsatt och accentuerat abrupt möte mellan DN:s anläggning och 1940-talsbyggnaderna i väster.

De båda högdelarna från 1960-talet (DN-skrapan och SvD:s högdel) kommer ha en fortsatt huvudroll vid den boulevardlika gatan. Ekenhuset blir väl synligt ovan lågdelen i Trängkåren 6 och stärker tidningskvarteren som en avvikande tyngdpunkt med högre densitet än de omgivande bostadsområdena.

Samtidigt som tillkomsten av Ekenhuset genom skala och riktning i vissa avseenden stärker befintliga förhållanden i Marieberg innebär det samtidigt att det vidsträckta utrymmet mellan tidningskvarterens högdelar och bostadsmastodonterna på Silvieberget minskar. Utan att bebyggelsens fotavtryck ändras nämnvärt blir detta närmande mellan bebyggelseenheter, något som också upplevs i många av vyerna på avstånd, att den för området särpräglade luftigheten mellan de storskaliga volymerna påverkas negativt. Även läsbarheten av den för efterkrigstiden karaktäristiska zonerings- respektive verksamhetsområde påverkas i någon mån av att en ny hög byggnad tar plats i södra delen av Trängkåren 6. *Små positiva konsekvenser och medelstora negativa konsekvenser.*

Grönska i Gjörwellsgatans gaturum

Marieberg präglas i allmänhet, bortsett från de mest intensivt nyttjade delarna av tidningskvarteren, av en allestädes närvarande grönska i stadsbilden. Gjörwellsgatan kantas till stor del av sparad grönska på södra sidan och på motstående sida gatan har grönska tillförts lokalt enligt modernistiska ideal. Parkeringshuset som enligt planförslaget rivs är samkomponerat med grön förgårdsmark som omger rampen och in- och utfarten mot Gjörwellsgatan. Att denna grönska försvinner minskar grönskan i gaturummet och påverkar därmed den modernistiska tanken om gröna gaturum negativt. Nya träd längs Gjörwellsgatan, på DN-torget och väster om Signalhuset bedöms dock kompensera för detta.

Nya planteringskar som är tydligt samtida men som har en idémässig koppling till den modernistiska traditionen tillkommer runt den sparade eken och vid ventilationstornet inom Trängkåren 6.

Ekenhusets annorlunda fotavtryck i jämförelse med den byggnad (SvD:s tillbyggnad från 1990-talet) det ersätter gör att mer av grönskan på Silviebergets sluttningar syns från Gjörwellsgatan. Även den nya visuella kopplingen mellan gatan och Signalparken medför att grönskan blir mer framträdande längs Gjörwellsgatan. Med avseende på grönskan i gaturummet bedöms planförslaget vara väl anpassat till kulturvärdena på platsen. *Små positiva konsekvenser.*

Utökad skuggning

En grundläggande tanke bakom Mariebergs modernistiska bostadsbebyggelses placering och utformning var att fasaderna skulle vara maximalt dagsljusbelysta och helst vara exponerade för direkt sol. Även ifråga om utemiljöer eftersträvades soliga lägen för vistelse och lek. En utökad skuggning som påverkar förståelsen för dessa styrande ideal och som kan minska befintliga kvaliteter påverkar kulturvärdena på platsen negativt.

Tillkomsten av Ekenhuset innebär en viss beskuggning av Bacon Hill på Silvieberget kvällstid under sommarhalvåret. Delar av byggnaden skuggas i befintlig situation av DN-skrapan och SvD:s högdel.

Väster om Trängkåren påverkas Signalparken av ökad skuggning från Krönikan under morgonen och av Signalhuset senare på dagen. I den nya öppningen mellan DN-torget och Signalparken blir en yta som idag är skuggad av parkeringshuset solbelyst under dagen. Sammantaget blir det dock en märkbar utökning av skuggade ytor i Signalparken. Lekplatsen i parkens norra del påverkas inte i så hög utsträckning.

Byggnaderna närmast väster och sydväst om Signalparken blir påverkade av skuggning i högre omfattning än befintligt under morgontimmarna och del av förmiddagarna.

Skuggningen utökas i Skulpturparken under dagens mitt genom tillkomsten av Krönikan.

Sol- och skuggstudierna har bedrivits under framtagande av planens bebyggelse och resultaten har beaktats i volymhanteringen för att minimera påverkan. Den utökade skuggningen av parkerna och de modernistiska

byggnaderna bedöms dock ge negativa konsekvenser för områdets kulturvärden. *Konsekvenserna bedöms vara små till medelstora negativa.*

8.9.3 Intresset av en god helhetsverkan

Påbyggnaden Krönikan ger ett än mer abrupt möte mellan tidningskvarteren och 1940-talets bostadsbebyggelse. I övrigt påverkas inte stadsbilden längs Rålambsvägen i så hög utsträckning eftersom Ekenhuset och Signalparken uppförs i södra delen av kvarteret Trängkåren. Lastgatan får en annan rumslighet i den södra delen men det påverkar inte dess karaktär av ett rakt stråk med fri sikt mot söder när man befinner sig vid Rålambsvägen. Platsbildningen vid lokalcentrum vid Rålambsvägen påverkas inte.

Vid den vältrafikerade korsningen Rålambsvägen-Gjörwellsgatan blir stadsbilden i stort sig lik även om Ekenhuset kommer att synas bortom SvD:s högd. Ekenhuset får en huvudentré mot Gjörwellsgatan och platsbildningen vid ventilationstornet förändras till sin form och får en ändrad gestaltning med delvis bevarade material. Här bedöms mötet mellan befintliga och nya inslag ge en god helhetsverkan. Det blir väl läsbart vad som hör till tidningsepoken och vad som tillkommit senare. Att det blir en ny betydelsefull plats här utmanar inte några betydelsefulla befintliga strukturer. Att det f.d. tryckerifönstret i SvD:s lågd. får ett läge vid en mer välfrekventerad plats bedöms vara positivt eftersom det kommer att bli mindre undanskymt.

Ekentorget, platsen vid den bevarade eken vid Gjörwellsgatan, är en ny platsbildning som står i kontakt med lokaler i Ekenhusets bottenvåning. Till skillnad från i befintlig situation kommer denna bottenvåning att ligga något över istället för under gatans nivå. Detta bedöms ge en bättre helhetsverkan i denna del och en mer upplyft position för eken som medvetet sparades i 1958 års plan. Ekentorget får en sömlös övergång till lastgatan/Urbana stråket och DN-torget. Även om denna förädling av platserna längs gatan minskar läsbarheten av den industriella verksamheten bedöms inramningen för byggnaderna bli god.

På DN-torget innebär igenläggningen av garagedfarten vid Expressens entré att läsbarheten av att denna del inom tidningskvarteren som var central för tidningsproduktionens logistik, försvagas. Det blir dock stora vinster för platsbildningen då även körytorna för angöring till parkeringshuset utgår och då en god koppling till Signalparken skapas.

Det till bilismen knutna kulturarvet drabbas generellt långtgående men de mer fotgängarvänliga platserna och stråken bedöms utformas på ett till kulturmiljön hänsynsfullt sätt.

Signalhuset och Krönikan ger en ny verkan åt DN-torget västra del där platsen får en mer väldefinierad karaktär och en ny huvudentré (i Signalhuset). Signalhuset är både genom sitt läge i tidningskvarterens ena hörn utan fysiska kopplingar till övriga byggnader och sin arkitektoniska form, en solitär. Byggnaden har fått sin form för att fånga upp riktningar och strukturer på denna plats där olika bebyggelse typer och Signalparken möts. Byggnadens höjd och bredd trappas därför ned i mötet med de olika sammanhangen och byggnaden bedöms trots sin som helhet stora skala, inte påverka omgivande bebyggelse negativt. Signalhuset blir med Byggmästareföreningens hus och bostadshuset i kvarteret Fajansfabriken en koncentration av solitärer.

Signalhuset bidrar till att Signalparken blir en mer naturlig del som barriär mellan tidningskvarterens industriella delar och flerbostadshusen. Rakare rörelsemönster och visuella kopplingar mot vattnet har historisk hävd, och det bedöms bli en betydligt bättre helhetsverkan i och kring Signalparken.

Längs Gjørwellsgatan söder om planområdet blir planens påverkan på den fysiska miljön betydande. Stadsbilden påverkas av att Signalhuset och Ekenhuset tillkommer och av att Krönikan ökar bebyggelsemassan ytterligare. De tre tilläggen har sinsemellan olika utformning, något som bedöms vara lämpligt från kulturhistorisk synpunkt.

Oavsett arkitektonisk utformning innebär den ökade byggnadsmassan en markant betydelseförskjutning för gatans roll. Att nya byggnader som stärker Gjørwellsgatans roll tillkommer bedöms inte i sig vara ett problem från kulturmiljöperspektiv. Gatan är ett viktigt stråk som sammanbinder stadsdelar och det finns inte så höga kulturvärden i gatubilden att den bedöms vara särskilt känslig för ändringar. Med planens tillägg förstärks den befintliga karaktären med en diversifierad, mångfacetterad bebyggelse och ger en stadsbild som skiljer sig än mer markant mot de funktionalistiska bostadsområdena och de äldre malmgårdarna.

En kvalitet som påverkas negativt är att DN-skrapan från delar av Gjørwellsgatan döljs eller skymms bakom nya byggnadsvolymer. DN-skrapan är ett landmärke även i närområdet.

Den varierade, storskaliga och särpräglade bebyggelsen i tidningskvarterens södra del kommer även bli framträdande i vyerna längs Gjørwellsgatan från Lilla Essingen och Mariebergsbron, liksom från de

delar av Essingeleden som tangerar Lilla Essingens norra del. Från detta håll ger planförslagets bebyggelse en påtaglig skillnad i hur Marieberg upplevs. Kontrasterna blir än större i en stadsbild som inte har sin likhet på andra platser i centrala Stockholm.

Park- och kommunikationsmiljöer i norr och öster

Från parkbältet norr om bebyggelsen i Marieberg, Konradsberg och Fredhäll gör den lummighet som stora lövträd ger upphov till, att befintlig bebyggelse inom planområdet sällan syns under sommarhalvåret. DN-skrapan uppfattas dock från en rad punkter, i synnerhet från de öppna ytorna i Fredhällsparken. Från de platser där DN-skrapan syns kommer den fortsatt ha en huvudroll även om Ekenhuset kommer att framträda från vissa av dessa platser. Det bedöms vara från ett begränsat antal punkter som Ekenhuset blir synligt, eftersom kontorshuset står längre söderut och därmed i högre utsträckning avskärmas av parkträden. Från Tranebergsbron blir samverkan mellan DN-skrapan och Ekenhuset mindre god eftersom Ekenhuset härifrån, till skillnad från många andra platser, inte upplevs ha en tydlig riktning och heller inte en slank form. Även om byggnaden inte direkt inverkar på DN-skrapans synlighet påverkas upplevelsen av detta landmärke, som genom sitt läge har särskild betydelse i västra Stockholm, negativt.

Parkbältet ringas in av trafikleder och trafikplatser som Drottningholmsvägen, Lindhagensplan och Rålambshovsleden samt genomkorsas av Lilla Västerbron. Längs med lederna och från Lindhagensplan gör de stora öppna ytorna och det faktum att parkträden står på stort avstånd att DN-skrapan, SvD:s högdel och den modernistiska bebyggelsen vid Västerbroplan, härifrån framträder ovan träden. Från Lindhagensplan är främst DN-skrapan tongivande medan det exempelvis från Lilla Västerbron och från delar av Rålambshovsparken är många av 1940-, 50- och 60-talens byggnader som syns och formar en varierad stadsbild med högklassiga komponenter, särskilt då park och brokonstruktioner också samverkar i en modernistisk helhet. Från andra strategiska punkter, exempelvis vid gång- och cykelviadukten från Fridhemsgatan över Rålambshovsleden och längs Smedsuddsvägen, döljs eller diffuseras stora delar av Mariebergs bebyggelse bakom gren- och lövverket hos parkens träd.

Planförslagets byggnader kommer att från dessa punkter i norr och nordost inte dölja några befintliga byggnader. Signalhuset blir inte synligt. Ekenhuset har en tillbakadragen position eftersom byggnaden står söder om de befintliga två högdelarna men blir en på många sätt likvärdig komponent i stadsbilden. Effekter av detta är att den modernistiska

stadsbilden inte blir lika renodlad och att befintliga volymer inte står lika fria och dominanta som idag. Sett till helhetsverkan bedöms denna från dessa punkter mestadels bli god. Ekenhuset framträder genomgående som en del av tidningskvarteren och påverkar inte upplevelsen av bostadsmastodonterna. Tidningskvarterens visuella dragningskraft stärks samtidigt som spänningsrelationen och konkurrensen mellan SvD:s och DN:s högdelar behålls.

Västerbron

Tillkomsten av Västerbron med anslutande trafiklösningar har haft stor betydelse för utvecklingen i Marieberg och på västra Kungsholmen överlag. Från bron har Mariebergs storskaliga bebyggelse en mycket framskjuten placering och roll – på brons östra sida gör Råambshovsparken att det är långt till stenstadsbebyggelsen. Hur Mariebergs befintliga byggnadsvolymer upplevs och framträder varierar i hög grad när man rör sig längs brons norra del, mot norr. Silvieberg och framförallt Erlanderhuset är ständigt närvarande genom sitt läge längst fram på berget. Erlanderhuset döljer från långa sträckor DN-skrapan medan SvD tidigare blir närvarande. DN-skrapan syns i gengäld från södra delen av bron.

De två tidningshusen har en mer undanskymd roll men ingår från punkter på norra delen av bron i en ansamling av olikartade volymer som tycks resa sig ur ett lummigt, lövdominerat parklandskap.

Förslagets nya volymer påverkar den modernistiska kompositionen beroende på var på bron man befinner sig. Ekenhuset blir synligt från merparten av brons sträckning men döljs från ett parti av dess norra del. Från södra delen och mellersta delen av bron kommer även Signalhuset att framträda. Signalhuset upplevs dock som en solitär som på ett sätt minskar det dramatiska anslaget genom att Bacon Hill reser sig abrupt från Silviebergets topp, men som å andra sidan förstärker landskapets och bebyggelsens upptrappning från vattnet till DN-skrapan.

Tillkomsten av Ekenhuset (och i viss utsträckning även Signalhuset) förstärker bilden av en bebyggelsegrupp som i hög grad förändras när man rör sig över bron.

Från Västerbron innebär det faktum att byggnader framträder i olika grad bakom och ovan Bacon Hill och intill Erlanderhuset att det inte genomgående bedöms bli god helhetsverkan. Exempelvis kan den upplevda likheten i takfotshöjder mellan Erlanderhuset och Ekenhuset ses som mindre gynnsam för stadsbilden i vissa vinklar. Att Ekenhuset kommer

nära DN-skrapan från södra delen av bron bedöms också vara exempel på en situation där helhetsverkan inte blir god.

Övriga vypunkter

Likt från Västerbron finns det andra platser varifrån endast något av en byggnad framträder bakom en annan och där höjder tangerar varandra, effekter som påverkar upplevelsen av de storskaliga byggnaderna och gör stadsbilden mindre klar och mindre lättläst

Från vypunkter söderifrån blir detta tydligt. Från vypunkten på Långholmen är Bacon Hill och DN-skrapan hopklumpade. Här ersätts detta förhållande med en nära motsvarande där Ekenhuset tar DN-skrapans plats. I övrigt bedöms verkan bli god där Signalhuset, Krönikan och Månlandaren blir väl avläsbara och tämligen jämbördiga ihop med Ryska ambassaden.

Sett från vypunkten i Gröndal blir det sett till helhetsverkan istället väl tätt mellan Ekenhuset och SvD:s högdel. Att övre delarna av Signalhuset och Krönikan sticker upp ovan bostadsmastodonten Kattuntryckeriet bidrar till en mer händelserik men också mer orolig stadsbild.

Det påtagliga lugnet och ordningen i stadsbilden som framträder i vypunkterna öster om Riddarfjärden (inklusive Skinnarviksberget) och de centrala delarna av staden, tydligast från Riddarholmen, påverkas i viss utsträckning av att Ekenhuset gör den storslagna modernistiska kompositionen mer komplex. Den tydliga åtskillnaden mellan bostadsområdet på Silvieberget och tidningskvarterens kontorshus blir mindre distinkt. Förändringen av den modernistiska kompositionen bedöms sammantaget leda till en fortsatt god helhetsverkan sett från de centrala stadsrummen. Ekenhuset blir ett nytt storskaligt inslag bland 1960-talsbyggnaderna i Marieberg, den tar plats liksom de andra, men blir också tydligt läsbar som ett tillägg till den ursprungliga kompositionen.

8.9.4 Varsamhet och förvanskning

Ändringar av lågdel inom Trängkåren 6 efter rivning

För att kunna uppföra det nya Ekenhuset rivs ett trapphustorn från 1972 och tillbyggnaden från tidigt 1990-tal. Det nya huset motbyggs ursprungligt fasadliv men inte i hela 1960-talsbyggnadens bredd. Den översta indragna våningen på 1960-talsbyggnaden byggs inte emot i den centrala delen, här skapas en ljusbrunn.

De delar av 1960-talsbyggnaden som blir exponerade öster och väster om Ekenhuset hanteras på liknande sätt: Fasaderna muras vid behov upp med

tegel i samma dimensioner som befintligt och i samma mönster, utan förband. Nya fönsterband i olika längd tillkommer i de nedre planen, befintliga fönsterband förlängs i den västra delen, i den översta våningen i tegelfasaden och i den kopparklädda takvåningen. Nya kopparfasader tillkommer från byggnadens hörn fram till anslutningen till Ekenhuset. Dessa fasader utförs lodräta och inte lutande lika befintliga delar av takvåningen. De berörda fasaderna kläs med kopparplåt i skivtäckning.

Detta innebär dels att ursprunglig fasad, som idag till delar är fri mot en ljusgård mellan 1960-talsdelen och 1990-talstillbyggnaden, byggs för permanent, dels att södra fasaden på 1960-talsbyggnaden får en utformning den inte tidigare haft. Även takvåningen får i denna del en form som är ny.

Att ursprungliga delar av 1960-talsfasaden byggs för innebär negativa konsekvenser för kulturvärden. Även om de fönsterband som påverkas inte har varit synliga från det offentliga rummet sedan 1990-talets tillbyggnad gjordes innebär åtgärden ingrepp i ursprunglig gestaltning och material. Det har under planarbetet studerats att hantera denna fasad i en ny ljusgårdslösning men det har avfärdats eftersom konsekvenserna blir för stora funktionellt för den nya byggnaden. Motbyggnaden mot den berörda fasaden bedöms ge negativa konsekvenser för kulturvärden men inte vara förvanskande.

Det sätt som de delar av 1960-talsbyggnadens södra fasad som blir exponerad mot omgivningen föreslås hanteras, bedöms vara varsamt och väl anpassat till byggnadens kulturvärden. Att tillämpa greppet med fönsterband som är byggnadens dominerande karaktärsdrag bedöms vara lämpligt från antikvarisk synpunkt, likaså att fortsätta den karaktäristiska fasadbehandlingen med tegelmurar utan förband. Hade man istället valt att i delen mot Gjörwellsgatan låta tegelmuren vara sluten som på 1960-talet hade mötet med det nya Ekenhuset blivit stumt. Den föreslagna lodräta lösningen för kopparfasaden i takvåningen bedöms också vara formmässigt väl anpassad för mötet med Ekenhuset, och för att ge en läsbarhet att det här skett förändringar efter att 1960-talsbyggnaden uppfördes.

Figur 40 Till höger syns ursprunglig 1960-talsfasad som vetter mot ljusgården. Denna del föreslås motbyggas med det nya Ekenhuset.

Figur 41 Rendering som visar hur befintlig lågdel föreslås gestaltas med fönsterband som fortsätter över hörn och lodrät koppartäckning i mötet med Ekenhuset. Källa: Wingårdhs arkitekter.

Möjlighet till ändringar av Tidningshusets bottenvåning mot lastgatan

Planen möjliggör fasadändringar av Tidningshusets bottenvåning mot lastgatan/Urbana stråket. Befintligt bjälklag är beläget betydligt högre än gatans nivå och det har studerats olika alternativ för att kunna skapa entréer och lokaler som vänder sig mot det Urbana stråket. De olika alternativen innebär olika långtgående insatser ifråga om uppglasning och ingrepp i bjälklaget mellan garageinfarten i söder och lastkajen i norr. Dessa åtgärder bedöms vara möjliga att utföra på ett varsamt och icke förvanskande sätt även om ingreppen potentiellt blir stora. Bottenvåningen på berörd fasadsträcka är inte värdebärande. Glaspartierna är ursprungliga men pelarinklädnad av plåt bedöms inte vara det. I samtliga alternativ blir byggnadens pelarrytm väl läsbar. En starkt bidragande orsak till att en öppnare karaktär i bottenvåningen bedöms vara förenlig med de särskilda kulturvärdena är att husets ursprungliga arkitekt, Paul Hedqvist, i tidigt skede skissat på en öppen bottenvåning lik den som DN-skrapans lågdel har mot Rålambsvägen och Skulpturparken (se figur 4). Att bottenvåningen skiljs från de övre våningarna genom det långsgående befintliga skärmtaket innebär också att påverkan på arkitekturen som helhet blir mindre vid ändringar i byggnadens nedre del.

Påbyggnad av Tidningshuset med "Krönikan"

Tidningshuset är idag ett resultat av en lång rad utbyggnader efter att ursprungsbyggnaden uppfördes under 1960-talets första hälft. Den mest karaktärsfulla av dessa är Månlandaren från 1980-talet. Samtidigt som Månlandaren i sig är en kulturhistoriskt intressant byggnad som tillfört värden till DN:s och Expressens komplex har den minskat den modernistiskt betydelsefulla kontrasten mellan höga och låga byggnadsvolymer. Skillnaden mellan DN-skrapan och övriga delar av anläggningen har minskat. Den nya påbyggnad som möjliggörs kommer att till viss del fortsätta att minska denna kontrast, ett faktum som påverkar kulturvärden negativt. Genom att Tidningshusets blå chamotteklädda våningar med fönstersättning lika DN-skrapans bevaras väl urskiljbara blir det ursprungliga arkitektoniska greppet ännu lättläst.

Ett tillägg intill Månlandaren som dessutom dockas an till den värdefulla påbyggnaden från 1980-talet, bedöms inte ge upphov till några betydande negativa konsekvenser. Månlandarens tre mest exponerade sidor påverkas inte ifråga om synlighet och ingreppen för nya förbindelser mellan Krönikan och Månlandaren blir begränsade och undanskymda. Förbindelser i form av inglasade gångar mellan byggnadsvolymer är ett värdebärande karaktärsdrag inom Trängkåren 7 och det bedöms vara positivt för kulturvärden att en vidareutveckling av detta motiv möjliggörs av planen.

Påbyggnaden med "Krönikan" innebär även att flera av de andra av Tidningshusets utbyggnadsetapper går förlorade, *se konsekvenser för riksintresset*. Dessa rivningar är nödvändiga av konstruktiva skäl och för att skapa en fungerande helhet. Störst blir skillnaden i upplevelsen av byggnaden från Signalparken i väster där Krönikans många trappningar blir påtagliga. Här behövs en "utfyllnadsvåning" för att få till en logisk geometri. Åt detta håll sker även en annan märkbar förändring då det i fasadens södra del efter rivning av länk till parkeringshuset föreslås tillkomma ett glasat burspråk. Trots de omfattande ändringarna bedöms ändringarna av Tidningshusets västra del inte bli förvanskande. "Krönikans" volym, fasadutformning och materialverkan bedöms ge en intressant dialog med Månlandaren där det tydligt framgår att det är påbyggnader från olika tider, båda i utmejslad gestalt för sin respektive tid. "Krönikan" sätter nytt ljus på Månlandaren och bedöms ge Tidningshuset en ny och bättre balans. Igenlagning och anpassningar efter rivningar av den sydvästra delen av Tidningshuset sker på ett väl studerat sätt som ger ett omhändertaget möte med den nya öppningen till Signalparken från DN-torget.

Sett från Skulpturparken i väster genomgår det blåklassade Tidningshuset en betydande omvandling där de trappande påbyggnadsvåningarna blir

verkligt iögonenfallande, inte minst genom skalan i fasadöppningarna. Genom den konsekventa hanteringen av volym och fasader där den befintliga volymen bildar en horisontellt betonad bas och påbyggnaden har en markerad vertikalitet bedöms såväl läsbarhet som helhetsverkan bli god. Denna förändring från oreda och svåröverskådlighet mot ordning, medför dock även negativa konsekvenser för industrikarakteren, se *konsekvenser för riksintresset*.

Figur 42 Tidningshuset med påbyggnaden "Krönikan" med trappande våningar och nytt glasat burspråk som visar rivningssnittet till parkeringshuset. Källa: Wingårdhs Arkitektkontor.

8.9.5 Planbestämmelser och arkitekturprogram

I enlighet med ambitionerna i översiktsplanen säkerställs skydd av kulturvärden i detaljplanen.

Rivningsförbud meddelas för befintliga byggnader. Undantag gäller de byggnader som rivs för att kunna realisera planförslaget. Skyddsbestämmelser meddelas för värdefulla byggnader och värdebärande inslag i utemiljön. Skyddsbestämmelserna omfattar även volymer och siluetter för högdelen medan Tidningshuset och lågdelen inom Trängkåren 6 undantas ett sådant skydd. Tidningshuset är kraftigt förändrat och präglas av ändringar och tillägg varför mer selektiva bestämmelser är mer motiverat. Även taklandskapet inom Trängkåren 6

lågdel har förändrats avsevärt vilket medför att det inte bedöms vara relevant med ett strikt skydd för byggnadens befintliga volym.

I DN-skrapan som är ett ovanligt väl bevarat kontorshus från 1960-talet och för delar av Tidningshuset samt för Månlandaren meddelas även skyddsbestämmelser för interiören. Att detsamma inte görs för SvD:s byggnader inom Trängkåren 6 bedöms vara väl motiverat utifrån hur mycket av de ursprungliga kvaliteterna som gått förlorade vid hittills utförda hyresgäst Anpassningar och ombyggnader.

Skyddsbestämmelserna kompletteras med en uppsättning varsamhetsbestämmelser vars syfte är att ändringar ska ske på ett sett till byggnadernas karaktärsdrag hänsynsfullt sätt. Stöd i dessa frågor ges i planbeskrivningen. Även bestämmelser avseende byggnaders höjd bidrar till reglering av kulturvärden.

Rivningsförbud, skyddsbestämmelser och varsamhetsbestämmelser bedöms ge förutsättningar för ett mycket gott långsiktigt skydd. Befintliga byggnaders värdebärande karaktärsdrag har identifierats och inarbetats på ett lämpligt sätt vilket bör vara tydligt vägledande vid såväl bygglovprövning som i daglig förvaltning av byggnaderna.

På plankartan finns ett stort antal utformningsbestämmelser vars syfte är att säkerställa att planens intentioner realiseras, exempelvis ifråga om arkitektonisk utformning. Eftersom det sett till de höga kulturvärdena som finns inom och runt planområdet är av stor vikt, att tillkommande byggnader och anläggningar utformas på ett medvetet sätt, är det angeläget att dessa bestämmelser omfattar relevanta frågor. Så bedöms här vara fallet, utformningsbestämmelserna omfattar väsentliga inslag såsom fasadmateriäl, räcken och egenskaper för bottenvåningar.

Det är emellertid närmast ogörligt att med endast utformningsbestämmelser säkerställa den önskade arkitektoniska utformningen och de eftersträlvade egenskaperna. Under rubriken *Utformning* på plankartan hänvisas till det arkitekturprogram som har tagits fram i samband med planarbetet. Arkitekturprogrammet har utarbetats med syftet att söka säkerställa att gestaltning av tillkommande inslag och förvaltningen av miljön blir i linje med den som eftersträvas i planen.

Sammantaget bedöms planens reglering av rivningsförbud, byggnadshöjder, skydd och varsamhet ifråga om befintliga byggnader samt utformning av nya byggnader ge mycket goda förutsättningar för en sett till kulturvärden gynnsam förvaltning och utveckling av bebyggelsen inom planområdet.

8.10 Sammanfattande bedömning - konsekvenser i relation till PBL

Kulturvärdena på platsen

Tillkommande utökning av byggnadsvolymer inom kvarteret Trängkåren innebär att det här blir en koncentration av bebyggelse som avviker kraftigt mot omgivningen. Tidningskvarteren är ända sedan uppförandet ett kvarter som tämligen bryt bryter mot de omgivande bostads- och institutionsområdena. Att detta förhållande stärks innebär att befintliga relationer förändras och samtidigt både försvagas och stärks. Den tätare bebyggelsen vid Gjörwellsgatan är en accentuering av ett omformande som pågått länge och som har sin grund i att tidningskvarteren med en från början industriell verksamhet, har en väsensskild karaktär gentemot de kringliggande bostadsområdena. Planen innebär ett givande och tagande där den modernistiska luftigheten och zoneringen av olika bebyggelsetyper bibehålls till stora delar. Det blir påtagliga förbättringar ifråga om öppenhet och modernistiska samband kring Signalparken. Det blir dock ett upplevt närmande mellan tidningskvarterens kontorshus och bostadsmastodonterna.

De rivningar som krävs för att ge plats för nya volymer berör de delar av Tidningskvarteren som har mer begränsade kulturvärden. De arkitekturhistoriskt betydelsefulla och symbolstarka byggnaderna omfattas inte. Rivningarna innebär dock en betydande påverkan avseende möjligheten att kunna utläsa att tidningarnas anläggningar byggdes ut och utvecklades när nya behov uppstod. Förlusten av funktioner och årsringar inom Tidningskvarteren innebär sammantaget medelstora negativa konsekvenser. Rivningen av parkeringshuset innebär vidare en försvagning av kulturvärden kopplade till bilismen och dess betydelse för stadsplaneringen.

En ny generation byggnader som inte har koppling till tidningsframställningen innebär också ett avsevärt steg i utvecklingen av kvarteret, vilket förändrar både historisk läsbarhet och karaktär. Här har konkurrensen mellan de två stora dagstidningarna beaktats genom att inte ge nya byggnader något utpräglat släktskap eller likheter.

Hänsyn till kulturvärdena på platsen har även tagits då förslagets byggnader inte endast hanterar en anpassning till tidningskvarteren utan till Marieberg i sin helhet. Signalhuset kopplar an till 1940-talsbebyggelsen och Signalparken. Ekenhuset har formats och riktats för att bli en like till mastodonterna i Marieberg. Påbyggnaden Krönikan som är belägen mitt

inne i tidningskvarteren bedöms vara väl anpassad till tidningskvarterens storslagna karaktär.

Grönskan i Gjörwellsgatans gaturum minskar lokalt där Signalhuset ersätter parkeringshuset men detta modernistiska särdrag kompenseras genom utökad trädplantering och nya planteringsytor. Den kulturhistoriskt värdefulla eken får en mer framlyft position och grönskan i Signalparken kommer även uppfattas från Gjörwellsgatan.

Tillkommande bebyggelse innebär utökad skuggning och minskning av tid som parkytor och fasader på befintliga byggnader är solbelysta. Hänsyn har tagits till detta vid utformning av byggnaderna. *Påverkan på resultatet av den modernistiska stadsplaneringen bedöms ge upphov till små till medelstora negativa konsekvenser för kulturvärden.*

Varsamhet och förvanskning

De ändringar av befintliga byggnader som krävs efter rivningar eller i samband med anslutning till nya byggnader bedöms vara varsamma. Då parkeringshuset inom Trängkåren 7 rivs krävs anpassningar av Tidningshusets sydvästra del, här bedöms hanteringen av detta hörn i det nya öppna mötet mellan Signalparken och DN-torget var väl anpassat. Det stora glasade burspråk som möjliggörs ger möjligheter till förståelse att Tidningshuset tidigare varit sammankopplat med en annan byggnad.

Anslutningen mellan Ekenhuset och SvD:s lågdel är inte utformad med trohet mot ursprungsförslaget i första hand utan för att ge en god funktion och ett omhändertaget möte mellan befintlig och tillkommande byggnad. Förslaget bedöms vara varsamt.

Påbyggnaden med Krönikan kräver att delar av tidigare utbyggnader av Tidningshuset rivs, både av rent konstruktiva skäl men också för att få en god arkitektonisk helhet. Ändringen av Tidningshusets verkan mot väster blir påtaglig men inte förvanskande. Konsekvenserna blir störst av att spåren av utbyggnader förloras. Arkitektoniskt bedöms hanteringen vara varsam då värdebärande karaktärsdrag bevaras i den södra fasaden och eftersom den spektakulära Månlandaren blir fortsatt väl exponerad. Krönikans arkitektoniska form bedöms vara väl förenlig med den antikvariska ambitionen att låta tilläggen bli tydligt läsbara och starkt knutna till sin tillkomsttid.

Att utveckla lastgatan till Urbana stråket är en viktig drivkraft bakom planen. De ändringar av Tidningshuset bottenvåning som vetter mot denna gata och som möjliggörs av planen bedöms vara varsamma. Öppningar av

bottenvåningen följer byggnadens huvudsakliga grammatik har stöd i Paul Hedqvists skisser från projekteringen av DN:s anläggning.

Intresset av en god helhetsverkan

De tillkommande volymerna ger en kraftfull utveckling av täthet och en redan utpräglad variation vid Gjörwellsgatan och förstärker redan stora befintliga kontraster i stadsbilden. Denna utveckling bedöms dock inte vara problematisk sett till helhetsverkan i närområdet. Genom placering och utformning av Signalhuset sker förbättringar av kopplingen till Signalparken och mötet med omgivande bebyggelse i väster. Platsbildningar blir omhändertagna utan att frångå modernistiska principer och ger förbättrade möten med gatan.

Även i vyer i mellanskalan bedöms helhetsverkan bli god, Ekenhuset blir en närmast likvärdig aktör som de befintliga tidningshusen men påverkar inte spänningsrelationen dem emellan.

Sett från Västerbron där upplevelsen av Mariebergs storskaliga 1960-talsbebyggelse redan kan karaktäriseras som mindre god i vissa lägen eftersom byggnader skymmer varandra och endast delar av tidningshusen framträder bakom bostadshusen på Silvieberget, innebär utvecklingen en accentuering av befintliga förhållanden. Klarhet och ordning i stadsbilden minskar liksom den fria luften runt 1960-talshusen. Liknande effekter uppstår från Långholmen och i synnerhet från Gröndal där stadsbilden blir mer orolig och det fria utrymmet runt SvD:s högdal minskar.

I de för stadsbilden särskilt betydelsefulla vyerna från de centrala delarna av staden och runt Riddarfjärdens inre del bedöms det komplement till den modernistiska kompositionen som Ekenhuset innebär, vara väl avvägt.

Planförslagets byggnader bedöms sammantaget mestadels ge en god helhetsverkan men sett från platser söder om vattenrummet och även från Tranebergsbron, bedöms detta intresse inte kunna uppfyllas till fullo.

Planbestämmelser och arkitekturprogram

Planen innebär en omfattande och väl motiverad reglering av skydd för befintlig kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och utformning av tillkommande byggnader. Rivningsförbud och skyddsbestämmelser för byggnader, utemiljö och delar av interiörerna innebär ett långtgående skydd som bedöms ge goda förutsättningar för ett långsiktigt omhändertagande av de inslag som har störst värde. Varsamhetsbestämmelser som ger gott stöd, bland annat för hantering av komplexa material som aluminium, bedöms ge goda möjligheter för medvetet och väl utformade ändringar.

För att undvika att tillkommande byggnader eller anpassningar som krävs efter rivning blir ovarsamma eller förvanskande är det nödvändigt med reglering av utformning av tillkommande delar. Föreslagna utformningsbestämmelser och arkitekturprogrammet som är kopplat till plankartan bedöms vara ändamålsenliga för att säkerställa en hänsynsfull utveckling.

8.11 Konsekvenser av nollalternativet

Detta avsnitt behandlar platsens sannolika utveckling och dess konsekvenser om planförslaget inte genomförs. Det valda tidsperspektivet för nollalternativet är 2040.

Befintlig bebyggelse är bevarad. Parkeringshusets (Trängkåren 7) kulturvärden riskerar att utarmas om dess långsiktiga funktion som garage inte är möjlig att upprätthålla på grund av husets dåliga skick.

Avsaknad av skyddsbestämmelser i detaljplan kan medföra att även andra byggnader successivt förlorar kulturvärden genom ändringar. I stort bibehålls den modernistiskt präglade helheten i tidningskvarteren och Marieberg. Även de olika årsringarna inom tidningskvarteren som representeras av befintliga till- och påbyggnader blir kvar.

Dagens höjdskillnader mellan befintliga huskroppar består. Det innebär att kontrasten mellan tidningskvarterens höga och låga byggnader bibehålls. Den historiska konkurrensen mellan tidningshusen är fortsatt visuellt läsbar genom byggnadernas skilda uttryck och volymer.

SvD-husets och DN-skrapans högdelar utgör dominerande inslag i stadsbilden såväl i den nära skalan som i stadssiluetten.

Mariebergs storskaliga komposition med tidningskvarterens högdelar och bostadshuset Bacon Hill och Erlanderhuset är fortsatt en sammanhållen modernistisk årsring i Mariebergs stadssiluett.

Tidningskvarteren blir inte förtätade genom nya byggnadsvolymer. Konsekvensen bedöms vara att rådande rymd mellan byggnader och ljusförhållande i allt väsentligt kvarstår som uttryck för det modernistiska stadsbyggnadsidealet.

Förståelsen av lastgatans funktionella roll för tidningsverksamheterna och dess industrikaraktär bedöms i viss mån försvagas genom att gatan förändras utifrån en ambition att aktivera gaturummet. Swecos entré ut mot lastgatan innebär att ett nytt rörelsemönster till SvD-huset har tillskapats. Lastgatan är därmed inte lika tydligt ämnad för logistik och lastning. Genom

att tillbyggnaden från 1990-talet i Trängkåren 6 bevaras vid ett nollalternativ bedöms dock förutsättningarna för att det ska ske någon ytterligare större karaktärsförändring av lastgatan, att minska.

Utifrån ett större stadsutvecklingsperspektiv bedöms förutsättningarna för utvecklat stadsliv i tidningskvarteren begränsas vid ett nollalternativ. Tidningskvarteren är en av få målpunkter i området. Utan draghjälp i närområdet krävs att tidningskvarteren i sig själva utgör ett starkt lok för att skapa tillräckligt underlag för stadsliv i linje med översiktsplanens intentioner. Tidningskvarteren ligger centralt men läget kan ändå uppfattas förhållandevis perifert. Området ligger en bit ifrån tunnelbanan. Tillsammans med barriärer i form av hårt trafikerade vägar bidrar detta till att det mentala avståndet till stenstaden kan kännas stort. Utan vitaliserande åtgärder och nya verksamheter kan konsekvensen vid ett nollalternativ bli att tidningskvarteren försvagas som lokalt centrum i Marieberg. Det bedöms även finnas risk för en låg belägningsgrad i kontorsytorna. På sikt riskerar därför utebliven vitalisering medföra eventuella negativa konsekvenser på tidningskvarterens kulturvärden.

Sammantaget bedöms ett nollalternativ innebära små negativa konsekvenser.

8.12 Miljömål

8.12.1 Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö

Det svenska miljömålssystemet har funnits sedan 1999 och kan ses som den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Majoriteten av de sexton miljökvalitetsmålen berör kulturmiljön. Av de svenska miljömålen bedöms miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö* vara relevant i sammanhanget.

Riksdagens definition av miljömålet är:

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

Regeringen har fastställt tio preciseringar av miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. De som bedöms som mest relevanta i sammanhanget är:

- **Kulturvärden i bebyggd miljö**
Det kulturella, historiska och arkitektoniska arvet i form av värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer samt platser och landskap bevaras, används och utvecklas.
- **God vardagsmiljö**
Den bebyggda miljön utgår från och stöder människans behov, ger skönhetsupplevelser och trevnad samt har ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur.

Planförslagets bidrag till måluppfyllelse

Nedan redogörs för hur planförslagets genomförande bedöms:

- varken bidrar till eller försämrar möjligheterna till att uppnå målet
- motverka målet
- bidra till att uppnå målet

Kulturvärden i bebyggd miljö

Planförslaget innebär att för kulturmiljön väsentliga delar av bebyggelsen i tidningskvarteren bevaras, vilket bedöms bidra positivt till målet. Planerade rivningar och viss påverkan på kvarvarande industrihistorisk karaktär i

miljön minskar graden av måluppfyllelse. Parkeringshuset rivs även i ett nollalternativ.

Tillägg är noga studerade i relation till omgivningen. Exempelvis har tilläggens avtryck i stadsiluetten utvärderats ingående. Tillägg kompletterar Mariebergs befintliga komposition med vinkelställda volymer samtidigt som DN-skrapans roll som landmärke har beaktats. Generellt stärks tidningskvarterens visuella dragningskraft samtidigt som spänningsrelationen och konkurrensen mellan SvD:s och DN:s högdelar behålls sett från centrala delar av staden. Sett i den stora skalan både bidrar och motverkar planförslaget till målet. Från vissa vypunkter i staden försvagas läsbarheten av den idag stringenta modernistiska siluetten. Som ny årsring är tilläggen tydliga. Signalhuset riskerar genom sitt fristående uttryck att på sikt bli svår att placera i sitt arkitekturhistoriska sammanhang. Positivt för måluppfyllelse bedöms vara att Signalhuset ger en bättre koppling till Signalparken och husets volym har anpassats i skala till omgivningens bebyggelse och stadsrum. Platser och parkrum blir genom planförslaget tydligare definierade.

Tidningskvarteren saknar idag skyddsbestämmelser. Planens reglering av rivningsförbud, byggnadshöjder, skydd och varsamhet ifråga om befintliga byggnader samt utformning av nya byggnader bedöms ge goda förutsättningar för en sett till kulturvärden gynnsam förvaltning och utveckling av bebyggelsen inom planområdet. Planförslaget bedöms genom detta bidra till måluppfyllelse.

God vardagsmiljö

Nya höga tillägg innebär skuggning och ökade vindar på vissa platser inom tidningskvarteren och i dess närområde. Detta bedöms motverka målet.

Planförslaget bedöms ge bättre koppling mellan 1940-talskvarteren och Signalparken, vilket bedöms vara positivt för målet. Planförslaget innebär att tidningskvarteren stärks som centrum för boende med fler lokaler i bottenvåningarna, vilket bedöms bidra till måluppfyllelse. Detsamma gäller att bättre vistelsekvaliteter skapas i området, såsom på DN-torget och längs Gjörwellsgatan. Andra positiva aspekter för god vardagsmiljö är att personbilstrafiken på lastgatan minskar och att garageinfarten på DN-torget utgår.

Bedömning God bebyggd miljö

Sammantaget bedöms planförslaget till stora delar medverka till målet God bebyggd miljö, även om det också innebär att kulturvärden går förlorade eller försvagas.

9 Samlad bedömning

Riksintresset

Planförslaget bedöms sammantaget försvaga riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115). Planförslaget bedöms inte riskera att påtagligt skada detsamma.

Avgörande för bedömningen är i hur hög grad platsen fortsatt kommer att karaktäriseras av eller kunna återspegla det riksintressanta kulturhistoriska sammanhang som ligger till grund för utpekandet.

De kumulativa effekterna bedöms vara obetydliga. På längre sikt kan förändringarna ha en positiv inverkan på möjligheterna att bruka och förvalta kulturmiljön.

Plan- och bygglagen

Tidningskvarteren har historiskt brutit mot de närliggande bostads- och institutionsområdena. Planförslaget innebär fortsatta steg bort från de modernistiska ideal som i grunden format området.

Hänsyn bedöms ha tagits till områdets kulturhistoriska kontext genom anpassning av de nya byggnaderna till både tidningskvarteren och Marieberg i sin helhet.

Rivningarna som krävs för planens förverkligande bedöms beröra de byggnader och utbyggnadsetapper som inte har störst betydelse för kulturvärdena på platsen. Möjligheten att avläsa hur dagstidningarna fått utökade och förändrade lokalbehov efterhand påverkas dock märkbart. Rivningen av parkeringshuset berör en kategori byggnader som redan decimerats i Stockholms innerstad.

De ändringar av befintliga byggnader som krävs efter rivningar eller i samband med anslutning till nya byggnader bedöms vara varsamma. Planförslagets byggnader bedöms sammantaget mestadels ge en god helhetsverkan men sett från platser söder om vattenrummet och även från Tranebergsbron bedöms detta intresse inte kunna uppfyllas till fullo.

Nollalternativ

Sammanlagt bedöms ett nollalternativ innebära små negativa konsekvenser. Parkeringshusets ovissa status och avsaknaden av skyddsbestämmelser i plan bedöms utgöra hot mot kulturvärdena. Det riskerar att ge smygande förändrar som sammantaget leder till märkbar negativ påverkan. Förutsättningarna för utvecklat stadsliv i tidningskvarteren bedöms också försämrats vilket medför risk att

tidningskvarterets roll som lokalt centrum och relevans som kontorskomplex kan försvagas. Samtidigt bevaras den modernistiska helheten och årsringarna inom planområdet vilket medför att tidningskvarterets karaktär till stora delar bevaras. Den enhetligt modernistiska kompositionen i stadssiluetten bibehålls med stor sannolikhet och DN-skrapans roll som landmärke utmanas inte i dess direkta närområde.

Nollalternativet bedöms sammantaget ge upphov till mildare och mindre långtgående negativa konsekvenser för kulturmiljön i jämförelse med planförslaget. Samtidigt uteblir positiva effekter som bedöms bli följden av planförslaget. Det handlar exempelvis om skyddsbestämmelser i plan för befintlig bebyggelse, bättre koppling till Signalparken och vitalisering av tidningskvarteren.

Miljömålet God bebyggd miljö

Planförslaget bedöms såväl bidra till som motverka miljömålet God bebyggd miljö. Kulturvärden förloras och miljöns modernistiska karaktär och kvarvarande industrikänsla försvagas. Samtidigt bedöms planens reglering av rivningsförbud, byggnadshöjder, skydd och varsamhet ifråga om befintliga byggnader samt utformning av nya byggnader ge goda förutsättningar för en gynnsam förvaltning och utveckling av bebyggelsens kulturvärden inom planområdet. Planförslaget bedöms vara positivt för människors vardagsmiljö, med bland annat förbättrad stärkt handel, förbättrade vistelseytor och minskad biltrafik inom tidningskvarteren.

10 Fortsatt arbete

För att ändringar av befintliga byggnader som blir en följd av realiserandet av planen ska efterleva plan- och bygglagens krav på varsamhet och förbud mot förvanskning, är det i kommande bygglovsprocess av stor vikt att intentionerna i arkitekturprogrammet och planbestämmelser avseende utformning efterlevs. Lågdelen inom Trängkåren 6 och Tidningshuset inom Trängkåren 7 påverkas av rivningar av anslutande delar varför hanteringen av rivningssnitt och möten med tillkommande volymer är särskilt angelägna att hantera omsorgsfullt. Byggnadsantikvarisk kompetens bör anlitas under projektering.

För den ek som står vid Gjørwellsgatan och som ska kringgärdas av en ny platsbildning behöver erforderliga skyddsåtgärder vidtas under rivnings-, byggnads-, och anläggningsarbeten. Arborist bör medverka under projektering och genomförande.

11 Referenser

Lundgaard & Tranberg arkitekter. 2023. *Epicentrum. Mariebergs nya dialekter.*

Nyréns arkitektkontor. 2011. *Antikvarisk förundersökning Trängkåren 6* 20110119.

Nyréns arkitektkontor. 2011. *Antikvarisk konsekvensanalys TK6* 20110119.

Nyréns arkitektkontor. 2019. *Trängkåren 6 Dagbladshuset/Sweco-huset. Antikvarisk förundersökning avseende 1990-talets tillbyggnad, 2019-07-04.*

Riksantikvarieämbetet. 2014. *Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6 § miljöbalken: Handbok.*

Tyréns. 2022. *Kv Trängkåren, Marieberg Stockholm - Antikvarisk konsekvensanalys.* Areim.

Tyréns. 2023. *Kulturmiljöunderlag parallella uppdrag. Arbetsmaterial.* Areim.

Stockholms stadsmuseum. Klassificering Trängkåren 6. 20110302.

Stockholms stadsmuseum. Klassificering Trängkåren 7. 20110302.

Stockholm stad, Stadsbyggnadskontoret. 2025. *Arkitekturprogram Trängkåren 6 och 7 tillhörande detaljplan för Dnr: 2019-07418.*

Stockholms stad, Stadsbyggnadskontoret. 2020. *Stockholms byggnadsordning.*

Stockholms stad, Stadsbyggnadskontoret. 2023. *Samrådsredogörelse. Detaljplan för Trängkåren 6 och 7 i stadsdelen Marieberg, Dp 2019-07418.* Dnr 2019-07418.

Stockholms stad, Stadsbyggnadskontoret. 2020. *Samrådsyttrande. Avgränsning av miljökonsekvensbeskrivning gällande detaljplan för Trängkåren 6 och 7 i Stockholms kommun.* Beteckning 402-2383-2020

Stockholm stad, Stadsbyggnadskontoret. 2012. *Marieberg. Program för detaljplan. Samrådsförslag t.o.m. 21 juni 2012.* 2011-06771-53., Dnr 2011-06771.

Stockholm stad, Stadsbyggnadskontoret. 2019. *Startpromemoria för planläggning Trängkåren 6 och 7 i stadsdelen Marieberg på Kungsholmen (kontor, handel och service). Tjänsteutlåtande Planavdelningen, Dnr 2019-07418, 2019-09-03.*

Stadsbyggnadskontoret, Stockholms stad. 2021. *Stockholms arkitekturpolicy.*

Stockholm stad. 2018. *Översiktsplan för Stockholms stad.*

Snøhetta. 2023. *Lysning Tidningskvarteren Marieberg, Stockholm, 29. november 2023.*

Sweco Sverige AB. 2023. *Tidningshusen på Marieberg. Parallelluppdag i tre akter, 2023.*

White arkitekter. 2018. *Antikvarisk förundersökning Trängkåren 7, DN-huset. 20180414 rev 20180614, 20180713.*

White arkitekter. 2020. *Trängkåren 6 6 7. Kulturmiljöanalys. 20200925.*

White arkitekter. 2020. *Siktlinjeanalys, 20201209.*

White arkitekter. 2022. *Miljökonsekvensbeskrivning 20220906.*

Wingårdhs arkitektkontor AB. 2023. *Tidningskvarteren 2023-11-27.*

Bilaga - bedömningsnyckel påverkan riksintressanta uttryck för Trängkåren 6 & 7

Berörda uttryck [AB 115]	Bedömning av påverkan (faktorer och tolkning)
Stadslandskapet uppdelat på de olika öarna och malmarna med de många broarna som förbinder stadens olika delar med varandra och med ytterstaden	Om tillägg gör anspråk på Riddarfjärden och Mälarens vattenrum eller fysiskt intrång på stadens broar? Visuell påverkan på Västerbron och dess landfäste vid Marieberg? Den övergripande läsbarheten av stadens grammatiska uppbyggnad där samspelet/relationen mellan land och vattenrum är tongivande. Påverkan på kopplingar mellan olika stadsdelar och mellan innerstad och ytterstad som skiljs åt av vatten. Analys i stora skalan
Stadens utbyggnadsfaser (årsringarna) som gör stadsväxten läsbar från medeltiden fram till millennieskiftet	Påverkan i form av att en årsring eller del av en årsring tas bort i Marieberg? Om påverkan innebär att Mariebergs årsringar visuellt i olika grad döljs eller störs av tillägg? Om Mariebergs modernistiska årsring får ett tydligare eller mindre tydligt genomslag i siluetten eller stadsbilden? Om ny årsring tillkommer som bidrar till en mångfald av epoker och/eller visar på Mariebergs utveckling över tid? Analys i stora skalan, mellanskan och den nära skalan.
Stadssiluetten med den begränsade och jämna byggnadshöjden där endast fåtal byggnader höjer sig över mängden.	Påverkan på Mariebergs modernistiska komposition i stadssiluetten med tidningskvarteren och "bostadsmastodonerna"? Om det påverkar luftighet/täthet mellan byggnadsvolymer? Förändring avseende om Mariebergs enskilda byggnader uppfattas fristående, i två kluster eller som en samlad helhet/komposition? Förändrad linjeföring i siluetten och om den exempelvis uppfattas som exempelvis harmonisk eller störande? Konkurrens med andra märkesbyggnader i staden avseende höjd och utformning? Påverkan av förhållandet mellan horisontalitet respektive vertikalitet? Analys i stora skalan och mellanskan.
Stadens anpassning till de naturgeografiska förutsättningarna: förkastningsbranterna, obebyggda bergsformationerna och grönskåddade höjderna som en del av stadsbilden.	Om tillägg gör intrång i eller fragmenterar förkastningsbrantens bergssidor och/eller grönska? Om tillägg tar stöd i de naturgivna förutsättningarna och därmed bidrar till att förstärka Mariebergs stora nivåskillnader från Mälaren upp till höglägen i terrängen? Påverkan på terränganpassad bebyggelse och växelverkan mellan natur- och bebyggelse? Uttryck kopplar till stadssiluetten.

	Analys i stora skalan och mellanskalan.
Fronterna mot vattenrummen	Påverkan på Mälarens gröna strandlinjer och Mariebergs bakomliggande bebyggelse med strandnära Kattuntryckeriet och malmgårdar och tidningskvarteren och storskaliga modernistiska bostadshus i accentuerade höjdlägen. Påverkan på Norr Mälarstrands enhetliga vattenfront? Analys i stora skalan.
Kontrasten mellan den täta staden och det gröna parklandskapet	Hur påverkas upplevelsen av det gröna bandet från Rålambshovsparken längs Kungsholmens södra strand nedanför Marieberg bort mot Lilla Essingen? Likaså kontrasterna mellan Fredhällsparken och Marieberg? Minskar kontrasterna eller förstärks de på ett positivt sätt? Medför tillägg att övergång mellan park och bebyggelse blir skarpere eller mer diffus? – Analys i stora skalan och mellanskalan.
Utsiktspunkter som gör det möjligt att blicka ut över stadslandskapet	Hur Marieberg som blickfång uppfattas eller är tänkt att uppfattas från utsiktspunkter runt om i staden? Om utblickar mot Marieberg skymms eller om upplevelsen av området ändras? Uttryck kopplar till stadssiluetten. Analys i den stora skalan.
Stenstadens tydliga yttre gränser vid västra stenstadsgränsen	Visuell påverkan som innebär att västra stenstadens yttre gräns utmanas eller blir mer diffus. Uttryck är kopplat till stadens utbyggnadsfaser.
Stockholm som huvudstad och maktcentrum	
Malmgårdarna	Malmgårdarna som del av Mariebergs tidiga bebyggelse. Om tillägg påverkar malmgårdarnas nuvarande roll i stadsbilden? Analys i stora skalan och mellanskalan.
Stockholm blir storstad	
Nya typer av offentliga byggnader	Tillkommande byggnaders visuella påverkan på Konradsbergs institution. Analys i mellanskalan.
1900-talets stadsbyggande och bebyggelseutveckling	
Bostadsområden som visar på den tidiga modernismens genomslag i stadsplanering och arkitektur från 1930-talet och 1940-talet. Områdenas öppna gatu- och tomtstruktur med fristående byggnadskroppar och karaktären av hus-i-park.	Uttryck som del av Mariebergs samlade karaktär och utbyggnadsfaser. Hur påverkas läsbarheten av de funktionalistiska och modernistiska epokerna? Påverkar tilläggen de funktionalistiska bostadskvarterens karaktärsdrag? Analys i mellanskalan.
Modernistiska höghus spridda över staden som genom landmärkesposition markerar trafikstråk, stadsgräns, tullar	Påverkan i första hand på DN-skrapan och SVD-husets roll som modernistiska landmärken sett från framför allt de centrala delarna av staden? I andra hand påverkan på

	Erlanderhusets och delvis Bacon Hills framskjutna position på Silvieberget och visuellt framträdande roll ut mot vattnet och innerstaden? Uttrycket är kopplat till stadssiluetten. Analys i stora skalan och mellanskalen.
Modernistiska parkanläggningar och sammanhängande parkstråk, präglade av Stockholmsskolans och efterkrigstidens sociala ideal med landskapet och naturen som utgångspunkt	Påverkan genom intrång eller fragmentering av modernistiska parkanläggningar och parksstråk i form av Fredhällsparken, Rålambshovsparken, Signalparken, Skulpturparken och parkstråket längs med Mariebergs strand? Påverkan på karaktären av parkanläggningarna? Analys i mellanskalen och den nära skalan.
Postmodernistiska områden	Om den postmodernistiska årsringen, kvarteret Taffelberget, blir framlyft, försvagad eller raderad av tillägg? Hur väl årsringen i övrigt är representerad på Marieberg? Uttryck kopplar till stadens utbyggnadsfaser. Analys i mellanskalen och den nära skalan.
Stockholm som sjöfartsstad, militärstad samt industri- och handelsstad	
Industrimiljöerna som speglar Stockholms betydelse som industristad	Hur påverkas tidningskvarterens kvarvarande industrikaraktär med tryckerier i lågdelar som uttryck för den allra sista fasen av industriell etablering i innerstaden? Uttryck är kopplat till byggnader för press, media och förlag. Analys i den nära skalan.
Den offentliga staden	
Byggnaderna för press, media, förlag	Påverkan på den uppfattade historiska relationen (spänningen/symboliken) mellan DN-skrapan och SVD-huset? Om planerad förändring innebär förlust av tidningsbyggnadernas kulturhistoriska värden genom exempelvis ombyggnad, tillbyggnad eller rivning? Samspelar tillägg med tidningskvarterens bebyggelse? Om och hur områdets och byggnadernas karaktär förändras? Förändringar avseende funktion av byggnader eller miljöer? Förändringar i rörelsemönster? Förändringar i förhållandet mellan högdal – lågdal? Uttryck är kopplat till stadssiluetten, stadens utbyggnadsfaser och modernistiska höghus spridda över staden. Analys i stora skalan, mellanskalen och den nära skalan.